જો મુજને નહિ ફૂલ મોકલો, તો વ્રજ ઉજડ કરી નાણું;
નંદ ઉપનંદ સર્વેને લખિયું, કોઇને જીવતો નવ રાખું. પત્ર૦ ૨
પુષ્પો આપો તો સર્વે ઉગરો, નહિ તો નાશ આવ્યો નિરધાર;
દયાનો પ્રીતમ બળ સાથે બાંધું, લખે કંસ કરૂં ન વિચાર. પત્ર૦ ૩

પદ ૬ ઠું.

નંદ સુણી વાંચી પામ્યા મહાદુઃખ;
વળી દૂતે મુખથી કહ્યું ઘણેરૂં, હરી લીધુ વ્રજજન સુખ. ટેક. ૧
વ્રજ મોહન એ ખટકે મનમાં, બળીઆને છે સે'લી વાત;
કાલિદ્રહનાં કમળ લાવતાં, ડરે તુજ કુંવર શું મખ્યાત. નંદ૦ ૨
મન વાળી અન્ય ગોપ બોલાવ્યા, કહી માંડી તેને સહુ વાત;
દયાના પ્રીતમ પર કંસ નૃપ લાવ્યો, હે વ્રજજન ઓચિંતી ઘાત. " ૩

પદ ૭ મું.

રે આવી ચઢ્યો વ્રજજન ઉપર કાળ;
ક્યાં વસિયે હવે શુ કરીએ સહુ, કરે કોપ કંસ ભૂપાળ. ટેક. ૧
મુજને જીવતણો ડર કાંઇ નહીં, દવ સુત જીવન ડર લાગે;
ગાયો લેઇ હવે નીકળી જાઉં, પણ એમ કરતાં ભય નવ ભાગે. રેઆ૦ ૨
વિચાર કરતાં મન નવ ઠરતું, કે' કોઈ શરણે રાખે;
દયાનો પ્રીતમ સાચવવો કેઈ વિધ, નંદ દુઃખ એવું ઘણું દાખે. " ૩

પદ ૮ મું.

નંદઘરતણી વ્રજનારી વિચારતી;
વ્રજમાં વસતાં સહુ જન્મ ગુમાવ્યો પણ,
કંસની સુણી નહિ આવી આરતી. ટેક. ૧

પદ ૮ આરતી–પીડા.

કાલિદ્રહનાં કમળ મગાવે, તે કોણ આણી આપે;
કા'ન રાય જો હોય વડો તો, કષ્ટ કૂડાં સહુ કાપે. નંદઘરતણી૦
એમ કે'તાં દ્રવ નયન ઢળિયાં, નંદ ઘરમાં દુઃખ જામ્યું;
દયાના પ્રીતમે વાત એહ જાણી, શું મુજ માતાનું સુખ શામ્યું ! ,, ૩

પદ ૯ મું.

વિઠલે જાણી વનમાં વાત;
પ્રાણ કરતાં હું અધિક માતું સુત, તે પર નૃપ વેર વિખ્યાત. ટેક ૧
માત પિતા દુઃખ પામે જાણી, આવ્યા શ્યામ રામ બે સાથ;
દુઃખ દૂર કરવા મનમાં વસિયું, પ્રથમ બોલ્યા ત્રિભુવનનાથ. વિઠલ૦ ૨
મુજને વાત સમજાવો પિતાશ્રી, કરો શું મનમાં તમો વિચાર;
શું કહું પ્રાણપ્યારા તમને હું, ઇચ્છે અશુભ નૃપ નિરધાર. ,, ૩
જ્યારથી જન્મ થયો હરિ તારો, ત્યારથી દુઃખ દે રાય;
દયાના પ્રીતમ કુળદેવતા કરતી, જ્યાંહી ત્યાંહીથી તુજને સા'ય. ,, ૪

પદ ૧૦ મું.

જો તમે કો'છો કરે દેવ સા'ય;
તો તે દેવ સા'ય કરે આપણી, વ્રજજન દુઃખી નવ થાય. ટેક. ૧
મોટો દેવ ગિરિ ગોવર્દ્ધન, જે પૂરે આપણી આશ;
એ દેવતા મનાવીએ હમણાં, કરે કમળ દેઇ આનંદપ્રકાશ. જો તમે૦ ૨
પિતા તમે ઝૂરો શું કરવા, એમ વદી માયા આવરણ નાખ્યું;
દયાના પ્રીતમે માત પિતાને, મા'સુખ તર્તજ દાખ્યું. જો તમે૦ ૩

પદ ૧૧ મું.

રમવા ચાલ્યા કુંવર કા'ન,
સખાજનને સાથે તેડ્યા, યમુનાતટ જવા કીધી સાન. ટેક. ૧

પદ ૧૦ આવરણ—ઢાંકણ.

ગેડી દડામા મન અતિ લાગ્યું, મોહનવરે કર્યું સહુને જાણ;
ઘેર ગયો સખે શ્રીદામા, ગેડી દડા લાવ્યો તે નિરવાણ. રમવા૦ ૨
કરમાં ગેડી દડો લેઈ રીઝયા, રમવા લાગ્યા દેવ મોરાર;
દયાના પ્રીતમે રમત ખેલાવી, જાણે હરિજન જેહ વિચાર. રમવા૦ ૩

પદ ૧૨ મું.

રમે શ્યામ મિત્રને સંગ,
એક મારે એક અટકાવે ઊભો, એ વિધિ રમતા નાના રંગ. ટેક. ૧
મારા મારી પરસ્પર કરતાં, અતિ આનંદ પામ્યા મન;
ખેલતાં ખેલ કાલિંદ્રહ નિકટ, લેઈ ગયા મહામોહન. રમે૦ ૨
મિત્ર જીતે તવ માધવ મરડે, માધવ જીતે તવ મિત્રોનો દાવ;
દયાનો પ્રીતમ એ વિધિ રમતો, હરિ કરે બાળચેષ્ટા તો સાંવ.રમે૦ ૩

પદ ૧૩ મું.

એમ ગયા યમુના નિકટ ભગવાન;
મન માંહે છે કામ કમળનું, સખાને સમજાવી ખેલની સાન. ટેક. ૧
રમતાં રમતાં આવી લાગ્યા, ભીરૂ શું યમુના તીર;
એકની પાછળ એક જાતા, ધરતા નહિં અધીર. એમ૦ ૨
સરત કરી શ્યામળીએ સાચી, દડો યમુનામાં નાખે તે લાવે;
દયાનો પ્રીતમ દાવમાં ખેલે, હરિજનને મન હરિ ભાવે. એમ૦ ૩

પદ ૧૪ મું

શ્યામે સખા સંગ દડો ચલાવ્યો;
હરિએ શ્રીદામાની પાસથી લેઇ, દડા પર માર મચાવ્યો. ટેક. ૧
જોર કરી જદુવરે મારિયો, દડો જમુના જઈ પડિયો;
ગોપબાળ હસવા બહુ લાગ્યા, નાચે કૂદ ને કાઢે હડિયો. શ્યામે૦ ૨

શ્રીદામો કે' દડો આપીએ, જાણી બૂજી જળમા નાખ્યો,
બીજાનો બચાવ્યો વિઠ્ઠલ, ખાર ખાતે મુજ પર રાખ્યો   શ્યામે૦ ૩
દડો મારો આણી આપો, એમ કહી રોવા લાગ્યો,
દાસ દયાનો પ્રીતમ પાધરો, દડો લેવાને અનુરાગ્યો   શ્યામે૦ ૪

પદ ૧૫ મુ.

ફેંટ છોડી દે મારી શ્રીદામા,
શામાટે તુ રાઢ વધારે, છે તુચ્છ વાત કે' શ્યામા   ટેક ૧
મારી ગેદ હુ આપુ બદલે, મૂકો કરવી ગાઇ,
નાના મોટી કરતા જાશો, ચતુર કહુ ચતુરાઇ   ફેંટ૦ ૨
અમે શેના તમારી બરાબર, તમે ન દમણિના પૂત,
દયાના પ્રીતમ ગેદ લેવાય ન, અમો ગરીબકેરા સુત   ફેંટ૦ ૩

પદ ૧૬ મુ.

છો ધૂર્ત ધરણીપતિ આપ,
બદલે દડો લેઉ તમારો, પ્રગટે તેમાં ઘણો સતાપ.   ટેક ૧
કૃષ્ણ કે' શુ ધૂર્તાઇ કરી મે, તે તો તુ દેખાડ,
મુખ સભાળી બોલજે બાળક, નહિ તો થાશે મોટી લડવાડ છો ધૂર્ત૦ ૨
શ્રીદામો કે' લડો અમથી, જાઓ કસની આગળ નાથ,
દયાના પ્રીતમ લજાવિયા માનુ, માગ્યા કમળ આપો ત્રિભુવનનાથ ,, ૩

પદ ૧૭ મુ.

શુ મેલ્યું માગું અત્યા તે મુજને,
કમળ કમળ પહેલા મોકલાવુ, પછે તેર જાણુ હું તુજને   ટેક ૧
[illegible] કમળની [illegible], [illegible] હુ અ[illegible]કાર,
બાપનો કંસ મુજને શુ કરતે, કરો મન માહી કાંઇ વિચાર   શુ૦ ૨

અઘ બક કેશી શકટાસુર, તૃણાવર્ત શિલા પર પાડ્યા;
બકી કપટ કરી મારવા આવી, તેને મેં હાથ દેખાડ્યા. „ ૩
કાલિદ્રહના જળને કોઇ ન અડકે, તે કાલિને ધરી હું લાવું;
દયાનો પ્રીતમ સખો ગોપનો, ત્યારે હું નિશ્ચે કા'વું. „ ૪

પદ ૧૮ મું.

પછે રીસ કરી ગ્રહી ફેંટ છોડાવી;
કદંબ પર હરિ કૂદવા ચઢિયા, તે વૃત્તિ કોઇને નવ ભાવી. ટેક. ૧
કોઈ તાળી લઈ લઈ હસવા લાગ્યા, શ્યામને શ્રીદામાની બીક લાગી;
શ્રીદામો રડવા લાગ્યો ઘણું, દડો લેઉં જશોદા પાસે માગી. પછે૦ ૨
માર ખવડાવું તુજને વિઠ્ઠલ, સંતાયો કદંબપર મુજને મારી;
એવે પીતાંબરની કાછ કછી હરિ, મતિ પડવાતણી વિચારી. પછે૦ ૩
શ્રીદામો મુખ ગાળો દેતો, રડતો અતિશે ઊભો;
દયાના પ્રીતમે ભૂસકો માર્યો, સખા સાથને અતિશે દુભ્યો. પછે૦ ૪

પદ ૧૯ મું.

હાય હાય કરી સખા રડ્યા સહુ ત્યાંય;
દડા કાજે શ્રીદામાએ, નંદન દન માર્યો આંય. ટેક. ૧
ઘેર યશોદા રસોઈ કરવા ચાલી, એવે કોઇક ગોપી છીંકી;
ઊભી રહી જતાં ત્યાં માતા, રે વાત નહિ કંઇ નીકી. હાય૦ ૨
બીજું કાર્ય કરી વળી ચાલી, છીંકનો દોષ મટાડી;
આગળ જતાં આવી એવે, માંઝારી એક આડી. હાય૦ ૩
વ્યાકુળ થઈ નીકળી ઘર બાહેર, કેંતી ગયો ત્યાં મારો કા'ન;
બાહેર કાગ દક્ષિણે બોલે, વ્યાકુળ ખરસ્વર ભૂલવે ભાન. હાય૦ ૪

પદ ૧૯ નીકી—સારી.

ક્ષણુ ભીતર ક્ષણુ બાહેર આવે, જાય આંગણમાં એહ ભાતિ;
દયાના પ્રીતમને જોતી જનની, તન મનકેરી તજી શાંતિ. હાય૦ ૫

પદ ૨૦ મું.

એવે બાહેરથી આવે નંદ ઘેર;
પોળમાં પેસતાં છીંક થઇ ઘણી, ક્રૂર દક્ષિણ સ્વર સુણાવે ફેર. ટેક. ૧
ફરકે આંખ શ્વાન લઢે ઘણાં, ઉત્તરમાં ખર પોકારે;
માથા પર જઇ કાગ કરે ચેષ્ટા, જોઇ નંદ ભય વિચારે. એવે૦ ૨
નંદરાય જ્યમ ત્યમ ઘેર આવ્યા, જોઇ વ્યાકુળ યશોદા નાર;
દયાના પ્રીતમે નારી દીઠી, નિસ્તેજ નયન અપાર. એવે૦ ૩

પદ ૨૧ મું.

નંદ ઘરૂણીને પૂછે વાત;
વદન વિખરાઇ ગયું ક્યમ તારૂં, ક્યાં ગયા બળ મોહન તાત. ટેક. ૧
નારી કે' રસોઇ કરવા ચાલી, પ્રભુ છીંક થઈ તેણી વાર;
વળી આડી મંજારી ઉતરી, થયા અપશુકન અવિચાર. નંદ ઘરૂણી૦ ૨
એમ કુશુકન મુજને થયા, તેથી મન મારૂં અકળાય;
દયાનો પ્રીતમ ક્યાં ગયો એમ, વાર વાર પૂછે નંદરાય. નંદ ઘરૂણી૦ ૩

પદ ૨૨ મું.

મહા મહા દુઃખ પામ્યા નંદરાય;
ક્ષણુ ભીતર ક્ષણુ આંગણુ આવે, ક્ષણુ બેસે ક્ષણુ ઊભા થાય. ટેક. ૧
એવે સર્વે સખા રડતા આવ્યા, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કરે પોકાર;
આતુર થયા નંદ અતિશે મનમાં, આજ કાંઇ વિઘ્ન થયું નિરધાર. મહા૦ ૨
ચકિત થઇ બે પૂછવા લાગ્યાં, કહો વાત અમને દુઃખદાય;
દયાનો પ્રીતમ રમતાં કદંબ ચઢી, કાલિદ્રહમાં કૂદી પડ્યો રાય. મહા૦ ૩

॥ श्रीजगदीश्वरायनमः ॥

दयारामकृत

भागवतानुक्रमणिका.

દોહા.

શ્રીગુરૂ શ્રીવલ્લભ પ્રભુ, શ્રીવિઠલ સહ હિત;
યુગ પદપંકજરજ કરોં, અભિવાદન અગનિત. ૧
કમલચરણ કમલદ બરન, વંદું કમલાકાંત;
મંગલ મોદ નિધાન સબ, કલુષ કલેસ કૃતાંત. ૨
રાધાવર વલ્લભ સદા, અષ્ટ સખા કવિ ભૂપ;
નમન ચરન તિનકે કરૂ, મેરે જીવનરૂપ. ૩
શ્રુતિ સ્મૃતિ સંદોહ સબ, અપર રૂપ ભગવંત;
દ્વાદશાંગ શ્રીભાગવત, પ્રિય સત્તમ સબ સંત. ૪
નિત્ય શ્રવન યહ ગ્રંથકો, સકલ અવશ્યક આંહિ;
અતિ વ્યવસાયી જીવ જો, નાહિ બનત હે તાહિ. ૫
એક બેર પુરન શ્રવન, કીનો પાયો દાવ;

૧ હિત-હિતરૂપ. યુગ-બે. કરોં—કરૂં. અભિવાદન—પ્રણામ. અગનિત—અગણિત. ૨ કમલદ—કમળને આપનાર મેઘ (જેવા વર્ણવાળા). કલુષ—પાપ. કૃતાંત—નાશ કરનાર—યમ.

૪ સંદોહ-સમુદાય. અપર-બીજું. દ્વાદશાંગ-બાર સ્કંધરૂપ અંગવાળું. સત્તમ-ઉત્તમ.

સ્મૃતિ નીતિ સબ ચરિત રહિ, તો ભક્ત યહ મન દાવ. ૬
તિન હિત હેતુ બરનિ કે, ગ્રથન ગુરૂ વિસ્તાર,
પડત સુનતહી કહે દયો, સૂચન હોઇ સબ સાર. ૭
સ્કધ જ્યુ પ્રકરનમેં કહી, જ્યો અધ્યાય જ્યુ વાત,
સો સમ જાની જાયગી, અનાયાસ ભક્ષભાત: ૮
રૂપ કહ્યો શ્રીકૃષ્ણકો, શ્રીભાગવત અભેદ,
શ્રીમહાપ્રભુ નિજ પ્રેમે, સો વિધિ કરહુ હરખેદ. ૯

છંદ રોલા.

પ્રથમ રૂ દ્વિતીય સ્કધ, જ્ઞાન લીલા હે ભાખી,
શ્રીપુરૂષોત્તમ પાય ઉભય, ચિતન કર હિય રાખી ૧
દ્વિતીય પક્ષ અધિકાર, પ્રથમ લીલા હે ગાઈ,
દ્વિતીયમુ લીલા જ્ઞાન, ધ્યાન ઐસેહુ બતાઇ. ૨
તૃતીયમુ લીલા સર્ગ, એક બાહુ બનવારી;
ચતુરથ લીલા વિસરગ, બાહુ દ્વિતીય ગિરિધારી ૩

---

૬ મન દાવ—મનમા દમાઇને ૮ હરખેદ—ખેદ હરનાર

૧ રૂ—અને આ વતનો મૂર્તિમાન હરિરૂપ વર્ણવે છે શ્રી ઇ૦—પહેલો અને બીજો સ્કધ એ શ્રીપુરૂષોત્તમના પાય છે તેને હિય (હૃદય)મા રાખી ચિતન કર

૨ દ્વિતીય ઇ૦—દ્વિતીયા (બીજા—ધ્યાનના) અધિકારીને માટે પ્રથમ સ્કધમા હરિની લીલાનુ જ્ઞાન કર્યુ છે દ્વિતીય સ્કધમા એ લીલાનું જ્ઞાન કર્યુ છે અને એમજ ધ્યાન પણ કર્યુ છે

૩ ભાગવતના આરભમા ભાગવતના શું વર્ણ્યુ છે તે વિષે કહે છે કે "अत्रसर्गोविसर्गश्चस्थानपोषणमूतय । मन्वन्तरेशानुकथानिरोधोमुक्तिराश्रय । दशमस्य विशुद्ध्यर्थंनवानामिहलक्षणं" આ ગ્રથમા સર્ગ (ઉત્પત્તિ), વિસર્ગ (પ્રસાર અથવા સૃષ્ટિનો વિસ્તાર), સ્થાન (ઉપજેલી સૃષ્ટિને રહેવાનુ સ્થાન), (તેમનુ) પોષણ, તેમની ઊતિ(વાસના)ઓ મન્વતર (સૃષ્ટિના આરભમા

પચમ લીલા સ્થાનપુ, કટિપશ્ચાદ્ ભાગ હરિ,
પોષન ષષ્ટ સ્કધ, ઉદર અવિનાશી ધ્યાન કરિ ૪
ઊતી લીલા સપ્તમ, હરિ ઇકિ હસ્ત બામહે,
મનવતર અષ્ટમ એક, સ્તન ઘનશ્યામ હે ૫
નવમ સ્કધ ઈશાન, સ્તન દુગે ગિરિધરકો,
દશમ સ્કધ નિરોધ, હૃદય શ્રીરાધાવરકો ૬
એકાદશ મુક્તિ લીલા, મસ્તક મન મોહન,
આશ્રય લીલા દ્વાદશ, દામોદર કર દછન ૭

દોહા.

યહ બિધિ ચિતન કીજિયે, શ્રીભાગવત જગદીશ,
અબ પ્રકરનકે નામ કહુ, સબ મિલિ દ્વેચાળીશ. ૮

ચોપાઈ.

પ્રથમ સ્કધ ઉન્નિસ અધ્યાય, તાકે પ્રકરન તીન કહાય,

થયેલા મનુઓની રાજ્યવ્યવસ્થા, ઈશાનુ કથા (રાજાઓની અને લોકપાળોની વાર્તાઓ), નિરોધ (સૃષ્ટિનો લય) મુક્તિ અને આશ્રય (એ બધાની સૃટિ ઉપજવાનુ અધિષ્ઠાન—આત્મા-પરમેશ્વર), એ દશ વાના વર્ણ્યા છે એમાથી દશમા આશ્રયનુ શુદ્ધ જ્ઞાન થવા માટે પાછલા નવ વાનાનો વિસ્તાર કર્યો છે (કેમકે એ દશમાનુ જ્ઞાન થવાથીજ સસારબધનમાથી છૂટાય છે) ' એ શ્લોકના ક્રમથી દયારામ ભાગવતરૂપ હરિની મૂર્તિ કલ્પીને ધ્યાનાર્થે તેના અવયવરૂપે સ્કધોને વર્ણ્યા છે. તૃતીય ઇ૦—સર્ગરૂપ લીલાવાળો ત્રીજો સ્કધ એ હરિનો એક પાદ છે અને વિસર્ગ લીલારૂપ ચોથો સ્કધ એ બીજો પાદ છે એ રીતે બીજા અગ વિષે પણ શ્લોકને અનુસારે અર્થ કરવો અથવા, બીજી રીતે કહીએ તો પ્રથમ સ્કધમા અધિકાર લીલા ગાઈ છે અને બીજા સ્કધમા જ્ઞાન અને ધ્યાનરૂપ લીલા કહી છે

હીન રૂ મધ્યમ ઉત્તમ ફેર, તીન તીન અધ્યાય પુનિ તેર. ૧
દશ અધ્યાકો દ્વિતીય સ્કંધ, તામે પ્રકરન તીન સંબંધ;
દ્વૈ અધ્યાકો તત્વ ધ્યાન, હૃદય પ્રસાદહુ દ્વૈકો માન. ૨
તૃતીય મનન ષટ્ અધ્યા લહે, તામે દ્વૈ પ્રકરન ફિર કહે;
ઉત્પત્તિ અરૂ ઉપપત્તિ દ્વૈ નામ, સબ મિલિ પંચમ એ અભિરામ. ૩
તેતિસ અધ્યા તૃતીય સ્કંધ, પ્રકરન તામે પંચતું સંધ;
ચતુરધ્યા પ્રકરન અધિકારી, ગુનાતીત અરૂ સ્ચાર બિચારી. ૪
તૃતીય સગુનકે તિન અધ્યાય, ચતુરથ કાલ ધ્યા નો ગાય;
પંચમ તત્વ હી પ્રકરન કહ્યો, સો તેરે અધ્યાકો લહ્યો. ૫
ઇકતિસ અધ્યા ચતુરથ માનો, તાકે સ્પો પ્રકરન પરમાનો;
પ્રથમ ધરમ પ્રકરન સત બાંચ, દુસરો અરથ સુ અધ્યા પાંચ. ૬
આર હિકો તિસરો જો કામ, ઓર આઠકો મોક્ષ જ્યુ નામ;
બ્રહ્મ તત્વ પટ વીશવોં પૂજ્ય, પુનિ ઇકતિસ લગ હરિ સાયુજ્ય. ૭
પચ્ચીન અધ્યા પંચમ કીન, તાકે પ્રકરન સમુઝો તીન;
તીન અધ્યાકો પ્રકરન દેશ, ઇકઇસ પ્રકરન કાઉ અશેષ. ૮
તિસરો સ્વપ્ન મુઅધ્યા દોય, ચોબીસ લકેં આત્મા સોય;
પરમાત્મા ફિર લગ છબીસ, અરૂ પષ્ટમ અધ્યા ઉનિસ. ૯

પ્રકરન તાકે તીન શુભ ધામ, તીન અધ્યાકો પ્રકરન નામ;
પ્રકરન ધ્યાન ચૌદકો ઓર, દ્વેકો અરચન પ્રકરન ઓર. ૧૦
સપ્તમસે પંપ્રે અધ્યાય, પ્રકરન તીનસુ સુનિ લે રાય;
અસદ્વાસના અધ્યા પાંચ, સદ્વાસના પાંચ ફિર સાંચ. ૧૧
તૃતીય સદાસદ્વાસન આહી , સોહુ પાંચ ન્યૂનાધિક નાહિ;
અષ્ટમ અધ્યા ચોઇસ સાર, તાકે પ્રકરન ભાખે ચાર. ૧૨
તામસ ચો અધ્યા પરિમાન, સાત્વિક પ્રકરન નોકો આન;
તિસરો રાજસ ફિર નો જુક્તિ, ઇક અધ્યાકો પ્રકરન સુક્તિ. ૧૩
નવમસુ અધ્યા ચોઇસ જોય, તાકે પ્રકરન પૂરે દોય;
સૂર્યબંશ મર્યાદા પ્રકરન, ચદ્રબંશ પુષ્ટિ પ્રકરન અન. ૧૪
બાર બાર દુહુકે અધ્યાય, દશમ પ્રકરન પંચ કહાય;
સત્યાસી અધ્યા હે ભાખે, તીન મતાંતરકેં કહે રાખે. ૧૫
સો મિલિ નિબેં અધ્યા ગિનો, પ્રકરન જન્મ ચાર ધર બન્યોં;
તામસ પ્રકરન આઠવિસ લયેં, ક્ષેપક તિન સહ ઇકતિસ ભયેં. ૧૬
તિસરો રાજસ પ્રકરન બાંચ્યો, સહુ અઠઇસ અધ્યાકો સાંચ્યો;
ઇકઇસિકેં ચતુરથ સાત્વિક, ગુન પ્રકરન પંચમ ષટ્ નીક. ૧૭
એકાદસકે ઇકતિસ ગાયે, તાકે પ્રકરન દોન બનાયે;
પ્રકરન જીવનમુક્તિ ધર સાર, ઉનતિસ અધ્યા લહો વિસ્તાર. ૧૮

---

૧૧ અસદ્વાસના—વિષયેચ્છા. સદ્વાસના—ભક્તિજ્ઞાનાદિકની વાસના.

૧૨ સદાસદ્વાસના—વિષય અને જ્ઞાન બન્નેની વાસના. ૧૩ ચો—ચાર. નોકો—નવનું. આન—અન્ય. ઇક ઇ૦—(બે અધ્યાય જોઇએ; કેમકે નહિ તો ચોવીશ અધ્યાય પૂરા થાય નહિ). સુક્તિ—સારી કથા.

૧૪ અન—અન્ય. ૧૬ નિબેં—નેવું. ધર—પેહેલું (ચાર અધ્યાયનું). ક્ષેપક—પાછળથી ઉમેરેલા.

૧૭ ગુન ઇ૦—પાંચમું ગુણનું પ્રકરણ ૭ અધ્યાયનું નીક (સારૂં) છે.

તામે દોય ભેદ હે સાચ, બ્રહ્મભાવ ઇક અધ્યા પાચ;
ફિર ચોઇમ અધ્યા સાયુજ્ય, બ્રહ્મમુક્તિ દ્વૈ અધ્યા પૂજ્ય. ૧૯
તામે ભેદ હોય ફિર લાગ, મમતા એક અહંતા ત્યાગ;
દ્વાદશ ત્રિદશ અધ્યા ગાયે, તાકે પ્રકરન પાચ બનાયે. ૨૦
લોકાશ્રય પ્રકરન ઇકિ ખોલ્યો, બેદાશ્રય પ્રકરન ફિર ખોલ્યો,
દ્વે હુ દ્વે દ્વે અધ્યાય કે, ભગવદ આશ્રય ત્રય કહી સકે ૨૧
શબ્દાશ્રય ફિર તિન અધ્યાય, અર્થાશ્રય હુ ત્રય સુખદાય,
દ્વેઆલિસ પ્રકરન અદભુત, તામે દસ લઘુ અંતરભૂત ૨૨
ત્રિશત બત્રીસ સબ અધ્યાય, ઔર મતાંતર તીન કહાય,
શ્લોક સબે દસ આઠ હજાર, સ્કંધ બાર તામે વિસ્તાર. ૨૩
છહુતર સહસ્ત્ર અરૂ લખ પંચ, બરન સકલ મિતિ બીચ ન રંચ,
શ્રીભાગવત સબ બસ્તુ અનુપ, દયાનાથ શ્રીકૃષ્ણ સ્વરૂપ ૨૪

દોહા.

કહે ઇકિઠે નામ સબ, અબ ઇનકો ફેલાવ,
જહા જહીકો ઠોર હે, વહા વાહીકો ભાવ. ૨૫

પ્રથમસ્કંધ.

છદ રોલા.

અબ કહુ પ્રથમ સ્કંધ, અનુક્રમ સુનુ રસ સ્વાદી,
હે ઉન્નિસ અધ્યાય, હીન પ્રકરન હે આદિ. ૧
પ્રથમ પ્રથમ અધ્યાય, પ્રશ્ન શૌનક ઋષિ કીનો,
પ્રથમ અપરમે સૂત પુરાનિ, શુભ ઉત્તર દીનો. ૨
ભક્તિયોગ ઉત્કર્ષ, કહ્યો સબ તે હરિ સાઝ,
પ્રથમ તૃતીય ઔતાર, કહે ચોઇસ જો શ્રીઝ. ૩

---

૨ અપરમે—બીજા અધ્યાયમા. ૩ ઔતાર—અવતાર

ભયો તીનકો હીન, તીનકો મધ્યમ આની;
પ્રથમ ચતુર અધ્યાય, વ્યાસ ચિંતાતુર જાની. ૪
મેરે પરમાનંદ, વહાં નારદ મુનિ આયે;
પ્રથમ પંચ મુનિ વ્યાસ, વિમલ ઉપદેસ બતાયે. ૫
શ્રીભાગવત કરો તુમ, પ્રગટ તાપ બુઝી જાઈ;
વ્યાસે હોન પ્રતીતિ, અપની ગાથા ગાઈ. ૬
પ્રથમ ષષ્ટમે નારદ, નિજ વૃત્તાંત સુનાયો;
પૂર્વ ત્યાગી તનુ અપર, જન્મ હો હરિપદ પાયો. ૭
અબ ઉત્તમાધિકાર, તેર અધ્યાકો પ્રકરન;
પ્રથમ સપ્તમે અશ્વત્થામા પીડે હરિજન. ૮
કૃપાસિંધુ શ્રીગિરિવરધર, નિજ જન ગન રાખ્યો;
પ્રથમ અષ્ટમે ગર્ભ, ઉત્તરા રચ્છન ભાખ્યો. ૯
કુંતાજૂ શુભ સ્તવન, કિઆયે શૈલધરનકુ;
પ્રથમ સુ નવમે રાય, યુધિષ્ઠિર ખેદ હરણકું ૧૦
ભીષ્મપિતામહ મુખ દ્વારા, ઉપદેસ કરાયે,
ધર્મ અનેક પ્રકાર, કૃષ્ણ જનતાપ નમાયે. ૧૧
પ્રથમસુ દશમે રાય, યુધિષ્ઠિર રાજ બઠારે;
આપ દ્વારિકાધીશ, દ્વારિકાપુરી પધારે. ૧૨
પ્રથમ ગ્યારમેં સજે મુહૃદ, મિલિકે સુખ દીને;
જથા જોગ્ય જગનાથ, સબન મન રંજન કીને. ૧૩
પ્રથમ બારમેં ભગવતભક્ત, પરીચ્છત ભૂપા;
જન્મસુ વરનન કીયે, પવિત્ર ચરિત્ર અનુપા. ૧૪
પ્રથમ તેરમેં સકલ તીરથ કરી, વિદુર પધારે;
આયે હસ્તિનાપુર મિલિ, સબ જન તાપ નિવારે. ૧૫

---

૬ હોન—પવાને માટે. ૯ ગન—ગણ—સમુદાય. ૧૦ શૈલધરન—કૃષ્ણ. ૧૨ બઠારે—બેસાડયા.

ધૃતરાષ્ટ્ર ગાંધારી, લીયેં ગયે ઉત્તરપથ સદ;
કીયે યોગ અભ્યાસા, દંપતી પાયે મોક્ષપદ. ૧૬
પ્રથમ ચૌદમેં રામ યુધિષ્ઠિર, પાય ખેદ અતિ;
ભયે બહુત ઉતપાત, દખિકેં ભ્રમિત ભયી મતિ. ૧૭
એક સમે અર્જુન, દ્વારિકા પુરિતેં આયે;
દેખ્યો સુખ દુખ છયો, કછયું ખોલન નહિં પાયે. ૧૮
પૂછે બહુતક પ્રશ્ન, કરી કિતનિક આશંકા;
પ્રથમ પંચદશ પારથ, બચન કહે દુઃખ અંકા. ૧૯
ભયો સકલ યાદવકુલકો ક્ષય, સુનિ વૃત્તાંત યહ;
પરીચ્છતકો રાજ્યાસનપેં, બેઠાય તજ્યો ગૃહ. ૨૦
ગયે ઉત્તરા પથ મિલિ, પાંડવ પાંચહુ પ્રબ;
પ્રથમ સોલમેં કથા ભઈ, કો સો બરનું અબ. ૨૧
ભૂપ પરીક્ષિત્ કરન, દિગ્વિજય નિકસે જબહી;
ધર્મરાય યુગ કલિ, લખ્યે તીનો તહાં ત કહી. ૨૨

દોહા.

પુરન ભઈ અનુક્રમનિકા, પ્રથમ સ્કંધ પ્રકાશ;
દયાં દયા પર દયાનિધિ, કીની લહિ નિજ દાસ. ૨૭

દ્વિતીયસ્કંધ.

દોહા.

સુનો દ્વિતીય સ્કંધ હે, દશ અધ્યા વિસ્તાર;
કહિયત લીલા ગ્યાન યહ, પ્રકરન તીન પ્રકાર. ૧

છંદ રોલા.

પ્રકરન તત્વગ્યાન, પ્રથમ અધ્યા દ્વે કહિયે,
દ્વે પુનિ હૃદય પ્રસાદ, મનન પદ ક્યોંહે લહિયે. ૨
દ્વિતીય પ્રથમ મે સાખ્ય, યોગ ગ્યાનમુ હે ગાયો;
સ્થૂળરૂપ ભગવત, વિશ્વમય ધ્યાન બતાયો. ૩
દ્વિતીયમેં સૂક્ષ્મ ધ્યાન, કહ્યો ભગવંતા;
પ્રકરન હૃદય પ્રસાદ, દોયકો સુનુ અબ સતા. ૪
દ્વિતીય તૃતીયમેં ઉતપત, સબ દેવનકી ભાખી;
સકલ સકામિક આહિ, વાત સબસુ હુ કે' દાખી. ૫
પુનિ યહ નિશ્ચે કહ્યો, છોડી સબ કૃષ્ણ ઉપાસે;
સકળ કામના પૂર્ણ, હોય સબ સકટ નાસે. ૬
દ્વિતીય ચ્યારમે કીયો, મ ગલાચરન અનૂપા,
શ્રીશુકમુનિ કિય સ્તવન સુ, શ્રીપુરૂષોત્તમ રૂપા. ૭
પટકો તિસરો મનન, વિભાગ દોય હે તામે;
ઉત્પત્તિ ઉપપત્તિ, વરનન બનિહે જામે. ૮
દ્વિતીય પંચમમેં નારદ, વિધિ સોં પ્રશ્ન જુ કીને;
સો સબકે પ્રતિઉત્તર, વિધિને વિધિવત દીને. ૯

અધ્યાત્મ પંચીકરન, ગ્યાન સ્થૂલ સૂછ્મકો;
બ્રહ્મદેવ સબ કહ્યો, ન અંશ રહે મુનિ ભ્રમકો. ૧૦
દ્વિતીય ષટ્મે અષ્ટ, રૂપ બૈરાજ્ય બતાયે;
સબ ઉત્પત્તિ શ્રીજીસે, ભઈ સો સબ ગાયે. ૧૧
દ્વિતીય સપ્તમે ચતુરવિંશ, અવતાર સહેતુ;
સકર્મ બરનન કિયે, કૃષ્ણકે ભવ દધિ સેતુ. ૧૨
દ્વિતીય આઠમેં અબ, ઉપપતિ પ્રકરન કહાયો,
સુરમુનિ જો જો પ્રશ્ન, કિયે સબ બેધા ગાયો. ૧૩
દ્વિતીયમુ નવમે શ્રીપ્રભુ, નાભિનલિનતે ધાતા,
અપની ઉત્પત્તિ કહી, ઓર કથા સુખદાતા. ૧૪
ચતુર શ્લોકી શ્રીભાગવત કીન ઉપદેશા;
હિરનગર્ભ વહુ નારદ, સુતકો કહ્યો અશેષા. ૧૫
નારદ વ્યાસે કહ્યો, વ્યાસતે શુકજી જાન્યો,
શ્રીશુકને સો વિપ્પ્રરાત વહિ પાત્ર વખાન્યો. ૧૬
દ્વિતયમુ દસમે આધિભૌતિક ગુરૂપ બતાયો,
અધ્યાત્મક આધિદૈવિક, આછેં સમુઝાયો. ૧૭

લીલા સરગ પ્રકરન પદ્દ, ધુર અધિકાર સુગાય. ૧

છંદ રોલા.

તૃતીય પૂરવમેં વિદુર, તિરથ યાત્રા કરિ આયે;
શ્રીયમુનાતટ મિલત ભયે, ઉદ્ધવ શુચ પાયે. ૨
તૃતીય દ્વિતીયમે ઉદ્ધવ, વિદુરજીકોં સુખ દીને;
શ્રીકૃષ્ણજીકે બાલચરિત્ર સુવરનન કીને. ૩
તૃતીયમે શ્રીકૃષ્ણ રામલીલા કહે દીની;
તૃતીય ચતુર પ્રભુ પ્રભાસ લીલા બરનન કીની. ૪
પાછે ઉદ્ધવજી ઉતરાપથ ધાયો ધારે,
ગુનાતીત અબ અપર, દાય અધ્યા સુનુ પ્યારે. ૫
તૃતીય પચમે વિદુરજી, ગગાદ્વાર સધાવે;
મા'નુભાવ મૈત્રેય, મુનિનસો મિલવો પાયે ૬
પ્રશ્ન બિદુર કિય કહો, કૃષ્ણ માયાકો રૂપા;
તૃતીય ષષ્ટ મુનિ સો, પ્રતિઉત્તર કથ્યો અનૂપા. ૭
તિસરો પ્રકરન સગુન, તીન અધ્યાય બતાયો;
તૃતીય સપ્તમે વિદુર, પ્રશ્ન ફિર ઔર ઊઠાયો. ૮
હરિ ઔતાર ચરિત્ર કથા, પૂછી મુદ ધરી મન;
તૃતીય અઠ મૂળ પુરૂષતે, ઉતપત વિધિ કહિ મુનિજન. ૯
તૃતીય નોમે બ્રહ્માન, શ્રીજીકી સ્તુતિ કીની;
દરસ દિયે પરમેષ્ઠી, 'સૃષ્ટિકરૂ' આપ સુદીની. ૧૦

સ્વરૂપ. અધ્યાત્મક—આત્મા સબધી.આધિદૈવિક—દેવસ બધી.આછે—સારી રીતે.
૧ પ્રરગ—સર્ગ. ધુર—અધિકાર—પ્રથમ અધિકાર. ૫ ધાયો ધારે—જવાનં ધારે છે. ૯ અઠ—આઠમા અધ્યાયમાં. ૧૦ નોમે—નવમામા. પરમેષ્ઠી—બ્રહ્મા. કરૂ—કરૂ. આપ—આપ્યા.

ચોથો પ્રકરન કાલ દાયકો તૃતી દસમે લહી;
કાલાત્માકી બહુ પ્રકારકી પશુ સૃષ્ટિ કહી. ૧૧
તૃતીય ગ્યારમે કાલ પ્રમાનુકી ગતિ ભાખી;
પંચમ પ્રકરન જીવ અબ નોકો મુનિ અભિલાખી. ૧૨
તૃતીય બારમે બ્રહ્મઅંગ સૃષ્ટિ સુબખાની;
સનકાદિક મહાદેવ મરિચ્યાદિક દસ જાની. ૧૩
સરસ્વતી કન્યા સ્વાયંભૂ મનુ શતરૂપા,
તૃતીય તેર બારાહજુકો પ્રાકટ્ય અનૂપા. ૧૪
તૃતીય ચતુર્દશ ભવિપ સુરતિરસ દીતી ભીની;
નિજપતિપે વિન સમયહુ રતિ પ્રારથના કીની. ૧૫
તૃતીય પંચદશ બૈકુંઠમેં ચતુસ્સન આયે,
હરિ ઇચ્છા જય વિજય શાપ વિનહીતે પાયે. ૧૬
તૃતીય ષોડશ સનકાદિક પાયે હરિ દરશન,
તૃતીય સપ્તદશ હિરણ્યાક્ષ વાર હનુ યુપ ધન. ૧૭
તૃતીય અષ્ટાદશમે ચરિત વેહી હૈ ગાય,
તૃતિ ઉન્નિસ હરિ હિરણ્યાક્ષ હતિ ક્ષિતિ લે આયે. ૧૮

દેવહૂતી કન્યાય, સુરૂપ કળા મનુ તપની. ૨૧
દેવેકૌ ઋષિ કર્દમકી, પ્રારથના કીની;
તૃતીય બાઇસિમેં ફિરે, પ્રજાપતિ દુહિતા દીની. ૨૨
તૃતીય તેઇસ કર્દમ અપને યોગાભ્યાસ બલ;
પ્રકટ કિયો બૈભવ વિમાન સ્થિત અતિ સુખ નિરમલ. ૨૩
દેવહૂતી દરસાય પ્રજા ફિર ઉપજી ધન્યા;
પ્રચુર પ્રજાકો મૂલ પ્રથમ પ્રકટી નૌં કન્યા. ૨૪
તૃતીય ચોઇસિ શ્રીકપિલદેવ જુ જન્મ સુગાયો;
નૌં કન્યા ઉદબાહુ યથા બિધ્ર સોહુ સુનાયો. ૨૫
તા પાછેં મુનિ કર્દમ સબ તજિ બનમેં આયે;
ફિર સાધન કિય શુદ્ધ ચિત્તમુ પરમગતિ પાયે. ૨૬
તૃતીય પંચઇસ શ્રીકપિલદેવ જનની સુખ દીનો;
સાંખ્યયોગ અધ્યાત્મ ગ્યાન ઉપદેશસુ કીનો. ૨૭
તૃતીય પટ્ઇસ સતાઇસ લગ, તત્વ સાખ્ય બરનન;
કપિલ મુનિને કિયો સુ અપની અબાકે સન. ૨૮
તૃતીય અઠઇસ મુનિ યોગ ધ્યાન જો સ્વરૂપ કહ્યો હે;
સો સ્વરૂપ કહે દિયો, નાથ માતાસુ લહ્યો હે. ૨૯
તૃતીય ઉનતિસમે ભક્તિ, યોગ ભલ બરનન કીનો;
તૃતીય ત્રિંશમેં કર્મવિપાકહુ વરની લીનો. ૩૦
તૃતીય એકતિસમેં જીવ અવસ્થા ગ્રભમે આયો;
તબતેં સબ બરતાંત જુ જન્મ મરન લોં ગાયો. ૩૧

---

૨૧ સુરૂપ ઈ૦—મનુના તપની સુંદર રૂપની કળા હોય તેવી હતી.
૨૪ પ્રચુર–બહુ. નૌં–નવ. ૨૮ પટ્ઇસ—છવીશ. અબા–મા. સન–સન્મુખ. ૩૦ કર્મવિપાક–કર્મનાં ફળ.

તૃતીય અત્તિસમે ગ્યાન ભક્તિ ભક્ત પદ્ધત્ત ગાઇ,
તૃતીય તેતિસ તાસો દેવહૂતી સિદ્ધપદ પાઇ. ૩૨
કપિલદેવતા પાછે ઉત્તરપથ પધારે,
પૂરન તત્વ પ્રકરન ત્રિદસકો વરન્યો પ્યારે ૩૩
યાસે હે દ્વે ભેદ ચ્યાર અધ્યા જુ આદિ,
પુરૂષનુક્તિકો હે પ્રકાર સુનિ લે રસ સ્વાદી ૩૪
તદુપરાત અધ્યાય જુ નોસો વિધિ સ્ત્રી મુક્તિ,
કહી ગાથા સક્ષેપ કૃષ્ણ જન સમુઝયો યુક્તિ ૩૫

દોહા.

અતિ સુંદર અનુક્રમનિકા, પૂરન તૃતીયસ્કંધ,
પઠત સુનત જન કહે દયો, રહે ન આધિ અઘ ગંધ. ૩૬

ચતુર્થ સ્કંધ

દોહા.

સુનો ચતુરથ સ્કંધકે, ઇકતિસ હેં અધ્યાય,
બિસરગ લીલા જાનિયે, પ્રકરન ચ્યાર કહાય. ૧

છંદ રોલા.

ધર્મ અર્થ અરૂ કામ મોક્ષ પ્રકરન ચો નામા,
પહિલો પ્રકરન ધર્મ સપ્તકો અતિ અભિરામા ૨
દક્ષપ્રજાપતિ જાની, તેહુ યાકે અધિકારી,
ચતુર મયન મનુ કન્યા, વન કહ્યો વિસ્તારી. ૩
તાસે સોમ રૂ દત્તાત્રે, દુરવાસા નારદ;
નારાયણુ ઇત્યાદિક જન્મ કહે સુખસારદ. ૪
ચતુર અપરમે વિશ્વસૃજ્યા કો યજ્ઞ તેનો જ્યાં,

---

૩૫ તદુપરાત—તે ઉપરાંત. નોન્ત.

દક્ષપ્રજાપતિ બની ડાણી, ગર્વભરે આયે ત્યાં. ૫
સકલ સભા સ્થિતને, વહાં ઊઠી આદર કીનો;
ઊઠે નહિ શ્રીમહાદેવ લખી રીસ રસ ભીનો. ૬
તાતે ભયો પરસ્પર વિરૂદ્ધ શાપ જુદીને;
ચતુર્થ તૃતીયમે દક્ષ યજ્ઞ જાતે સબ ચીને. ૭
દેખી જનકકે જઇએ ભઈ સતીજીકી મરજી;
નાથ નિવેદન કરી વાત શંકર તબ બરજી. ૮
ચતુરા આદેશ ઉલંઘી જુ પિતુ કે દોરી;
પાઈ ખેદ તાતે જાત હી, સતીને દે' છોરી. ૯
ચતુ:પંચમે નારદ મુનિ, શંભુ ઢિગ આયે;
સમાચાર સબ સતી સંબંધી સમ્યક કરી ગાયે. ૧૦
સુનત કોપી શિવ ગનસમૂહ પઠવાઈ દિયોહે;
દૂત દ્વારહી દક્ષયજ્ઞ વિધ્વંસ કિયો હે. ૧૧
ચતુરશ પટ્મેં બ્રહ્માદિક સબ સુર મિલિ આયે;
સ્તવન નમન કિય સમાધાન, મહાદેવ મનાયે. ૧૨
ચતુરથ સતમે દચ્છ યજ્ઞ પૂરન કરવાયો;
પાછેં સબ મિલિ સ્તવન કૃષ્ણકો ગુનગન ગાયો. ૧૩
અબ દુસરો પ્રકરણ અર્થ અધ્યાય પાંચકો;
ધ્રુવચરિત્ર જામેં સુની અંસન રહે આંચકો. ૧૪

---

૫ વિશ્વસૃજ્યાકો—દેવોનો. ૮ જનક (સતીનો)—દક્ષ. બરજી—તજી ન જવો એમ કહ્યું. ૯ આદેશ—આજ્ઞા (શિવની). પિતુકે—પિતા દક્ષને ઘેર. દોરી—દોડી ગઇ.

૧૦ ઢિગ—પાસે. ૧૧ વિધ્વંસ—નાશ. ૧૩ દચ્છ—દક્ષ. ૧૭ નિ-દેશ (નિર્દેશ)—આજ્ઞા.

ચતુરથ આઠ ઉત્તાનપાદકો, વંશ જ્યુ ગાયો;
અપરમાત દુર્વચન સુન ધ્રુવજીય દુ:ખ પાયો. ૧૫
શ્રીયમુનાતટ જાય, અરન્ય મહાતપ કીનો;
ચતુરથ નોં શ્રીકૃષ્ણ કૃપા કરી દરશન દીનો. ૧૬
ઇચ્છા તેં બર અધિક દિયો ધ્રુવ ધ્રુવપદ પાયે;
નાથનિદેસ ચઢાય શીશ ધ્રુવજી ઘર આયે. ૧૭
ચતુરથ દસમે ધ્રુવબંધુ ઇક ઉત્તમ નામા;
બન મૃગયાકો ગયો, હન્યો કોઇ યક્ષ જ્યુ બામા. ૧૮
ભ્રાતબૈર નિમિત્ત અ ા, ધ્રુનજી અભિરામા;
અધિપતિ યક્ષ કુબેર, કીયો તાસુ સંગ્રામા. ૧૯
ચાર ગ્યારમે આપ, મનુનૃપ ધ્રુવપે આયે;
કીયો યુદ્ધ તેં સમાધાન, સુત સદન પઠાયે. ૨૦
ચતુર બારમે ધ્રુવ, પરિપૂરન રાજહુ કીનો;
શો સબ સુતકો સોંપી, આપ અચલિત પદ લીનો. ૨૧
તથા જ્યુ ધ્રુવકી જનની, સોહુ પરમપદ પાઇ;
તૃતીય કામ મકરન, અબ ગ્યારેકો સુનિ ભાઈ. ૨૨
મથુરાજ તામે, અનિકારી ચરિત સુહાવન;
ચતુરથ ત્રિદશ ધ્રુવકો, બંશ ગુરબન્યો પાવન. ૨૩
ચતુર્ચતુર્દશ મહાદુષ્ટ, નૃપ બેનમુ ગાયો;
શો દ્વિર દુસ્તર પ્રજા શાપતે, નાસહુ પાયો. ૨૪
ચતુરથ પંદ્ર પૃથ્વી, જન્મ ચરિ । ઉખાને;
ભગવદ્‌ભક્ત મહાહરિઅંશ, ગણે કોઉ જાને. ૨૫
ચતુર સોલતે ઇકઇનિ લગ, ગુન ઔર ન આયે;
પૃથુરાજકે પરન પવિત્ર, ચરિત્રહી ગાયે. ૨૬

---

૧૮ બામા—વાંકા રસ્માવવાળો. ૨૦ સદન—ઘર.

ચતુરથ દ્ધાવિંશમે, સદન સનકાદિક આવે;
સનતકુમારસુ આત્મયોગ પૃથુરાજ પાવે. ૨૭
ચતુર્થ તેઇસ યોગાભ્યાસ રાજા જુ કીનો;
દૃઢ ત્યાગ તારોં કર, પૃથુ જુ પરમપદ લીનો. ૨૮
અબ ચોથો મકરન્દ, મોક્ષ અધ્યાય આઠ કો;
યામે હે દ્વે ભેદ, પુણ્ય હે પર્મ પાઠ કો. ૨૯
એક બ્રહ્મતત્વ દશા, તિન અધ્યાય સાચ હે;
ઓર કૃષ્ણ સાયુજ્ય કે, સુ અધ્યાય પાંચ હે. ૩૦
ચતુર ચતુરબિંશમે, બંશ પૃથુકો બિસ્તાર્યો;
મિલે પ્રચેતાકો શિવ રૂદ્ર ગીત ઉચાર્યો. ૩૧
ચતુર પચીસ નૃપ પ્રાચીન, બર્હિષકો મિલિ નારદ;
કથન કિયો આખ્યાન, પુરંજનકો ભવપારદ. ૩૨
અષ્ટવિંશો એહી કથા, બરની નૃપ યાંહી;
મુનિ નિઃસંશે ભયો, ચતુર ઉનતિસકે માહી. ૩૩
સુરઋષિકો ઉપદેશ સાર અતરમે લાવે,
કપિલાશ્રમમે ગયે ભૂપ વાં સિદ્ધિ પાવે. ૩૪
ચતુર ત્રીસ બરદિયો પ્રસન્ન પ્રચેતા શ્રીજી;
કર્યો રાજ અયુતાબ્દ ઓર શાસન દિન રીજી. ૩૫
ચતુર્થ ઇકતિસ નાથ પ્રચેતા નાં મિલાવે,
ભગવત વાત સુનાઇ દસોં અમૃતપદ પાવે. ૩૬
ઇતની કથા મુનિ મૈત્રીતે બિદુર શ્રવન કરી;
આયે હસ્તિનાપુરમેં ભગવત રસ હૃદયા ભરી. ૩૭

---

૩૨ ભવપારદ—સંસારમાંથી પાર ઉતારનાર. ૩૪ સુરઋષિ—નારદ
૩૫ અયુતાબ્દ—દશ હજાર વર્ષ શાસન—શિક્ષા—આજ્ઞા
૩૭ મૈત્રી—મૈત્રેય.

દોહા.

ચતુરથ સ્કંધકી ભઇ, અનુક્રમનિકા પરિપૂર્ન;
પઠન સુનતહી કેં દવો, પાપ તાપ સબ ચૂર્ન.' ૩૮

પંચમ સ્કંધ.

દોહા.

પંચમ સ્કંધ સુનિયે અબે, જો હે લીલાસ્થાન;
હે પટ્વીસ અધ્યાયકો, પ્રકરન તીન બખાન. ૧

છંદ રોલા.

દેશ કાલ અરૂ પ્રનામ ત્રય પ્રકરન લહિયે,
પૂર્વ દસ પ્રકરન અધ્યાય તીન સો કહિયે. ૨
પચમ પ્રથમ બરણ પ્રિયવ્રતકો શુક મુનિ ભાખે,
સસ સમુદ્ર રૂ સપ્ત દ્વીપ નિરને કહી દાખે. ૩
પચ અપર આગ્નિધ્રપુત્ર નો ભયે અનૂપા;
વિષ્ણુરાત મુનિ નો ખંડકે ભયે હે ભૂપા. ૪
પચ તીન નૃપ નાભિ પર પ્રભુ પ્રસન્ન ભયે હે,
પરમ કૃપા કરી પુત્રહીકો વરદાન દિયો હે. ૫
અમ દુસરો પ્રકરન ઇકદસ અધ્યાય કાલકો;
જામે જન્મ ઋષભ ભુજભ ગદ શ્રીભૂપાલકો. ૬
પચ ચતુર્થ શ્રીઋષભ દેવ પ્રાકટ્ય કહે હે;
સોપી નૃપાસન ઇનિકુ નાભિ નૃપ મોક્ષ લહે હે. ૭
ઋષભદેવ શતપુત્ર ભયે તીનકે કહુ કાજ;
એકાસી બ્રાહ્મણ, યોગેશ્વર નો, દમ રાજ ૮

---

૨ પ્રનામ-પરિણામ પૂર્વ-પ્રથમ ૩ નિરને-નિર્ણય
૬ ભુજભ ।દ-હાયના ભાગુનપ જેવે.

પંચમ પંચ રૂ ષટ્ દ્વે ઋષભચરિત્ર કહે હે;
પંચ સપ્ત નૃપ ભર્ત પુત્ર ભાખે જુ ભયે હે. ૯
પંચમ અષ્ટમેં ભરતભૂપ શુભ ચરિત સુ ગાયે;
મૃગકે સંગ ભયે મૃગ જન્મ સોહુ લય પાયે. ૧૦
પંચમ નોં જડભરત ચરિત્ર સુ બરનન ભાઈ;
પંચમ દસ રહુગન વિગાર જડભર્ત ચઢાઈ. ૧૧
પંચ ગ્યાર જડભરતે ભૂપત પૂછ્યો ગ્યાના;
બાર તેર દુહુ ભવાટવાદિક બરન બિધાના. ૧૨
પંચ ચૌદ નૃપ આતમવિદ્યા મુનિતેં પાયે;
રહુગન જડભરતકે પ્રતાપ પદ મોક્ષ સધાયે. ૧૩
પંચ પંચદસ સુમતિકો બરન્યો શુભ બંશા;
તાકે બંશ બિષે નૃપ ગય ભયે પુત્ર પ્રસંશા. ૧૪
પંચ સોલમેં ભૂગોલ બરનન ભવ્ય ભયો હે;
જંબુદ્વીપ નવખંડ સુમેરૂ પ્રભાવ કહ્યો હે. ૧૫
પંચ સપ્તદશ સેવ્ય રૂ સેવક કહે ખંડ સબ;
અષ્ટાદશ ઉન્નિસ લગ બરનન એહી ચરિત અબ. ૧૬
પંચમ બિસમેં સપ્ત સમુદ્ર પ્રમાનસુ ભાખ્યો;
પંચમ ઇકિઇસિ જ્યોતિષચક્ર સુ બરની દાખ્યો. ૧૭
બાઇસ અરૂ તેઇસ લગ એહી ચરિત હે ગાયો;
પચમ ચોઇસ રાહેકો પરમાન બતાયો. ૧૮
અબ તીસરો પ્રકરન સ્વપ્ન દ્વે અધ્યાયસુ સુનિ;
તામેં હે દ્વે ભેદ જીવાત્મા પરમાત્મા પુનિ. ૧૯
પંચ પંચવિશમે સપ્ત પાતાલ કિય કથન;

૧૧ વિગાર-બિગારી-વાહક(?) ૧૨ ભવાટવાદિક (ભવાટવી આદિક) —સંસારરૂપી જંગલ વગેરે. બરન-વરણન.

પચ છઇસમે અઠાઇસ નરકકો બરનન.　　　　　૨૦

દોહા.

પચમકી અનુક્રમનિકા, પૂર્ન ભઇ સુઅનૂપ;
દયા પઠન રૂચિ શ્રવનતેં, પ્રસન્ન હોય ભવભૂપ.　　　૨૧

ષષ્ઠ સ્કંધ.

દોહા.

અબ મુનિ ષષ્ઠ સ્કંધકે, કહે ઉન્નિસ અધ્યાય,
પોષન લીલા જાનિયે, પ્રકરન તીન કહાય.　　　૧

છંદ રોલા.

નામ ધ્યાન અરચન યહ, ત્રિ પ્રકરન ત્રિ નામા,
પહિલો પ્રકરન નામ તીનકો અતિ અભિરામા.　　　૨
પદ પૂરવમે અજામેલ, આખ્યાન બખાન્યો,
પદ દૂજેમે જમદૂત ગેર હરિગનમે ભાન્યો.　　　૩
ભગવત નામ પ્રતાપ લખ્યો સહજઇ સુખ આયો,
મહાદુષ્ટ આચરન કિયો તહુ પ્રભુપદ પાયો.　　　૪
ષટ તીસરે બડ નામ માહાત્મ્ય કુલ તાગ ન લાગે;
ધર્મરાય બરનન કીનો નિજ દૂતન આગે.　　　૫
જ્યો બૈષ્ણવ હરિ નામ શ્રવન કીર્તનાદિ હોઇ,
બરજતહુ આજતેં વહા મત જઇયો કોઈ　　　૬
અબ દુસરો પ્રકરન ચૌદ અધ્યાય ધ્યાનકો,

---

૩ હરિગન—હરિના દૂત ભાન્યો—નાગ્યો. ૪ સહજઇ—સેહેજ.
૬ બરજતહુ—વારૂં છુ. કોઈ—કોઈ યમદૂત (ત્યા ન જશો)

ષટ્ ચોથેમેં બરન્યો બંશ જુ પ્રચેતાનકો. ૭
કહ્યો દક્ષકો જન્મ કહ્યો મહતપ જો કીનો;
શ્રીહરિ ભયે પ્રસન્ન રૂ સંતતિકો બર દીનો. ૮
ષટ્ પચમેં દક્ષજુકે જિતનેક પુત્ર ભયે;
નારદકો ઉપદેસ પાય સબ મોક્ષ પાય ગયે. ૯
તવ કોપી દક્ષને શાપ નારદકો દીનો;
ષટ્ ષટ્ કન્યા સાઠ સૃષ્ટિ સુત પ્રકટ ન કીનો. ૧૦
ફિરજ્યો જાકો દઈ નામ તિનહુકે ભાખે;
જ્યો જ્યાકુ સતાન ભયે સોહુ કહી દાખે. ૧૧
ષટ્ સતમે ઈંદ્રને આપ ગુરૂ બૃહસ્પતિ તજી;
વિશ્વરૂપ ગુરૂ માને શિષ્ય ભયો અપ્રિ ભજી. ૧૨
ષટ્ અડ વિનતે મઘવા વર્મ નરાયન પાયો;
ષટ્ નોં સુરપતિ વિશ્વરૂપકો માર્યો ગાયો. ૧૩
બ્રહ્માસુરકો જન્મ ભયો ત્વષ્ટાતેં બાચે;
ષટ્સુ દસ સુર અસ્થિ દધિચિ ઋષિકે જાચે. ૧૪
દેહ તજી મુનિ દીએ, બજ્ર તાકો બનવાયો;
સો સુરેંદ્ર લે બૃત્રાસુરતેં યુદ્ધકું આયો. ૧૫
ષટ્ એકાદશમેં જુ પરસ્પર, સમયહી યુદ્ધ કે;
બચન પ્રશંસા ભયે બૃત્ર, અરૂ નાયક બુધકે. ૧૬
ષટ્ દ્વાદસમેં શચિપતિ, બૃત્રાસુરકો માર્યો;
બિજય દિયો બૃજરાજ, દાસ લહિ ત્રાસ નિવાર્યો. ૧૭
ષટ્ ત્રિદશમેં હત્યા બ્રહ્મ, ઇંદ્રિકો લાગી;
સો ફિર મખ કરી, મહાપુરૂષ પૂજે જખ ભાગી. ૧૮

---

૧૩ વિનતે—તેનાથી (વિશ્વરૂપ પાસેથી). વર્મ નરાયણુ—નારાયણ કવચ. ૧૬ નાયક બુધકે—દેવના નાયક—ઈંદ્ર. ૧૮ મખ—યજ્ઞ.

પ૯ ચૌદ વૃત્રાસુર, પૂર્વજનમ સો ભાખે;
ચિત્રકેતુ હરિદાસ હતો, સોહુ કહે દાખે. ૧૯
પ૯ પન્દ્રે સુતમરનશોક, બો સો કહી દીનો;
નારદ આયે સમાધાન, નરપતિકો કીનો. ૨૦
પ૯ ષોડશ સુત બચન સુની બૈરાગ્ય ભયો હે;
સાધન કીનો શુદ્ધ ચિત્ત હરિ દરસ દિયો હે. ૨૧
પ૯ સત્તર ચિત્રકેતુ બેઠી બિમાન સધાયે,
જા પહોંચે કૈલાસ શાપ ઉમયાતે પાયે. ૨૨
તિસરો અરચન પ્રકરન દ્વે અધ્યાય લહ્યો હે;
પ૯ અષ્ટાદશ પુત્ર અદિતિ વશ કહ્યો હે. ૨૩
અરૂ દિતિ સુતકોહુ બશ ફિર ભયે મરૂતગન;
ઉન પચાસહુ દિયે ઇંદ્રકો ભયો સુમરનન. ૨૪
પ૯ ઉન્નિસમેં કથ્યો પુંસબૃતકો બિધાન સબ,
હરિ પ્રસન્ન તબ સહજ લાભ અતિકા તબકા અબ. ૨૫

દોહા.

યહ પષ્ઠમ અનુક્રમનિકા, ભઈ પૂરન ગુરૂ ઓજ;
પઢત દયાકો પ્રિય ભયે, બૃજપતિચરન સરોજ. ૨૬

સપ્તમ સ્કંધ.

દોહા.

સપ્તમ લીલા હુતિ યહ, દસ રૂ પંચ અધ્યાય;
પ્રકરન પૂરે તીન હે, દેતહુ નામ બતાય.

છંદ રોલા.

અમદાસના એક, દુતિય સદાસન આંહી, •

---

૨૦ સો-એવો. ૨૪ મરૂતગન વાયુઓનો સમુદાય ૨૫ પુંસબ્રત-પુત્રપ્રાપ્તિનું વ્રત.

તુમ કાંતેં પાયે કહુ શ્રીકૃષ્ણામૃત સ્વાદા. ૧૩
તબ બોલે પ્રલ્હાદ સુનો હમ એસે પાયે;
મેં માતાકે જઠર હતો જબ નારદ આયે. ૧૪
તિન મો અંબાકો ઉપદેસત તત્વ બખાન્યો;
હો સમીપ અતિ ગર્ભ બિખે તાતેંમેં જાન્યો. ૧૫
સપ્ત આઠમેં પરમ ભક્ત પ્રલ્હાદ દેખી;
દુષ્ટ જનક અતિ ક્રોધ કિયો ભય દિયો બિસેખી. ૧૬
શ્રીનૃસિંહજી પ્રગટે ખંભહિતેં તતખેવા;
કનકકશ્યપુ નખતેં બિદારી લે સ્તુતિ સબ દેવા. ૧૭
સપ્તમ નવ પ્રલ્હાદ કરિ સ્તુતિ પ્રેમશુ લીજ;
લિયો ભક્ત ઉત્સંગ પ્રસન્ન ભયે અતિ શ્રીજી. ૧૮
સપ્તમ દસ બરદાન ભક્તિ ઇક સ્તોત્ર દિયો બર;
રાજ્યાસન બેઠાયો આપ પ્રસાદ કૃપા કર. ૧૯
અરૂ મયનામા અસુર ત્રિપુર લાયો સુરરાગેં;
તૃતીય સદસદાસના પંચ અધ્યાયસુ આયે. ૨૦
સપ્ત અ્યારનેં ચારો વરન કહે જો કરમા;
સપ્ત બારમેં બ્રહ્મચારી બાનપ્રસ્થ ધરમા. ૨૧
સપ્ત તેરમેં પતિ ધરમ ભવભાતિ બતાયો;
અરૂ અજગર પ્રલ્હાદ ભયો સવાદ સુગાયો. ૨૨
સપ્ત ચતુર્દશ ગૃહસ્થાશ્રમકો ધર્મ બખાન્યો;
સો પાયે કલ્યાન જાહિને રૂઢ કરિ માન્યો. ૨૩
સપ્ત પંચદશ ઉત્તમ મધ્યમ ઓર કનિષ્ઠા;

---

૧૩ લરિકન-છોકરાં. ૧૫ તિન-તે (નારદ). મો (મારી). ન ના-મા.
૧૭ કનાકશિપુ-હિરણ્યકશ્યપ.
૨૧ કરમા-કર્મ. ચારે વર્ણનાં કર્મ કહ્યાં છે.

સબ પ્રકારકે ધરમ કહે માનત નહિ ભ્રષ્ટા. ૨૪

દોહા.

સપ્તમકી સંપૂર્ણ ભઇ અનુક્રમનિકા અનુપ;
દયારામ કેં'જો સુને સો ન પરે ભવકૂપ. ૨૫

અષ્ટમ સ્કંધ.

દોહા.

અષ્ટમ સ્કંધ સુનો, ચોઇસ અધ્યા સાર;
મનબંતર લીલા લહો, પ્રકરન જામેં ચાર. ૧

છંદ રોલા.

તામસ રાજસ સાત્વિક, ભક્તિ હે યહ ચ્યારો;
પહિલો પ્રકરન તામસ ચોં અધ્યાય બિચારો. ૨
અઠ પૂરવમે સ્વાયંભુવ સ્વારોચિષ કહિયે;
ઉત્તમ તામસ યહ સબ નામ મનુકે લહિયે. ૩
અષ્ટ અપરમેં ગજેંદ્રકો ગ્રાહનેં ગ્રહ્યોહે;
અઠ તીજેં હરિસ્તુતિ કરી જબ દીન ભયોહે. ૪
સો સુનકે પ્રભુ દીનબંધુ દોરેહીં આયે;
તુરત ગ્રાહકો મારી કૃપાલ ગજેંદ્ર છુડાયે. ૫
અઠ ચ્યાં ગ્રાહ ગજેંદ્ર પૂરવકે જન્મ કહેહે;
શ્રીહરિ પરસ પ્રતાપ દોહુ જન મોક્ષ લહેહે. ૬
અબ દૂસરો સાત્વિક પ્રકરન અધ્યાય દસ લહે;
અઠ પચમમેં રૈવત મનુ ચાક્ષુષમનુ કહે. ૭
જામે અમૃત મથન નિમિત્ત અમર સબહી જુરિ;
ક્ષિરસાગર તટ જાય સ્તુતિ કીની હે શ્રીહરિ. ૮

---

૩ અઠ–આઠમો સ્કંધ. પૂરવ–પેહેલો (અધ્યાય).

અઠ પઠ શ્રીપ્રભુ પ્રસન્ન ભયે બરદાન દિયો હે,
મિલે સુરાસુર મંદ્રાચલ ઊઠયો ન ગયો હે ૯
દુખિ લખિ આર્તત્રાણ તુરત ગરૂડારૂઢ આયે,
મંદર પરન સુપરન ધરી સાગરતટ લાયે ૧૦
અડ સતમે કૂર્માવતાર ધરી મથન કરાયો;
પ્રથમ મહાવિષ નિકર્યો સો શિવજીકુ પાયો ૧૧
અષ્ટ અષ્ટમે રત્ન ચૌદ નિકસે ન ઠગે હે,
સુધાપાનકે સમય સુરાસુર લરન લગે હે ૧૨
તબ પ્રભુ માયા અધિપ, મોહની રૂપહી લીનો,
અસુર બૃંદ સબ આપ, અતિશય મોહિત કીનો ૧૩
અડ નો અમૃત અમર, અખિલ કરાયો પાના,
દૈત્ય પરોસન સમય ભયે, હરિ અંતરધાના. ૧૪
અષ્ટમ દશમે દેવાસુર સંગ્રામ કહ્યો હે,
અષ્ટ ગ્યારમે માંદારન ફિર બુધ ભયો હે. ૧૫
અષ્ટ બાર મોહની સ્વરૂપ લખિ શિવ મોહિત ભયે,
અષ્ટ તેર અધ્યાય વિષે વૈવસ્વત મનુ કહે. ૧૬
જિનકે રાજ્યમે શ્રીવામનજી પ્રગટે ભાખે,
ભવિષ્ય મનબંતર આગે હોને કહે દાખે ૧૭
કૌન કૌનસે તાકે નામ કહતહોં બરની,
સાબરની અરૂ દક્ષસાબરની બ્રહ્મસાબરની. ૧૮
ધર્મસાબરની રૂદ્રસાબરની હે અભિરાના,

---

૯ સુરાસુર દેવ અને અસુર ૧૦ આર્તત્રાણ-દુખીનુ રક્ષણ કરનારા પરન-પાંખો સુપરન-ગરૂડ ગરૂડે મંદરાચળની પાંખો ઝાલીને તેને સાગરકાંઠે આણ્યો (પૂર્વે પર્વતોને પાંખો હતી એમ પુરાણોમા વર્ણ્યું છે)

૧૪ પરોસન-પ્રાશન (?) (અમૃતનું)

દેવસાબરની ઇંદ્રસાબરની સાતો નામા. ૧૯
અષ્ટ ચતુર્દશ મનવાદિક મનુપુત્ર જુ આંહીં;
ભાખે ભગવદ્ અંશ સબે કછુ સંશય નાહીં. ૨૦
અબ તીસરો શન્સ્ક્સ પ્રકરન અધ્યાય સુનવકો;
જાકો સુનતહિ માત્ર હોત નિસ્તાર ભવનકો. ૨૧
અષ્ટ પંચદશ કહ્યો રાજ્ય બલિનૃપને કીનો;
અરૂ અશ્વમેધ યજ્ઞ કિયો સોહુ કૈં દીનો. ૨૨
અષ્ટમ સોલ અદિતિ પુત્ર કામના કારન;
વિજ્ઞપ્તિ નિજનાથ કરી કુરૂ તાપ નિવારન. ૨૩
કેરો પયોવ્રત પુત્ર હોયગો પતિ યો ભાખી;
જો કછુ તાકી બિધિ યથારથ સહુ કૈં દાખી. ૨૪
અષ્ટ સપ્તદશ કિયો સુવ્રત હરિ પ્રમજ્ઞ ભયે હે;
આયે આપ ગ્રભ વિષે સ્તવન બ્રહ્માદિ કહે હે. ૨૫
અડ અડદશ શ્રીબામનજી પ્રાગટ્ય સુ ગાયે;
બલિનૃપ યજ્ઞ પધારે વા સનમાન જુ પાયે. ૨૬
અડ ઉન્નિસ ત્રિપેદ પૃથવિ સંકલ્પ કિયો હે;
એક ચરન ભૂ દ્વિતીય સ્વર્ગ સબ માપ લિયો હે. ૨૭
અષ્ટબિસમેં તૃતીય પાદકો ઠોર ન પાયે;
તાતેં બચન બિબાદ પરસ્પર ભયે સુ ગાયે. ૨૮
અડ ઇકઇસ સ્વર્ગમેં શ્રીપ્રભુ પદાંગુષ્ટ લખી;
બ્રહ્મદેવ અભિષેક કિયો મન બહુત ભયે સુખી. ૨૯
સો પ્રવાહ પૃથવી આયો ગંગાજી ભયે હે;
પાછે બલિનૃપ બરૂનપાશ બાધ્યો સુ કહે હે. ૩૦

---

૨૧ ભવનકો–જન્મમરણનો. ૨૩ કુરૂ—કરો. ૨૭ ત્રિપેદ—ત્રણ ડગલાં.

અડ બાઇસ બલિરાય બચનહુ વ્યર્થ ન ભાખ્યો;
આત્મનિવેદન કરી હરિ આગે મસ્તક રાખ્યો. ૩૧
તબ પ્રસન્ન પ્રભુ ભયે સુતલકો રાજ્ય દિયો હે;
ભયે ભક્ત આધીન બલિ નિજ દાસ કિયો હે. ૩૨
અડ તેઇસ બલિ જીતી રાજધાની સુર દીની;
તબ દેવનદેવ દેવકી સ્તુતિ અતિ કીની. ૩૩
અબ ચોથો પ્રકરન ભક્તિ અધ્યાય સકૃતકો;
અષ્ટ ચતુરવિંશમેં સફલ ભાયગ સત વ્રતકો. ૩૪
વૈવસ્વત મનુરાજ વિષે બો ચરિત સુ જાન્યો;
શ્રીહરિકો અવતાર મત્સ્ય આકૃતિ બખાન્યો. ૩૫

દોહા.

અષ્ટમકી અનુક્રમનિકા, પૂરન દયા હરિ કીન;
પઢત સુનત સહજ હિ બને, હરિ જસ રસ મન મીન. ૩૬

નવમસ્કંધ.

દોહા.

નવમ સ્કંધકી સુનો, અનુક્રમનિ સબ કોય;
ઇશાન લીલા એહી હે, પ્રકરન જામેં દોય. ૧

છંદ રોલા.

સૂર્યબંશ પ્રકરન મર્યાદાકો ધુર લહિયે;
ચંદ્રબંશ પુષ્ટિ પ્રકરન સો દુસરો કહિયે. ૨
બાર બાર અધ્યાય દોહુકે જાની લીજે;
પ્રથમ બારકો ભાનુ બંસ અબ સુનો ભનીજે. ૩

---

૩૫ બો—જયો—થયો.
૨ ધુર-પ્રથમ.

નવ પૂરવ વૈવસ્વતમનુ દશ પુત્ર સુધન્યા;
ઇક્ષ્વાકુ આદિક અરૂ એક ભઇ હે કન્યા. ૪
નૈવમ અવર કહે ચ્યાર પુત્ર ભયે નહિ સંતાના;
તીન પુત્રકુ બંસ ભયો બરતાંત બખાના. ૫
નૃગ નાભાગ રૂ નરિષ્યંત તિનોકે નામા;
અબ આગે નૃપ સુનો કહત શ્રીશુક શુભધામા. ૬
નવ તિસરે શર્યાતિ બંસ કહ્યો બિસ્તારા;
શ્રીરેવતી જ્યા બંસ પ્રગટ શ્રીહલધર દારા. ૭
નવમ તુર્યમે નૃગ નૃપ બસ સુબરની ગયે હે;
જીનકે બંસમે અબરીષ હરિભક્ત ભયે હે. ૮
અરચન ભક્તિ કરી દ્વારિકાધિશ રિઝાયે;
જ્યાહે શાપ દે દુરવાસામુનિસે દુખ પાયે. ૯
નવ પચમ દુર્બાસા શરન સબનકે ધાયે;
પ્રભુ પર્યંત ન રખે, હારી અબરીષકે આયે. ૧૦
તાપ સુદરશન તબહી શમ્યો ભલ પાયે શિક્ષા;
ધન્ય કહે હરિભક્ત દીન વે' લીની ભિક્ષા. ૧૧
નવ ષટ બરનન બશ, રાય અબરીષ ભયો હે;
તા પાછે ઇક્ષ્વાકુ રાય, સુબંશ કહ્યો હે. ૧૨
જાકે બસ બિસે માંધાતા ભૂપ ભયે હે;
તાકે ભયે મુચુકુંદ જાહે પ્રભુ દરશ દયે હે. ૧૩
નવ સતમે માંધાતાસુત પુરૂકુત્સ કહે હે;
બરન્યો તાકો બસજ્યામે હરિશ્ચંદ્ર ભયે હે. ૧૪
નો અઠ હરિશ્ચદ્રકો બશ પ્રશસ બખાન્યે;
જાહી બસમે રાજા સગર ભયે સબ જાન્યે. ૧૫

---

૧૦ રખે—રક્ષણ કરે ૧૧ વે'—પઇને.

નવ નવમેં બરન્યો નૃપ સગર બંશ બડ અમરથ;
જાકે બંશમે હોત ભયે શુચિ ભૂપ ભગીરથ. ૧૬
જાને શ્રીગંગાજીકો ભૂતલ પધરાયે;
તિનકે બંશ બરનમેં નૃપ ખટ્વાંગ જ્યુ ગાયે. ૧૭
નોં દસમે ખટ્વાંગ બંસ બરન્યો બડ ઉત્તમ;
જ્યાકે બંસમે પ્રગટે શ્રીરઘુવર પુરૂષોત્તમ. ૧૮
તિનકે પરમ પવિત્ર ચરિત્ર કહે અથઇતિ;
નોં એકાદશ રામરાજ બરન્યો શુભ નીતિ. ૧૯
નોં દ્વાદશ શ્રીરામ પુત્ર કુશબંશ સુ ગાયે;
અબ પુષ્ટિ પ્રકરન બાર અધ્યાય સુ આયે. ૨૦
નોં ત્રિદશ ઇક્ષ્વાકુ પુત્ર જો નિમિ કહે કે;
તિનકો બંશ બરન્યો જામે નૃપ જનક ભયે હે. ૨૧
નોં ચૌદમે ચદ્રમાકે ચદ્રસુત બુધ ભયે હે;
તિનતે અલ પુરૂરવા પુત્ર ભયે સુ કહે હે. ૨૨
નોં પંધ્રેમે બસ પુરૂરવા કથ શુભ ધામા;
જાકે બસ બિરો પ્રગટે શ્રીપરશુરામા. ૨૩
નો પોડષ શ્રીપરશુરામકો ચરિત સુનાયો;
અરૂ બિશ્વામિત્રકો જન્મ સહુ યામેં કાંચો. ૨૪
નોં સત્તર પુરૂરવા જ્યેષ્ઠ સુત નહુષ બસા;
રાય જયાતિકે કેહુ બશકી કરી પ્રશના ૨૫
જો ઉન્નિસમે રાય યયાતિ પરમગતિ પાયે;
નો બિસમે ઔરહુ બંસ પુરૂરવા ગાયે. ૨૬
જાકે બસ વિષે રાજા દુષ્યંત ભયે હે;

---

૨૫ જયાતિ-યયાતિ.

તાકે ભરત ભયે તાકો ફિર બંસ કહે હે. ૨૭
જાકે બંસમે રંતિદેવ રાજા બડ ભાખે;
ફેનિ ગરગાચારજકો બંસ સો હુ કહી દાખે. ૨૮
નૃપ પાંચાલ કૃપાચારજ, કહે દ્રોનાચારજ;
યુદ્ધકલા પૂરન જામે, બિધા સબ આરજ. ૨૯
નોં બાઇસિમેં રાજા, દ્રુપદ કહે સુ જાને;
તા પાછે અજમીઢ, ભૂપકો બંસ બખાને. ૨૦
જાકે બંસમેં જરાસંધ ભૂપાલ ભયો હે;
તા પાછે રાજા શંતનુકો બંસ કહ્યો હે. ૩૧
પાંડવ અરૂ કૌરવકો બંસ સુ આછો ગાયો;
જરાસંધકો બંસ બિધિબત બાંચ સુનાયો. ૩૨
નોં તેઇસિ યયાતિપુત્ર રહે જો ચ્યારા;
તાકો બસ કહ્યો જામે યદુબસ પુકારા. ૩૩
જામેતે મેધાતિથિ ઋષિ ભયે બરનન કીનો;
નહિ બરન્યો બિસ્તાર મૂલ ભાગતહી કે' દીનો. ૩૪
નોં ચોઇસમે જામદગ્નિકો બસ કહ્યો હે;
તા પાછે અક્રૂર બસ બરનન રહ્યો હે. ૩૫
ઉગ્રસેન દેવકકો બસ બખાન્યો પાછે;
કંસ જન્મ સુરસેન બંસ ફિર બરન્યો આછે. ૩૬
જાકે પુત્ર ભયે બસુદેવજુ અતિ અભિરામા;
જીનકે પ્રગટ ભયે શ્રીકૃષ્ણચંદ સુખધામા. ૩૭

દોહા.

અનુક્રમનિકા અતિ ભલી, પૂરણ નવમસ્કંધ;
પાપ તાપ મસ્લે દયા, રંચક હોત સબંધ. ૩૮

* ૨૯ આરજ—આર્ય.

દશમસ્કંધ.

દોહા.

સુની અબ દશમસ્કંધકે, સત્યાસી અધ્યાય;
તિન મતાંતરકે મિલી, નિબે પૂરણ કહાય. ૧
નિરોધ લીલા નિરૂપન, પ્રકરન જામે પાચ,
જન્મ ૨ તામસ રાજસ ૨, સાત્વિક ગુનાખ્ય બાચ. ૨

છંદ રોલા.

પ્રથમસુ પ્રકરન જન્મ અબે અધ્યાય ચારકો,
અનાયાસ ઉપચાર સુનો સંસાર પારકો ૩
દશમ પ્રથમે પૂછો પ્રશ્ન પરીક્ષિત ભૂપા,
આદરસો શ્રીશુક મુનિ, ઉત્તર દિયો અનુપા. ૪
દેવક દુહિતા દેવકી, બસુદેવજીકો દીની,
બહુત દામજા સહિત, કંસ સારથી કૃતિ કીની ૫
દવ દુની દેવકી ષટ્ સુત, મીચ કંસતે પાયે,
સંકર્ષન દેવકી તે, રોહિની ઉદર પધરાયે. ૬
તદનંતર શ્રીકૃષ્ણ દેવકી ગર્ભ પધારે;
બ્રહ્માદિક સુરસ્તુતિ કીની તન તાપ નિવારે ૭
દશત્રિમે શ્રીકૃષ્ણ જનન મધુપુરી ભયો હે,
કીની સ્તુતિ વસુદેવ દેવકી તાપ ગયો હે. ૮
શ્રીગોકુળમે યશોદા ગોદ પુત્ર પધરાયે,
વ્હે તે માયા પુત્રી લે અપને ઘર આયે. ૯
દશમ ચારમે માયા ઉડીકે ગઈ આકાશા;
કિયો કંસ પશ્ચાતાપ ખલ જ્ઞાન પ્રકાશા. ૧૦

---

૨ ગુનાખ્ય-ગુણ નામનો. ૬ દુની-બીજી નામા મીચ-મૃત્યુ

સમાધાન માજીકો કીન ફિર દૈત્ય બુલાયે;
દે આદસ સજ્જન પીડો, સબ તુર્ત પઠાયે. ૧૧
અઠાઇસ અધ્યાય દુતિય તામસ પ્રકરન હે;
તામે હે ફિર ભેદ ચાર મહાપ્રભુ બચન હે. ૧૨
પ્રથમ પ્રમાન પ્રમેય રૂ સાધનાફલ ચો નામા;
પુર્વ સપ્ત અધ્યાય કહે સો અતિ અભિરામા. ૧૩
દશમ પંચમમે શ્રીજી વ્રજ પ્રક્ટ સો ભાખે;
નંદ મહોત્સવ સબપ્રનજન સુખ ભલ કહી દાખે. ૧૪
નંદ ગયે મથુરા કંસકર દેન સુગાયે;
મીલે મીલ વસુદેવ બ્હોર દ્રુત ગો.ુલ આયે. ૧૫
દશમ ખટ પૂતના પ્રભુન પયપાન કરાયો;
દઈ માતકી ગતિ દયાનિધિ ચરિત સુગાયો. ૧૬
દશમ સપ્તમે શકટ ભજી તૃણાવ્રત માર્યો;
બિશ્વરૂપ દરશાય માય મુહ ફિરી મુહ ડાર્યો. ૧૭
દશમ અષ્ટમે ગર્ગમુનિ નામ કરન કીનો;
પાછે ચૌર ચરિત કરી ગોપીજન સુખ દીનો. ૧૮
તદનતર મૃતિકા ભછન મિષ બદન દિખાયો;
વિશ્વરૂપકો દરશન અબે ફિરી કરવાયો. ૧૯
દશ નોમે દધિભાજન ભાંજ્યો નિરોધકારન;
ઉલૂખલ બંધે ગયે કૃષ્ણજન તાપનિવારન. ૨૦
દશદશમે યમલાર્જુન દ્રુમ ઉદ્ધાર કિયો હે;

૧૧ માજી-દેવકી. આદસ—આદેશ (આજ્ઞા). ૧૫ બ્હોર-ફરીને. દ્રુત-જલદી ૧૭ તૃનાવ્રત-તૃણાવર્ત. માય ઈ૦—માને મોંમા વિશ્વરૂપ દેખાડયું અને ફરીને મોઢ નાખ્યો. ૨૦ દધિભાજન-દહીંનું વાસણ.

કિતે સ્તવન સુની પ્રેમ ભક્તિકો દાન દિયે હૈ
દશ ગ્યારે મહાબન દિખી વિઘન ઘને જુ દિયે
શ્રીવૃંદાબન નંદ ગામ બસવેકો ધાર્યો. ૨૨
વહાં પધારે પ્રભુ પ્રથમ બત્સાસુર માર્યો,
પિછે ચચ પકડી હરિ બક દુષ્ટકો બિડાર્યો ૨૩
અબ પક્ષાતર ફલપ્રભેદ અધ્યાય તીન હે,
ક્ષેપક બાક્ય વિરૂદ્ધ મહાપ્રભુ આયે (હે) કીન હે ૨૪
દશ દ્વાદશ મહાઆધી અઘાસુર છિનમેં નાર્યો,
બચ્છ ગોપજન જઠરકાલ ગત નાથ નિકાર્યો ૨૫
દશમ ત્રયોદશમે શુભ ભોજન શિલા બિરાજે,
ગ્વાલ મંડલ રચી મધ્ય મન મોહન ભ્રાજે. ૨૬
હાંક અરોગત હે ભક્તનસહ કૃપા કરે હે;
તાહિ સમય બિધિ બચ્છ ગ્વાલ સબ હરન કરે હે ૨૭
દશમ ચૌદ કિય સ્તવન બિધાતા તાત તાતકો,
અબ દુસરો પ્રકરન પ્રમેય અધ્યાય સાતકો. ૨૮
દશમ પંચ દશ ગાય અગવન હરિ બન આયે,
બનક્રીડા સહ સખ્ય હત્યો ધેનુક સો ગાયે. ૨૯
બિષજલ પાન કિયો ગો ગોપન મૃત્યહિ પાયે,
કરી કરૂના અમિદષ્ટિ બૃષ્ટિ હરિ સકલ જીવાયે ૩૦
દશ ષટ દશમે કાલિદમન કરી દૂર કિયો બિષ,
નાગપત્નીકો સ્તવન કૃષ્ણ પુનિ પન્નગ દૈ શિખ. ૩૧
દશમ સપ્તદશ કાલિ આગમન હેતુ કહ્યો ભલ,
નિશિ દાવાનલ પાન કિયો શરનાગત વત્સલ. ૩૨
દશ અષ્ટાદસ બાલ ચરિત્ર ચચાવત ગૈયા,
ગ્રીષ્મરિતુ બરનન પ્રલંબ માર્યો બલ ભૈયા. ૩૩

દશઉન્નિસમે દાવાગ્નિ ફિરપાન કિયો હરિ;
બનતે ઘર આય ગોપાલ સો બિધિ બરનન કરી. ૩૪
દશમ બિસમે વરષારિતુ શરદરિતુ બરનન;
દશમ એકબીસ બેનુગીત બરનન મન મોહન. ૩૫
અબ તિસરો સાધન પ્રકરન અધ્યાય સાતકો;
જો રસ પિવે મન દે, સ્તન સુત પીવે માતકો. ૩૬
દશ બાઇસમે હિમંતરિતુકો બરનન કીનો;
વ્રત કાત્યાયની વ્રજ ભક્તન વ્રજપતિ બર દીનો. ૩૭
દશ તેઇશ પ્રભુ ઋષિપત્નીકે ભોજન કીને;
કિયો દ્વિજનકો કૃષ્ણ જ્યુ ક્રિયા ગર્વ સો હીને. ૩૮
દશ ચૌબીસમે ઇંદ્રભો પ્રભુ સકલ મિટાયો;
સો સબ શ્રીગોવર્દ્ધનજીકો ભોગ ધરાયો. ૩૯
વ્રજબાસીકો અન્યાશ્રય દાર્યો ન સહાયો;
અનન્યધર્મ રૂચત હમકો હરિ સબ સમુઝાયો. ૪૦
દશ પચીસ સુરપતિ રૂઠી મેઘ બૃષ્ટિ બલ દાખ્યો;
શ્રીગિરિધર ગિરિધરી નિજજન ગન નિશ્ચ રાખ્યો. ૪૧
દશ ષટબીશ સબ અચરજ કૃષ્ણ અતુલ બલ દાખ્યો;
નંદરાય તબ સબકો ગર્ગમુનિ બચ ભાખ્યો. ૪૨
દશ સપ્તબીશ મઘવા જોરી કર પાય પર્યો હે;
સ્તુતિ કરી કરી ગોબિંદ નામ અભિષેક કર્યો હે. ૪૩
દશ અઠઇસિ પ્રભુનંદ બરૂનપાશતેં છુરાયે;
મગ્ન બ્રહ્મહ્રદ બ્રજજનકીય નિજધામ દીખાયે. ૪૪

---

૩૬ સ્તન-સુત (પુત્ર). ૪૦ ન સહાયો-પોતે સહન કર્યો નહિ ૪૪ મ-ગ્ન ૪૦-બ્રજજનને બ્રહ્મહ્રદ (બ્રહ્મરૂપી ધરા)મા મગ્ન કર્યા (ડુબાડ્યા).

અબ ચોથો ફ્લ પ્રકરન સુની અધ્યાય સાતકો;
જામેં રાસરમનચરિત્ર આનંદ ગાત કો. ૪૫
દશ ઉનતિસ બેનુ બજાય બ્રજભક્ત બુલાયે;
રાસારંભ કિયો હરિ અંતરધ્યાન હુ પાયે. ૪૬
દશમ ત્રીંશ બ્રજભક્ત કરત લીલા સમરનકો;
બિલ બૃચ્છસો બુઝત ફિરે નાથ ખોજનકો. ૪૭
દશ ઇકતિસ બ્રજભક્ત ગોપિકા ગીત સુગાયો;
દશ બત્તીશ ફિર રોય દિયો પ્રભુ દરસ દિખાયો. ૪૮
દશ તેતીસમેં રાસમંડલ રચી બહુ સુખ દિનેં;
જલ થલ ક્રીડા કૃષ્ણ ભક્તમન રંજન કિનેં. ૪૯
દશ ચોતીસમેં નંદ જ્યું નિકલે સર્પ છુડાયે;
બ્હોર રાસ બલરામ સહિત હરિ ચરિત સુગાયે. ૫૦
શંખચૂડ ઇક દુષ્ટ ભક્ત દુઃખ દેનહિ આયો;
મનિ શીસતેં કાઢિ લિયો ફિરી ચારી સુવાયો. ૫૧
દશ પેંતીસ બ્રજભક્ત વિયોગ દિવસ વ્યાપત મન;
પરમ પ્રેમમય કિનો જુગલ ગીતકો બરનન. ૫૨
અબ તીસરો રાજસ પ્રકરન અટ્ઠાઇસ ગાઇએ;
યામેં હુ ફિર ચાર ભેદહે નામ સુનાઇએ. ૫૩
ઇક પ્રમાન અરૂ પ્રમેય, સાધન ફ્લ ચૌ નામા;
ધુર પ્રમાન અધ્યાય સાતકો કહુ અભિરામા. ૫૪
દશ છતિસમેં બૃષભાસુરકો બધ પ્રભુ કિનો;
નાઈ કંસ ઉપદેશ કિયો સો સબ કહી દિનો. ૫૫
દશમ સસત્રિંશમેં કેશિ કેશવનેં માર્યો;

---

૪૭ બિલ બૃચ્છસો-ઝાડની ગુફાઓમાં.

નાર્દ નંદઘર આય ભવિષ્ય પ્રભુ સો કહી ડાર્યો. ૫૬
તા પિછે વ્યોમાસુરકો બધ ગિરિધર કીનો;
મહાકષ્ટ તે કાઢી ગોપગનકો સુખ્ખ દીનો. ૫૭
અષ્ટતીસમે અક્રૂર કંસને પઠવાયે;
કુશલ પ્રશ્ન પૂછે પ્રભુ નિરખી મહાસુખ પાયે. ૫૮
દશ ઉનચાલીસ અક્રૂર સંગ કૃષ્ણ બલરામા;
રથ બૈઠી કૈ પધાર્યો મથરાપુરી સુખધામા. ૫૯
મધ્યમ પંથ જલમે અક્રૂરકો દરશન દીને;
શેષશાયીકો રૂપ દિખાય ભેદ લય કીને. ૬૦
દશ ચાલિસમે સફ્લકસુત સ્તુતિ બહુ બિધિ કીની;
પરિપૂરન પરમેશ્વર લહી મતિ અતિ રતિ ભીની. ૬૧
દશ છુતાલીસ શ્રીપ્રભુ મધુપુરી પ્રવેશ કીનો;
બલરાઉ અરૂ ગોપ સખાગન હુ સગ લીનો. ૬૨
પેંડત માર્યો રજક મુક્તિ ફિર તાકુ દીની;
માલી સિદામાકુ ભકિત દૈ કરૂના કીની. ૬૩
દસ દુહુચાલીસ કુબજા રૂપ મનોહર કીનો;
શ્રીહરિહરકો દંડ તોરિ દ્વે ટૂક કર દીનો. ૬૪
કંસે ભયે દુઃસ્વપ્ન રંગમડપ પ્રભુ આયે;
અબ અધ્યાય સાતકો પ્રમેય પ્રકરન ગાયે. ૬૫
દશ ત્રિચાલીસ કુવલયાપીડકો બધ કીનો;
ભવ તુલ્ય હરિ દરશ બિચિત્ર સબનકો દીનો. ૬૬

---

૬૦ મધ્યમ પથ—અરધે રસ્તે. ૬૧ સફ્લકસુત (શ્વફલ્કસુત)—અક્રૂર. ૬૩ રજક—ધોબી. ૬૪ હરકોદંડ-શિવનું ધનુષ્ય. ૬૫ કંસે-કસને ૬૬ કુવલયાપીડ-એ નામનો હાથી.

બિના કંસ કૃષ્ણસમ જુગ સબકો ભાયે;
બડ ભાગી જો જન પરસ્પર માહાત્મ્ય સરાહે. ૬૭
દશ ચોચાલીસ મલ્લ યુદ્ધ હતી કંસહુ માર્યો;
જનતી જનક બંધન છુડાય હરિ તાપ નિવાર્યો. ૬૮
દશ પેતાલીસ સમાધાન પિતુ માત કિયેહે;
ઉગ્રસેનકુ રાજ્યાસન બિઠાઈ દિયે હે. ૬૯
નંદદિકકો વ્રજ પઠાય દીને વ્રજ રાઇ;
જન્મ સમય ગૌ સંકલ્પી વસુદેવ દિયાઇ. ૭૦
બ્રહ્મચર્યવ્રત ધારી અવતી ગુરૂ ઘર આયે;
બિધા પડી સંદિપન ગુરૂ કરી ટહલ રીઝાયે. ૭૧
કાલાદિકકો છતી પુત્ર ગુરૂ લાઇ દિયે હે;
બિદા માગી મધુપુરી પાયો ધાયે સ્વજન જિયે હે. ૭૨
દશ છેચાસીસ ઉદ્ધવકો બ્રીજ મધુ પઠાયે;
સાંઝી સમય રથ બેઠી, નંદજ્યુ કે ઘર આયે. ૭૩
ભગવત બાત કરત બિતી તિશિ દ્વે છનુ લેખે;
પ્રાતસમે ઉદ્ધવકુ વ્રજભક્તનને દેખે. ૭૪
દશ સતચાલીસ ઉદ્ધવ જ્ઞાનુપદેશાન આયે;
પ્રેમાસક્તવચન ગોપીનકે સુનત લજાયે. ૭૫
શુદ્ધ સત્વ ઉપજ્યો હિયમે મદ ગ્યાન ગમાયો;
અલિદૃષ્ટાંત ઉપાલભન સબ કહી સુનાયો. ૭૬

---

૬૭ સરાહે—વખાણે. ૬૮ યુદ્ધમા—મલ્લને હત (હણીને).

૭૧ અવતી—ઉજ્જન. ટહલ—ચાકરી—સેવા. ૭૨ બિદા—વિદાય ગિરી. ૭૪ દ્વે છનુ—બે ક્ષણ. ૭૫ જ્ઞાનુપદેશાન—જ્ઞાનોપદેશ. ૭૬ અલિદૃષ્ટાંત—ભમરાનુ દૃષ્ટાંત આપીને.

દશ અઠતાલીસ કુબજાકે ઘર કૃષ્ણ સધાયે;
સકલ મનોરથ સિદ્ધ કિયે અક્રૂરકે આયે. ૭૭
ભક્ત પ્રિયે ભગવંત પ્રશંસા ભક્ત સુનાયે;
અક્રૂર કે ફિર પાંડવકી શુદ્ધિ લેન પઠાયે. ૭૮
દશમ ઉનપંચાસ અક્રૂર હસ્તિનપુર આયે;
પાંડવસો હિલમિલે કુશલ બચન સુને સુનાયે. ૭૯
ધૃતરાષ્ટ્રકુ દઇ શિક્ષા કુંતા દુવ દુઃખ ભીજી;
મધુપુરી આય કહી સબ પીર પૃથાકી શ્રીજી. ૮૦
ઇતિ પૂરવાર્દ્ધ સમાપત અબ ઉતરાર્દ્ધ કહીએ;
તૃતીય પ્રકરન સાધન અધ્યાય સાતકો લહિયે. ૮૧
દશ પંચાસ ભર્યો યુદ્ધ માગધ સત્તર બેરી;
જુરી સેના આયો અઠારહિ બેરહુ ફેરી. ૮૨
તાહી સમય ફિર કાલયવન હુ આયો ધાઈ;
તબ સમુદ્રમે પ્રભુ દ્વારિકાપુરી રચવાઈ. ૮૩
નિશિ અપની ઇશ્વરતા સબ કોઉ વહાં પઠાયો;
નિકસી આય ફિરી ભજે યવન પીછે ઊઠી ધાયો. ૮૪
સોવત હો મુચુકુંદ દરીમે વહાં હરિ આયે;
વાંહી ઊઢાય પીતાંબર આપ અદરશતા પાયે. ૮૫
દશ એકાવન યવન ભૂપ દગ ભસ્મ કરાયો;
દિયે દરશ મુચુકુંદ દિયો બર સ્તુતિ ગન ગાયો. ૮૬
દશ બાવન મુચુકુંદ બદરિકાશ્રમ ઊઠી ધાયો;
રામ વરે રેવતી રૂક્મિની સંદેશા આયો. ૮૭

---

૭૯ ઉપાલંભન—ઠપકો. ૮૦ દુવ—દ્વિગુણ (?) ૮૨ જુરી-જોડીને—એકઠી કરીને. ૮૫ દરી—ગુફા. અદરશતા—અંતર્ધાનપણું.
૮૬ દગ—નેત્ર (મુચુકુંદનાં નેત્રથી).

દશ ત્રેપન રૂક્મિનીજીકો પ્રભુ હરન કિયો હે;
દશ ચોપન બલભદ્ર ભૂપગન જીત લિયો હે. ૮૮
મુંડન અર્ધ કરી રૂકનૈયાકુ તજી દીનો;
ફિર દ્વારાવતી પ્રભુ બિધિપૂર્વક બિવાહ કીનો. ૮૯
દશ પંચવન ભયે (પુત્ર) પ્રદ્યુમ્ન હરિ ગયો શંબર;
વા હે મારી સહનારી કૃષ્ણસુત આયે નિજઘર. ૯૦
દશ છપન મનિ પ્રસંગ જાંબુવતી પ્રભુ બ્યાહે;
સત્રાજીત ભીત ધરી સત્યભામ કર ગાહે. ૯૧
અબ ચોથો ફુલ પ્રકરન સુની અધ્યાય સાતકો;
જાસુ જાય જરી ત્રિબિધિ તાપ અઘ ચાર જાતકો. ૯૨
દશ સતવન શ્રીજી પાંડવ શુદ્ધિ લેન પધારે;
ઇતનેમે સત્રાજીતકુ શતધનવા મારે. ૯૩
મનિ લે ગયો બહુત દુ:ખ સતભામા પાયે;
પટરાની આગ્રે'તે પ્રભુ દ્વારાવતી આયે. ૯૪
શતધનવા તબ ભગ્યો ભ્રાત સહ પિછે ધાયે;
શ્રીહરિને ફિર હન્યો મનિ વાંતે નહિ પાયે. ૯૫
આવો પ્રભુ અપવાદ રામ હુ કહી તવ લાગ્યો;
મનિ અક્રૂરજી લાયે મન સંદે' ભાગ્યો. ૯૬
દશ અડવનમે શ્રીજી ફિર ઇંદ્રિપ્રસ્થ આયે;
કાલિંદીજી બ્યાહે ખાંડવ બન હુ જરાયે. ૯૭

---

૯૧ બ્યાહે—પરણ્યા. ૯૨ ચાર જાતકો અઘ (પાપ)—કાયિક, વાચિક, માનસિક, અને સાંસર્ગિક.

૯૩ સતવન-સત્તાવન. ૯૪ આગ્રે'તે—આગ્રહથી. ૯૫ ભગ્યો-ભાગ્યો-નાઠો.

બરે મિત્રબિંદાકો પુનિ ભદ્રાકુ બ્યાહે;
બ્યાહી લક્ષ્મના શ્રીહરિજન સબ આનંદ પાયે. ૯૮
દશમ ઉનસાઠયમે કૃષ્ટ ભોમાસુર મારી;
બ્યાહે સોલ હજાર, કન્યકા કૃષ્ણ મોરારી. ૯૯
દશમ સાઠય રૂક્મિનીસે હાસ્યયુક્ત બચ બોલે;
પટરાણી પ્રતિઉત્તર દે સબ હારદ ખોલે. ૧૦૦
દશ ઇકસઠ સબ સ્રીકો દશ દશ પુત્ર ભયે હૈ;
તીનમે મુખ્ય અષ્ટ શ્રી સુતકે નામ કહે હૈ. ૧૦૧
પ્રદ્યુમ્નકે અનિરૂદ્ધજી નામ ભયે હે;
સો માતુલકન્યા લાયે વહાં યુદ્ધ કહે હે. ૧૦૨
દશ બાસઠ અનિરૂદ્ધ જ્યુ બાનાસુરકી કન્યા;
ઉષા જાકો નામ હરન કિની હે ધન્યા. ૧૦૩
ચતુર પરાક્રમ કિયો અસુર સબ મારી ભજાયે;
નાગપાશ બંધનમે જાની છુડીકે આયે. ૧૦૪
દશ ત્રીશઠ બાનાસુર યાદવ યુદ્ધ સુ ગાયે;
અનિરૂદ્ધ ઉષા બ્યાહી કૃષ્ણસુત ઘરકો લાયે. ૧૦૫
અથ ચોથો પ્રકરન સાત્વિક એકઇસિ ભખે હે;
તાપે પહિલો પ્રમેય સત અધ્યાય લખે હે. ૧૦૬
દશ ચોસઠ કૃપમે પર્યો કૃકલાસ ઉધાર્યો;
પૂર્વજન્મવૃત્તાંત સબ નૃગ નૃપ કહી ડાર્યો. ૧૦૭
તનકદોષ ભોકોપહેતુ, બડ ભક્તિ સુહીન હૈ;
ઓર અખિલ શિક્ષએ સો બ્રહ્મસ્વ કઠિન હે. ૧૦૮

---

૧૦૭ કૃકલાસ–કાચબો. ૧૦૮ તનક–લગાર. ભોક્રોપહેતુ—ભયના ભંડારનો હેતુ. બ્રહ્મસ્વ–બ્રાહ્મણનુ ધન.

દશ પેસઠ શ્રીબલદેવ જ્યું બ્રજ વ્હોર પધારે;
મીલે સબન કિયે રમન જમુન કરપે હલ ધારે. ૧૦૯

દશ છાસઠ પૌંડર્ક હત્યો અરૂ કાશીરાજા;
કાસી ભસ્મ કરી હરિ સહ સબ દુષ્ટ સમાજા. ૧૧૦

દશ સતસઠ દુર્યોધનકી લક્ષ્મના જ્યું કન્યા;
શ્રીજાંબવતી પુત્ર હરી હતીકે બહુ સન્યા. ૧૧૧

ગૃહે ગયે સુની સબે બરજી હલધર વહાં આયે;
કૌરવ કહ્યો ન માન્યો, બચન કટુક સુનાયે. ૧૧૨

કોપે પુર ઓપો મારત, ફિર નયે બચાયે;
બર બધૂ સપારિબર્હન રામ દ્વારિકા આયે. ૧૧૩

દશ ઇકોનસપ્તતિ નારદ દ્વારિકા પધારે;
શ્રીજીકો ગ્રહી હસ્ત શ્રમ દેખત દેખત હારે. ૧૧૪

નયી નયી લીલા દેખી કિત ભયે સદન સદન મતિ;
પુનિ પ્રભુકે પગ પરે જાય હો નાથ અકલગતિ. ૧૧૫

દશ સીતર અહનિશ કૃષ્ણ કરતે સો ગાયો;
બધ પરેજો ભૂપ પઠાયો દૂત સુ આયો. ૧૧૬

નારદ આય કહે પાંડવકો રાયસૂકો મન;
અબ અધ્યાય સાતકો તિસરો સાધન પ્રકરન. ૧૧૭

દશમ એક સપ્તતિમે ઉદ્ધવજી સુ સંમત કરી;
દુત ઔર નારદ દોહુકો બિદા કિયે હરિ. ૧૧૮

---

૧૦૯ જમુન ક૦—હળની ધારા (અણી)થી જમુનાને કરપે-ખેંચી.

૧૧૩ ઓપો—ઊંચું. નયે—વિનયથી. સપારીબર્હન—ભેટ સામગ્રી વગેરે સહિત. દશ ઇકોનસપ્તતિ ક૦—બાદનકમા અધ્યાયનો અનુક્રમ રહી ગયો જણાય છે)

૧૧૪ ઇકોનસપ્તતિ—અનગોતેર (સપ્તતિ—સીત્તેર)

પિછે શ્રીપ્રભુ આપ ઇંદ્રપ્રસ્થમે પધારે;
પાંડવાદિ સબકો હિલીમિલી કે મોદ બધારે. ૧૧૯
*દશ દૂહુતર રાયસૂનિમિત્ત દિશા સબ જીતી;
જરાસંધ હતી રાજ બિડાયો તદ્સુત નીતિ. ૧૨૦
દિયે છૂડાય ભૂપ સબ શ્રીહરિ અતિ સુખ પાયે;
દશ તુહુતર શોભા સહ સબકો સદન પઠાયે. ૧૨૧
અભયદાન દે આપ ઇંદ્રપ્રસ્થમે સધારે;
કૃપાસિંહ શ્રીકૃષ્ણચંદ્ર નિજજન અતિ પ્યારે. ૧૨૨
દશમ ચુઓતર રાયસૂયજ્ઞ યુધિષ્ઠિર કીનો;
આદિ પૂજ્ય પ્રભુ માન દંડ શિશુપાલે દીનો. ૧૨૩
દશ પચોતર જલથલ ભ્રમકારન સો ગાયો;
દુષ્ટ ગર્વિષ્ટ દુર્યોધન માનભંગ ભલ પાયો. ૧૨૪
દશમ છોહુતર શાલ્વ દ્વારાવતી ચઢી આયો;
તાસુ દારૂન યુદ્ધ પ્રદ્યુમ્ન કિયો સુ ગાયો. ૧૨૫
દશ સીતોતર ગદા ઘાવ કરી હરિ તહિ માર્યો;
ચોથો ફૂલ મકરજ અધ્યાય સાત ઉચ્ચાર્યો. ૧૨૬
દશમ અઠુતર દંતવક્રકો બંધન કરી ડાર્યો;
તથાં વિદુરથકો હુ કૃષ્ણચંદ્રને માર્યો. ૧૨૭
પુનિ મહાભારત યુદ્ધ પધારે સુંદરશ્યામ જ્યું;
તીર્થયાત્રા કરન પધારે શ્રીબલરામ જ્યું. ૧૨૮
દશ અગનાશી સકલ તીરથ કરી આયે હલધર;
ઇતિ ભારતકો યુદ્ધ પૂરન કરવાયો નટવર. ૧૨૯
દશમ એંસી તિય પ્રેર્યો વિપ્ર સુદામા સાધુ;

---

૧૨૦ તદ્સુત–તેનો પુત્ર.

દ્વારાવતી આયે પ્રભુ મિલી દિયે માન અગાધુ. ૧૩૦
દશમ ઈકાસી પ્રસન્ન હોય જનજીવન કૃપા કર;
બૈભવ અતુલ પઠાય દિયો બિન કહે વિપ્ર ઘર. ૧૩૧
દશ બ્યાસીમે સૂર્યગ્રહન મિષ બહુ હિતુ ધારે;
કુરૂક્ષેત્ર સકુટુંબ દ્વારિકાધીશ પધારે. ૧૩૨
વહા આયે વ્રજભક્ત મીને સબકો સુખ દીને;
ગોપીનકે ગોપીશ મનોરથ પૂરન કીને. ૧૩૩
દશ ત્ર્યાસીમે પાડવકો પ્રભુ દરશન દીને;
કુશલ વારતા કરી પરસ્પર આનંદ લીને. ૧૩૪
શ્રીજીકી પટરાની દ્રૌપદી મિલત ભયે હેં;
પાચાળી પૂછે બૃતાંત સો સકલ કહે હેં. ૧૩૫
દશ ચૌરાસીમે પ્રભુ ઋષિમુનિ પૂજા કીની;
નારદ મુખ બસુદેવ જ્ઞાન સંપત્તિ દીની. ૧૩૬
પુનિ યજ્ઞ હુ કરવાયો સબકો બિદા કરાયે;
સબ પરિકર સહ કૃષ્ણ દ્વારિકાપુરીમે આયે ૧૩૭
ગુન મકરંન અબ પટ અધ્યાય સુનો બડભાગી;
સુનત માત્ર શુચિ હોય ચિત્ત હરિપદ અનુરાગી. ૧૩૮
દશ પંચાસી દેવકી પુત્ર કંસ ષટ મારે,
સો લેવેકું હરિ બલિકે પાતાલ પધારે. ૧૩૯
લાય દિયે દેવકી માત સ્નાન પાન કરાયે,
ફિર સબ સ્વર્ગ ગયે પ્રસાદ પય પ્રભુકો પાયો. ૧૪૦
દશ છાસી ગત અર્જુન હર્ણ સુભદ્રાકો કરી,
પુનિ પધારે શ્રુતદેવ જનક નૃપકે ઘર શ્રીહરિ. ૧૪૧

---

૧૩૭ પરિકર-પરિગ્રહ (સ્ત્રી પુત્રાદિક)

દશ સત્યાસી મુનિ પરખે વિષ્ણુ ત્રિદેવબર;
બેદ સ્તુતિ શ્રીનારાયન બર્ની સુ તતઃપર. ૧૪૨
દશ નવ્યાસી લગ ભજન એક કૈનકો ત્રિદેવા;
નિશ્ચે કિયો પ્રસંગ બૃકાસુર બર મહાદેવા. ૧૪૩
તા પિછે લોકાલોક ચલ્ર પાર જાયકે;
મરે પુત્ર બ્રાહ્મનકે શ્રીપ્રભુ દિયે લાયકે. ૧૪૪
દશ નેઉમે રાજનીતિ ગૃહસ્થાશ્રમ ગાયે;
યાદવકુલ વિસ્તાર અમિતકો પાર ન પાયે. ૧૪૫

દોહા.

પૂરન ભઈ અનુક્રમનિકા, નિરોધ દશમસ્કંધ;
સુને સુનાવે કે' દયો, છૂટે માયા બંધ. ૧૪૬

એકાદશ સ્કંધ.

દોહા.

અબ એકાદશ સ્કંધકે, હે ઇકતીસ અધ્યાય;
મુક્તિ લીલા જાનિયે, મકરન્દ દોન કહાય. ૧

છંદ રોલા.

જીવમુક્તિ અરૂ બ્રહ્મમુક્તિ દ્વે નામ કહે હે;
પ્રથમ જીવમુક્તિ ઉન્નિસ અધ્યાય રહે હે. ૨
દોય બેદ તા બીચ બ્રહ્મ સાયુજ્ય સાચ હે;
બ્રહ્મભાવ મુક્તિ સુ પ્રથમ અધ્યાય પાંચ હે. ૩
એકાદશ ધુર બ્રહ્મશાપ જાદવકુળ પાયો;

---

૧૪૨ ત્રિદેવબર-બ્રહ્માદિ ત્રણે દેવમાં શ્રેષ્ઠ તત પર-તે પછી.
૧ દોન-બે.

ગ્યાર અવર વસુદેવે નારદ ગ્યાન સુનાયો. ૪
તામે નવ યોગી સંવાદ જનકકે ભાખે;
કવિ હરિ દોય જનેકે, બચન ભયે કહી દાખે. ૫
એકાદશ ત્રિ અંતરિક્ષ પ્રબુ પિપ્પલાયન;
આવિર્હોત્ર યહ ચાર બચન ભલ કિયે સુખરનન. ૬
એકાદશ ચો ચમસ રૂ કર ભાજન કહુ વાયક;
અથ સાયુજ્ય મુક્તિ પ્રકરન ચોબિશ કો લાયક. ૭
એકાદશ પટ દેવ સ્તુતિ શ્રીજીકી કીની;
પિછે સબ યાદવકુ નાથ અસ આજ્ઞા દીની. ૮
જાય પ્રભાસ કરો સબ યજ્ઞ યાગ બર સાધન;
અસ બિચાર સુની હરિ ઉદ્ધવ પ્રશ્ન કિયે હરિકે સન ૯
એકાદશ સત અવધૂતકો ઇતિહાસ સુભાખ્યો;
યદુરાજાસો ભો સબાદ સકલ કહી દાખ્યો. ૧૦
ચોવીસ ગુરૂ કીને દત્તાત્રી સો કહી દીને,
કહાકી કૃતિ તજી ભજી સબતે ગુન લીને. ૧૧
એકાદશ અડનો દુહુ ચોઇસ ગુરૂકો હેતુ;
એકાદશ દશ ઉદ્ધવગ્યાન હરિ દિય ભવસેતુ. ૧૨
એકાદશ એકાદશ કરે ભક્તિ સહ સેવા;
માયા બાધે કરે નહિ વાકુ કહી હરિ દેવા. ૧૩
એકાદશ દ્વાદશે દે કહુ સાધુ સંગકો મહિમા;

---

૬ પ્રબુ-પ્રબુદ્ધ (એ નામનો મુનિ) ૮ અસ-એવી. ૯ સન-સન્મુખ. ૧૦ ભો-ભયો (થયો). ૧૧ કહાકી ઇ૦—કોઇની કૃતિ તજી અને કોઇની કૃતિ ભજી (પસંદ કરી ગ્રહણ કરી) અને એવી રીતે સૌ પાસેથી ગુણનું ગ્રહણ કર્યું ૧૨ અડનો દુહુ-આઠમા અને નવમા અધ્યાયમા.

કૃષ્ણચંદ્રપે વે કો સાધન યાતે સીમા. ૧૪
એકાદશ ત્રિદશામે તત્વજ્ઞાન કહી રીતિ;
સબમે સમદૃષ્ટિ રાખે એકાત્મા નીતિ. ૧૫
ગ્યાર ચૌદ ભક્તિયોગ અતિ ઉત્કર્ષ બતાયો;
પિછે ધ્યાન સ્વરૂપ પ્રભુ જનકો સમુઝાયો. ૧૬
એકાદશ પંધ્રમે અષ્ટાદશ જે સિદ્ધિ;
જ્યા બિધિ પ્રાપત હોય કૃષ્ણ ભાખી સો વિધિ. ૧૭
ગ્યાર સોલમે રૂપ બિભૂતિ કૃષ્ણ દીખાયો;
ઈકિદશ સતર બરનાશ્રમકો ધર્મ સુ ગાયો. ૧૮
અષ્ટાદશામે વેહી ઇકાદશ ઉન્નિસમે સુની;
ભક્તિયોગ યમ નિમ કીયે બરનન નૃપસે મુનિ. ૧૯
એકાદશ બિંસમે ગ્યાન કર્મ યોગ કરાયે;
ભક્તિયોગ બિધિ લછન શ્રીગિરિવરધર ગાયે. ૨૦
એકાદશ ઇકિઇસ બિધિ નિષેધ કરતબ ભાખ્યો;
એકાદશ બાઇસિ તત્વ નિશ્ચે સો દાખ્યો. ૨૧
એકાદશ તેઇસમે ભિક્ષુ ગીત સુનાયે;
એકાદશ ચોવીસ સાંખ્યયોગ લછન ગાયે. ૨૨
એકાદશ છબીસ ઐલોપાખ્યાન બખાન્યો;
ઇકિદશ સતબીશ પુરૂષારાધન બિધિ કહી જાન્યો. ૨૩
એકાદશ અઠબીસમે યોગચર્યા કહે હે;
શ્રીમુખ બચન સુને સંશય શુલ ક્યહું ન રહે હે. ૨૪
ઇકિદ્દશ ઉનતીસ યોગમાર્ગ ઉપદેશી કરી;
બિદા કિયે ઉદ્ધવકો બદ્રિકાશ્રમ શ્રીહરિ. ૨૫
અબ બ્રહ્મમુક્તિ પ્રકરન બરનન સોઇ હોય હે;

તામીય મમતા અહ ત્યાગ અસ ભેદ દોય હે. ૨૬
એકાદશ ત્રીસમે ત્યાગ મમતાકો દેખો;
નિકસી દ્વારિકાતેં પ્રભાસ લીલા કરી લેખો. ૨૭
એકાદશ ઈકતીસમે ત્યાગ અહતા ભાખી;
બ્રહ્માદિક સ્તુતિ કીની કૃષ્ણ પ્રસન્નતા દાખી. ૨૮
અસુરકો વ્યામોહ કરન અસ લીલા કીની પ્રભુ;
સદા દ્વારિકાધીશ દ્વારિકા રાજત મહાબિભુ. ૨૯

દોહા.

ઇહિ એકાદશ કંધકી, અનુક્રમનિકા અનુપ;
સુનત પઢત શ્રીકૃષ્ણ રતિ, ભાવે તો તદ્રૂપ. ૩૦

દ્વાદશ સ્કંધ.

દોહા.

અથ સુની દ્વાદશ કંધકે, હે ત્રિદશ અધ્યાય,
આશ્રય લીલા કહત હે, પ્રકરન પાંચ કહાય. ૧

છંદરોલા.

લોકાશ્રય અરૂ ભેદાશ્રય ભગવદાશ્રય હુ પુનિ;
શબ્દાશ્રય અર્થાશ્રય નામ પાંચહુકે સુની. ૨
લોકાશ્રય પ્રકરન ધુર, સોહે દ્વે અધ્યાયકો;
બાર પ્રથમમે બરનન હે જો ભયે રાયકો. ૩
બાર અપરમે હોનહાર રાજાગન ગાયો;
વેદાશ્રય પ્રકરન અધ્યાય દોયકો આયો. ૪
બાર તીસરમે સબ યુગ યુગકે ધર્મ કહે હે,
બાર ચારને પ્રમાન યુગ યુગકે સુ રહે હે. ૫

---

૨૯ વ્યામોહ—મોહ.

પ્રલયકાલકો બરનન ઔર યાહીમે કીનો;
ભગવદ આશ્રય પ્રકરન તીસરોસોહે નીકો. ૬
બાર પંચમે પ્રમાન લછન કથન રહ્યો હે;
પરીછતજ્યુકો તછકદંશ કિયો સુ કહ્યો હે. ૭
દ્વાદશ ષટે પરીછત મોક્ષ ભયો કહી દાખ્યો;
સર્પયજ્ઞ પુનિ શાખા બરનન વેદ સુભાખ્યો. ૮
ચોથો પ્રકરન શબ્દાશ્રય અધ્યાય તીન સહી;
શ્રીભાગવત શબ્દમય આશ્રય કૃષ્ણરૂપ લહી. ૯
મારકંડ આખ્યાન બાર અડ નૌં દસ લોં ગીન;
અર્થાશ્રય પ્રકરન પચમ અધ્યાયસુ હે તીન. ૧૦
શ્રીભાગવત સુઅર્થ માની શ્રીકૃષ્ણ સ્વરૂપા;
દ્વાદશ ઈકદશ દ્વાદશ સૂર્ય પ્રમાન અનુપા. ૧૧
દ્વાદશ દ્વાદશમે પૂર્વોક્ત કથા સબ ગાઈ,
આદિ અંત લો એકે હી અધ્યાયમે સુનાઈ. ૧૨
બારતેરમે પુરાન સખ્યા ફલશ્રુતિ ભાખી;
શ્રીભાગવત કૃષ્ણમય શ્રીહરિજન લેહુ ઉર રાખી. ૧૩

છંદ હરિગીત.

યહ અનુક્રમ શ્રીભાગવતકો સુને ઔર સુનાવહી,
શ્રીકૃષ્ણકી દઢ પ્રેમભક્તિ લહે હરિ મન ભાવહી. ૧૪
સબ પાપ મહાસતાપ ભાજે જનની જઠર ન આવહી;
દ્રુત લહે અભિમત કામમાયા કાલત્રાસ મીટાવહી. ૧૫
સબ ધર્મ સાધનતેં રહિત ઇક એહી દૃઢ રતિ ગાવહી,

---

૧૫ દ્રુત—તત્કાન.

યહ લોક જશ પરલોક સુખ કોહુ કદા ન સતાવહી. ૧૬
આનંદમંગલ દસો દિશ સુખ અશુભ કછુન દીખાવહી,
હિય બસે પરમાનંદ છબી શ્રીકૃષ્ણ મોદ બઢાવહી. ૧૭
શ્રીનર્મદાતટ ચંડિપુરી શ્રીશેષશાયીપ્રભુ જ્યહાં;
સાઠોદરે નાગર સુજ્ઞાતિ વિપ્રકવિ બસિયત વહાં. ૧૮
જન દયારામ જ્યું નામ બૈષ્ણો બલ્લભી રચના રચી;
શ્રીગુરૂ ગિરિવરધરન વલ્લભ યહિ તસી રસના નચી. ૧૯

દોહા.

પૂર્ન ભયી અનુક્રમનિકા, શ્રીભાગવત પુરાન;
દયારામકે હિય બસો, ઔર કરે જો ગાન. ૨૦
રાક અઠર અગનાસી શુભ, ફાગુન દ્વિતીય કૃષ્ણ;
ગ્રંથ સમાપત તાહિ દિન, પૂરન કરી પ્રભુ તૃષ્ણ. ૨૧

એમ સુણીને થઈ રે, ચિંતા કંસ હૃદેમા;
બેન બનેવી રે, નાખ્યા કારાગૃહમા ૧૧
ચોકી મૂકી રે, મૃત્યુતણો ભય જાણી,
ખટ સુત દણિયા રે, દુષ્ટે દયા ન આણી. ૧૨
પછે પ્રભુજીએ રે, મહામાયાને બોલાવી;
કર જોડીને રે, ઊભી રહી તે આવી. ૧૩
આજ્ઞા આપી રે, એટલુ કારજ કરજે,
દેવકી ઉદરથી રે, શેષ રોહિણી ગર્ભ ધરજે. ૧૪
પછી અવતરજે રે, તુ નંદની થઇને,
તેજ પ્રમાણે રે, કર્યું દેવીએ જઇને. ૧૫
પ્રભુજી પધાર્યા રે, દેવકી ઉદર આનંદે,
ગર્ભસ્તુતિ કીધી રે, બ્રહ્માદિક શ્રુતિ છંદે ૧૬
તેજપણું આવ્યુ રે, દિન દિન દેવકીતનમા,
તે અવલોકીને રે, કંસ બળે બહુ મનમા. ૧૭
સેવક શીખવ્યા રે, સહુ સાવધ થઇને રહેજો,
પ્રસવ થતાના રે, મુજને આવી કહેજો ૧૮
તાલાવેલી રે લાગી ક્ષણ ન જંપે,
પળ પળ ફરે રે કાળના ભયથી કંપે ૧૯
એમ કરતા રે શ્રાવણ આવિયો સાર,
કૃષ્ણપક્ષમા રે અષ્ટમી ને બુધવાર ૨૦
નક્ષત્ર રોહિણી રે, અર્ધ નિશા ગઇ જ્યારે,

કળા સોળ પૂરણ રે, શ્રીકૃષ્ણ પ્રગટ્યા ત્યારે. ૨૧
હરિજન હરખ્યાં રે, બ્રહ્મજ્ઞાની મન લાજ્યાં;
શિવ વિધિ ફૂલ્યા રે, દેવ દુંદુભિ વાજ્યાં. ૨૨
અદ્ભુત બાળક રે, કમળનેણ સુખકારી;
રૂપ ચતુર્ભુજ રે, ગદા શંખ ચક્ર ધારી. ૨૩
પદ્મ પીતામ્બર રે, કિરીટ કુંડળ શોભે;
શ્રીવત્સ લક્ષ્મ રે, ચિન્હ કૌસ્તુભ મન લોભે. ૨૪
મેઘવર્ણ વપુ રે, કેશ સકુંચિત રાજે;
કંકણ કરમાં રે, બાજુબંધ બિરાજે. ૨૫
નખશિખ સુંદર રે, તિલક કેસરી કીધું;
માત પિતાને રે, એવું દરશન દીધું. ૨૬
દેવકી વસુદેવ રે, સ્તુતિ કરે સ્નેહ આણી;
શ્રવણ કરીને રે, હરિ બોલ્યા વાણી. ૨૭
આજ પ્રમાણે રે, ત્રણ જન્મ મેં લીધા;
પુત્ર થઇને રે, પૂરણ મનોરથ કીધા. ૨૮
ઇત્યાદિક સહુ રે, પૂર્ણ કથા સંભળાવી;
વ્રજ જવાની રે, વિધિ સહુ વા'લે બતાવી. ૨૯
અમને વ્રજમાં રે, નંદરાય ઘેર પધરાવો;
ત્યાં પ્રગટી છે રે, કન્યા એક તેને લાવો. ૩૦
ચિંતા નવ કરશો રે, સુખ સઘળુ થાશે;
અમ ઇચ્છાએ રે, વિધિ વેગળા જાશે. ૩૧

---

૨૨ બ્રહ્મજ્ઞાની—ઇશ્વરના સગુણરૂપની નિંદા કરનાર બ્રહ્મજ્ઞાની.
૨૪ પદ્મ-કમળ. લક્ષ્મ-લાંછન. ૨૫ વપુ—શરીર. સંકુંચિત—એકઠા કરેલા. ૩૧ વિધિ—કર્મે કરેલા મને મારવાના પ્રકાર.

બાળકરૂપે રે, થયા પ્રભુ એવું કહીને;
વસુદેવ ઊઠયા રે, બેડી પડી દૂર જઇને. ૩૨
દ્વારનાં તાળા રે, સે'જે સર્વે ઉઘડિયાં;
સેવક સૂતા રે, નિદ્રા ઘારણ પડિયાં. ૩૩
લાલજીને લીધા રે, વસુદેવ ચાલ્યા હરખે;
છત્ર કીધું શેષે રે, ઝરમર મેહુલો વરસે. ૩૪
આવી પોહોચ્યા રે, શ્રીયમુનાજી માહે;
સ્પર્શવા પ્રભુપદ રે, ચઢ્યાં કાલિંદી ત્યાહે. ૩૫
વસુદેવ બીન્યા રે, હરિએ વારતા જાણી,
ચરણ વધાર્યા રે, સ્પર્શ કર્યા ઘટ્યાં પાણી. ૩૬
વળતા વસુદેવ રે, શ્રીગોકુળમા આવ્યા;
જશોદા પાસે રે, પ્રાણજીવન પધરાવ્યા. ૩૭
પુત્રી લેઇને રે, મથુરા આવ્યા નિજ સ્થળમાં;
જે જ્યમ હુતું રે, તે ત્યમ થયું પળમા. ૩૮
બાળકી રોઈ રે, કંસને ખબર પમાડી;
આવ્યો તત્ક્ષણ રે, દેવકી સુતા દેખાડી. ૩૯
ના ના કેહેતા રે, દુષ્ટે લીધું ખુંચી;
જેવી પછાડે રે, ગઈ વછુટી ઊંચી. ૪૦
બાળા બોલી રે, સુણ મૂર્ખ મૂઢ વાણી;
શત્રુ તારો રે, પ્રગટ્યો ક્યહુ લે જાણી. ૪૧
એમ સુણીને રે, આશ્ચર્ય મનમા લાવ્યો;
જૂઠું બોલી રે, દૈવે મુને ભરમાવ્યો. ૪૨
વસુદેવ દેવકી રે, કારાગ્રહેથી કાઢ્યાં;

---

૩૫ ચઢ્યા—પાણી ઊંચું ચઢ્યું.

મેં વણુવાકે રે, તમને કલેશ પમાડયાં. ૪૩
એ જે કથા તો રે, એટલે રહી એમ લહિયે;
હાવાં ગોકુળમાં રે, કયમ થયું તે કહિયે. ૪૪
પુત્રનું પ્રગટવુ રે, પ્રાત સમે સહુ જાણી;
નંદ યશોદા રે, સુખ થયુ નવ જાય વખાણી. ૪૫
વ્રજપતિને ઘેર રે, નિર્ભે નોબત વાજી;
સુણી સજ્જનનાં રે, ચિત્ત થયાં બહુ રાજી. ૪૬
ગોપીજન સહુ રે, સજ્યા સુંદર શણગાર;
નંદ ઘેર આવ્યા રે, નિરખ્યા પ્રાણઆધાર. ૪૭
મોતીડે વધાવ્યા રે, ગાતાં મંગળ ગીતે;
ઘણું ઘણું જીવો રે, આશિષ દીધી પ્રીતે. ૪૮
ગોપ સહુ આવ્યા રે, ગોરસ શીકા ભરીને;
નંદ નવરાવ્યા રે, પૂરણ પ્રેમ ધરીને. ૪૯
દધિ હળદરનો રે, કીચ આંગણુ સોહે;
આનંદ ઉત્સવ રે, નિરખી સહુ મન મોહે. ૫૦
પૂરણ નાહ્યા રે, નંદ શાસ્ત્રની રીતે;
દાન બહુ દીધાં રે, દ્વિજને પૂરણ પ્રીતે. ૫૧
બંદીજનને રે, અતિ ધન દઈ સંતોષ્યા;
પૂજ્યા સર્વને રે, પ્રેમ ધરીને પોષ્યા. ૫૨
શ્રીમહાલક્ષ્મી રે, વ્રજપુર વસિયા વાસે;
આનંદસાગર રે, ઉલટયો નંદ અવાસે. ૫૩
શોભા સઘળી રે, કયમ મુખે જાય વખાણી;
સહુ સુખ સંપત્તિ રે, શ્રીગોકુળ લ્યો જાણી. ૫૪
પ્રભુ પ્રાગટયનો રે, ગરબો જે કોઈ ગાયે;
સ્નેહથી સુણતાં રે, મનવાંચ્છિત ફળ થાયે. ૫૫

પચાવન પદ રે, સુંદર રીતે સનાયો,
કૃષ્ણજન્મનો રે, દાસ દયે જશ ગાયો ૫૬

પદ ૧ લુ.

હરિ શું ના થાય જો મનથી કરો,
ના કરો ત્યાં સુધી સહુ વિચાર ખરો ટેક ૧
ચંદ્રહાસને વિરની વિષયા કરી,
ગુરૂપુત્ર આણ્યો જે ગયો'તો મરી,
અજામિલ સરીખાને ઉદ્ધાર્યો હરિ,
મળ્યા મુચુકુંદને તો એ દેહ ધરી હરિ શું૦ ૨
દોષ એકનો ક્યમ લાગે સરવને,
બ્રહ્મશાપ લાગ્યો સહુ યાદવને,
વચાવ્યા વજ્રનાભાદિ ઉદ્દવને,
કશું દુર્લભ નથી સહુના ધવને હરિ શું૦ ૩
અયોધ્યાવાસી સરવે વૈકુંઠે ગયા,
તે શું એકે કાળે સહુ યોગ્ય થયા,
નહિ તેનું સાધન એ તમારી મયા,
નિજતાત તે દશરથ સ્વર્ગે રહ્યા હરિ શું૦ ૪
એકદા તમો ધર્મ અધર્મી કર્યો,
કળિ દોષનિધિ તેમાં સગુણ ધર્યો,
ગતિ ના સભવે દુર્યોધન ઉદ્દર્યો,
દયા પાળતા ભરત દુઃસંગી ઠર્યો હરિ શું૦ ૫
હણ્યો રાવણ રણમાં દુરાચારી,

૩ વચાવ્યા-બચાવ્યા ધવ-સ્વામી ૫ ગતિ-સદ્ગતિ જેની મૂઆ ગતિ થવાનો સભવ નહિ એવા દુર્યોધનને

તદપિ રામ કર્યો મણ અઘ ભારી,
પોતે પૂરણ વેશે પરશુ ધારી,
ના ગણ્યું અઘ બધું માતા મારી. હરિ શુ૦ ૬
લોહચૂર ઉગ્યુ જુઓ કનક બળ્યુ,
તાર્યો પથ્થર વૃદને યૌવન ફળ્યુ,
પામ્યા પડિયા મહાપદ અઘ મળ્યુ,
ઇચ્છાબળ અકળિત કોઇએ ના જાય કળ્યુ હરિ શુ૦ ૭
નળ પુણ્યશ્લોકી કુસંગ ગ્રસ્યો,
મત્સ્યવિષયવ્યાપ્ત સૌભરીને ડસ્યો,
દ્વિવિદ નરક કુસંગે ફસ્યો,
બળિ વિભીષણ નહિ સંગ દોષ કશો. હરિ શુ૦ ૮
સુદ્યુમ્ન મન નર નારી નર નારી,
થઈ એક દેહમાં બે સુખ દાખ્યાં હરિ,
પ્રતિપક્ષે ઉભય તનુ જાણ ફરી,
પાંડુગાય લગન વિવિ કથન હરિ. હરિ શુ૦ ૯
સીતા દુઃખી, વઝ્યા ગિરિજા ભાળો,
શિવ સમરથ ભિક્ષાટણ નિહાળો,

મુનિ મુહૂર્ત્ત ના ફળ્યું થયો ખાળો,
તે વેળા રામ વન સહ્યું ભ્રમ ટાળો. હરિ શું૦ ૧૦
અઘોદ્ધારે મહિપ ઉચરાવી શ્રુતિ,
બ્રાહ્મણ ભક્તદ્રોહીને દીધી સુ ગતિ;
શુક હનુમાનાદિક હજી વાસ ક્ષિતિ,
અતિ અચિંત્ય અંતરજ્ઞ! આપકૃતિ. હરિ શું૦ ૧૧
જુગ બીજો ત્રીજો, ત્રીજો બીજો કીધો,
ઇંદ્રિ વૈભવ સહજ સુદામા દીધો;
આપી અગસ્ત્યને સત્તા સાગર પીધો
વર્તુળ તાલ દ્રુમ એક શર વીંધ્યો. હરિ શું૦ ૧૨
"કરતુમકરતુમન્યથાકરતુમ" વિભુ,
કરો ધરણી ગગન, કરો ગગનને ભૂ;
ગતિ ના લહે શેષ રમા ને શંભુ,
સાચુ છે નથી કોઈ પ્રભુનો પ્રભુ. હરિ શું૦ ૧૩
પ્રભુ પ્રમાણ જોશો તો પાર નથી,
હરિ પ્રેમ વિચારો ત્યાં વાર નથી;
સમરથ સુઘડને ઘણું કહે સાર નથી,
દયાનો તમ પાખે નિસ્તાર નથી. હરિ શું૦ ૧૩

પદ ૨ જું.

જેના હૃદયમાં અખંડ રસિક રૂપ, તેને કાંઇ નથી કરવુ રે;

---

૧૦ મુનિ-વસિષ્ઠ રામને ગાદીએ બેસારવું મુહૂર્ત નિષ્ફળ ગયું. ૧૧ અઘોદ્ધારે ઇ૦—પાપ પાતે શુદ્ધ થતા વેદ બોલાવ્યા. ક્ષિતિ-(ઉપર). ૧૨ વર્તુલ-ગોળ. તાલ-તાડ.

પૂરણ લીલા શ્રીરાધા વ્રજભૂપ, તેને બાકી નથી તરવું રે. ૧
જેને દ્રઢ આશ્રય શ્રીવલ્લભ દેવ, તેને કાંઇ નથી કરવું રે;
વ્યસન મુખ કૃષ્ણ માનસી સેવ, તેને બાકી નથી તરવું રે. ૨
ભજન સર્વાત્મા શ્રીહરિ ગુરૂ સંત, તેને કાંઇ નથી કરવુ રે;
દ્રઢ પ્રતીતિ ગુણ ગોપીકંથ, તેને બાકી નથી તરવું રે. ૩
સેહેજ આત્મસાત્ કર્યાં કૃપાનાથ, તેને કાંઇ નથી કરવું રે;
શ્રીગુરૂ ભગવદીએ ઝાલ્યો જેનો હાથ, તેને બાકી નથી તરવું રે. ૪
સેહેજે સહુ કૃષ્ણ કૃપાવડે થાય, તેને કાંઇ નથી કરવુ રે;
એનો જીવ પાસે ના મળે ઉપાય, તેને બાકી નથી તરવુ રે. ૫
અનન્ય સેવા અખંડ સતસંગ, તેને કાંઇ નથી કરવુ રે;
દયા પ્રીતમનો જેની ઉપર રંગ, તેને બાકી નથી તરવુ રે. ૬

પદ ૩ જું.

અબયે પધારો માકા રાજ હો, પ્યારીકો રોસવો ના છૂટે;
મહારાજ હો પ્યારીકો રોસવો ના છૂટે,
વ્રજરાજ હો પ્યારીકો રોસવો ના છૂટે. ટેક. ૧
એજી માકા રાજ હો મે પૈયાં પરી હારી;
ત્યોં ત્યોં વે દૂણી દૂણી રૂઠે. મહારાજ હો પ્યારીકો૰ ૨
એજી માકા રાજ હાયે લાજ તજી ડારો હો, રગની રી રેણી સારી ખૂટે;
એજી દયાનાથજી, પ્યારીજી મનાઇ હો દોહુ મીલી રતિ રસ છૂટે,
વ્રજરાજ હો પ્યારીકો રોસવો ના છૂટે. ૩

---

૨ વ્યસન ઇ૰—મુખે કૃષ્ણ કહેવાનુ વ્યસન, અને માનસી સેવા. ૪ આત્મસાત ઇ૰—જેને કૃપાનાથે સેહેજમા આત્મસાત (આત્મમય) કર્યાં છે.

૧ અબયે-હમણાથી. માકા-મારા. રોસવો-રીસ-રૂસણું. ૨ પૈયાં-પગે પરી-પડી. દૂણી—બમણી. ૩ હાયે-અહીંયાં. રેણી—રાત.

પદ ૪ થું.

રાગ કાળીંગડો.

કેસરિયા રંગ છે થાને રે, મોતી રંગ છે થાને રે;
મોહુ જગ બજારી બેન રે, મોતી રંગ છે થાને રે.
બાહાવરી બાળા બ્રજરી ભઈ છે, દેખી થારા નેન;
* * * છેલા લા રારકે થારા બેન. ટેક. ૧
બ્રહ્મ આદિ બેદ કેં થાકો કોઉ ન પામે પાર;
સો થે પ્યારા સાંવરા થેં દારા ગોપીલાર રે. મોતી૦ ૨
શેષ મહેશ બ્રિધિ સુર નારદ, પૂજે જાહીકે પાય;
સો થે પ્યારી રાધિકાજીરો, કર જોરી શિર નાય. મોતી૦ ૩
અકળીકળા જાય ન કળી, પોંચે નહીં મન બાચ;
તાલી દે આહિરણીઉકાં, થેઇ નચાવે નાચ રે. મોતી૦ ૪
નેહુ રે કારણુ નાથજીએ, તોરી બેદરી રીત;
દાસ દયાના પ્રીતમજી થાંને, માણુસુ પ્યારી મીત રે. મોતી૦ ૫

કવિત ૧ લું.

એક તુ દુજી ન તોસી, મોહનકે મનને પ્રિયા,
અજહું બિચારે કા તું પંચમ ગાવત ગુની;
છનુ જુગ હોત કયો, અલસાત બીતે અષ્ટ જામ,
ઇંતનૈ કા હઠ પિયસો, દશ દરમાવે કયોં ની;
ત્યારા પીયકી મગન કર, બારનેમે જાઉ તેરે,
ચૌદ તું મલીન, પંદ્ર તજ મજ સોરે ફુની;

---

૧ થાને-તને. બજારી—વ્રજની. થારા —તારાં.
૨ થારો-તારો. થે—તું. ૩ રાધિકાજીરો-રાધિકાજીને. ૫ બેદરી—વેદની થાને-તને. * એક બે શબ્દ ત્યાં દાબ એમ જણાય છે.

સત્ત રવો છોડ, ઠારી હોઉ નીશ નાહીં વીસ;
રામ દ દયા પ્રભુકો, બિનતિ મેરી તું સુની. ૧

કવિત ર જું.

તેરી સુરતપેં [શુ]ભ રૂચ હે પિયાકી [લાગી],
[અબ] કાસી કહું કોટિ ચંદા વર મુખ તેરો;
તેરી રૂપ નગ્ર મરૂત હૈયે કૃષ્ણ ગઠ રહી,
ભયો પ્રાડે ઉદ્દે પુર કરક કિયો હે ઘેરો;
જે પૂરન પાવે, શોચ સાચ બરા દાવ એહી,
ભુજ ભરી મીલ દાર કહોકર આજ મેરો;
દીલ હી મે આઈ રાધા, સુલ તાન હો સો કહો;
જાય મીલી દયાપ્રભુ, કીયો હ્રય કામ ચેરો. ૨

---

૧ દૂતી રાધાને કહે છે કે હે રાધા! કૃષ્ણને મન તુ એકજ છે, મોહનના મનમાં તારાથી બીજી ત્રિયા નથી; ગુણી લોક હવે પચમ રાગ ગાય છે, તોય હજી તું શું વિચારે છે? (અર્થાત્ સવાર થવા આવ્યુ છે) તારા વિના એક ક્ષણ તે જુગ જેવી થાય છે માટે આઠ પોહોર વીતતાં સુધી શું શું આળસ કરે છે? તું પ્રિયની સાથે એટલી બધી હઠ શું કરે છે? અને તારી દૃષ્ટિ કેમ દેખાડતી નથી? તારા પ્રિયની તુ અગ્યારે ઇંદ્રિયો મગન કર, હું તારા બારણામાં જાઊંછું (ચોકી કરૂ છુ. અથવા તો તારા વારણાં લઉં). તું ચોદે વિદ્યામાં પ્રવીણ છે, માટે ફ્રદ છોડીદે અને ફરીને સોળે શણગાર સજ. હું તને સાચું કહું છું માટે (મનમાંથી) મેલ કાઢી નાખીને ઊભી થા. હવે રાત (બાકી) નથી, માટે મારી વિનતિ સાંભળીને તુ દયાના પ્રભુને વીશગમ આપ. છનુ—ક્ષણ. ઈતનૌ—એટલી. દગ—દશ (દૃષ્ટિ). ગ્યારા—અગિયાર (ઇંદ્રિયો). પંદ (ફંદ). રવો—રવાદારગી—મનનો મેલ. આ છંદમાં એકથી વીશ લગીની સખ્યા બતાવી છે માટે મુદ્દાલ કાર.

૨ સુરત-છબી. રૂચ (રુચિ)—પ્રીતિ. કાસી ઇ૦—હું તને ત્રાગી (કોના જેવી) કહું? કોટિ ચદા સમાન તારૂં મુખ વર (ઉત્તમ) છે. તેરી ઇ૦—તારા રૂપરૂપી નગરની મરૂત (મૂર્ત્તિ) કૃષ્ણના હઈઆમાં ગડી રહી છે.

કવિત ૩ જું.

વિદેશીભાષાનું.

ગિરધર મુજ પ્રાન, તુહી સાવલડા પ્યારા;
મહામુચ પીમુચ સ્વામી ઈકિડરારા. ૧
માર દરપી દર બીરાદર, દુસ્તર ખલક બિસારા;
જાણી જીવની પીડ મનોરથ, દુરામા હારા. ૨
નકો કુણાચે પ્રેમ નૈતુમવ સ્વામી નિરતર,
દયા પ્રિતમ થા કી દાસી, માટે કાઇ ડર. ૩

પદ ૧ લું.

શ્રીજી શામાટે સાભળતા છો ની,
મારી વિનતિ વહાલાજી સુને તે કો'ની;
કહેશો સાુણીએ છીએ તો ઉત્તર ઘોની. ટેક. ૧
હુ તો હાર્યો હવા કરગરતો રડતો,
તનો જવાબ હજુ કાઈ નથી જડતો,
રખે પતીત જાણીને મેલ્યો હોય પડતો. શ્રીજી૦ ૨
સેવુ કેમ અમરૂ અગ્નિ બળતા,
છો દયાળુ દયા ના આવે ટળવળતા,
કૃપા કરો તો વિલબ નથી દુ ખ ટળતા. શ્રીજી૦ ૪
ગનું તન એવો હુ કેમ થાઉં,
માયાજાળમા ઘેરાયો હુ તે કયા જાઉં;
તમો વિના બીજે નથી ક્યાં અથડાઉં. શ્રીજી૦ ૫

બેાો ૯૦—મદે (વિરહ) પૂર ઉદે બેાો (પયો) છે અને દટકે (દામના) તેને ઘેરા કર્યો છે પૂરન—પૂર્ણ દોર—દોરીને. અન—બાળ. આ કવિતાના નામના નામ મુદિત કર્યા છ માટે મુદ્રાલંકાર.

૧ ની—નહિ.

જેને પ્રાણ સરીખું પ્યારું કહીએ,
એમ પોતાનાં જાણીને પાણિ ગ્રહીએ;
એમ તેથી છેક અળગા ના રહીએ.   શ્રીજી૦ ૬
મારા વાહાલા મારી અકળામણ ટાળો,
કૃપાદૃષ્ટિએ કરીને મારી સામું ભાળો;
જેવો તેવો છે દયો તમારો પાળો.   શ્રીજી૦ ૭

પદ ૨ જું.

મારે અંત સમય અલબેલા, મુજને મૂકશો મા;
મારા મદનમોહનજી છેલા, અવસર ચૂકશો મા.   ૧
હરિ હું જેવો તેવો તમારો, મુજને મૂકશો મા;
શ્રીગુરૂ ચોપે ગ્રહો કર મારો, અવસર ચૂકશો મા.   ૨
મહાદોષ કોષ સંભારી, મુજને મૂકશો મા;
શર્ણાગતવત્સલ ગિરિધારી, અવસર ચૂકશો મા.   ૩
હરિ મારે ધરમ નથી કાંઇ સાધન, મુજને મૂકશો મા;
નથી સતસંગત સ્મરણ આરાધન, અવસર ચૂકશો મા.   ૪
શ્રીપતિ સર્વાત્મા સર્વોત્તમ, મુજને મૂકશો મા;
મારા પ્રાણજીવન પુરૂષોત્તમ, અવસર ચૂકશો મા.   ૫
સમર્થ કરૂણાસિંધુ શ્રીજી, દયાના પ્રભુ મૂકશો મા;
મારે ઓથ નથી કોઈ બીજી, અવસર ચૂકશો મા.   ૬

પદ ૩ જું.

શ્રીવલ્લભ વિઠ્ઠલ સ્વામી, શામળિયા વાહાલા;
સઘળું સમજો છો અંતરજામી, નંદલાલા રે. શામળિયા૦ ૧
ભય તો લાગે છે મુજને ભારી, શામળિયા વાહાલા;
અંતકાળે શી વલે મારી, નંદલાલા રે.   શામળિયા૦ ૨

સેવા સમરણના ભાવે કીધુ, શામળિયા વાહાલા;
રંક સાધુને દુખડુ દીધુ, નંદલાલા રે. શામળિયા૦ ૩
હીનો સાધન સહુ ધર્મે, શામળિયા વાહાલા;
પરિપૂરણ છું કુકર્મે, નંદલાલા રે. શામળિયા૦ ૪
જાત જાણે છે સત સાચો, શામળિયા વાહાલા,
પાખંડી પૂરો તમથી કાચો, નંદલાલા રે. શામળિયા૦ ૫
શ્રીગુરૂ સાથે તે વિચારી, શામળિયા વાહાલા,
તે સમે લેજો શુદ્ધ મારી, નંદલાલા રે. શામળિયા૦ ૬
બાંય ગ્રહ્યાની લાજ ધરજો, શામળિયા વાહાલા;
પીડા ના પામુ એવુ કરજો, નંદલાલા રે શામળિયા૦ ૭
મન મુખ લોચન માયાથી રહે જો, શામળિયા વાહાલા;
દાશ ના જોશો દરશન દેજો, નંદલાલા રે શામળિયા૦ ૮
શ્રીમુખ બોલ્યા તે સાચુ કરજો, શામળિયા વાહાલા,
તે સમે દુખ દયાના હરજો, નંદલાલા રે. શામળિયા૦ ૯

પદ ૪ થું.

રાગ સારંગ.

શ્રીજી સારા નઠારા તોય તમારા,
પાપ પુણ્યની ગરજ નહિ, જો શ્રીજી થયા અમારા ટેક ૧
ચરણસરોજ રૂપી બોજ જેવુ, સંતાપ ગયા સવારા,
લાલનુ લાલિત્યરૂપ હૃદેમા, તેણે સળગ્યા પાપના ભારા. શ્રીજી૦ ૨
ક્ષીરસમુદ્રમા પીર તજી પેઠા, દઈ જોયા નહિ સાયર ખારા,

---

૪ હીનો—હીનુ—રહિત ૮ મન ઇ૦—મારૂ મન, મુખ ને નેત્ર માયાથી રહે છે અળગા સન્મુખ—મારૂં મુખ

૨ સરોજ—કમળ. બોજ—તેજ. લાલિત્ય—સુંદરતા

ભૃગુઅંઘ્રિ ચિન્હિત હ્રદે જોઈ, મારા કપાયા કર્મના ગારા. શ્રીજી૦ ૩
રંકનો રાજા તમ કૃપાથી, થઇ ગયો હુ દેવમોરારા;
શિવ બ્રહ્માદિક નારદ શારદ, લાગે ન કોઈ મને સારા. શ્રીજી૦ ૪
એવો દઢાશ્રય મેં ગ્રહ્યો ત્રિકમ, આવ્યા નિવૃત્તિના તવ વારા;
કુળ કુટુંબ ને લોક પ્રભુ, સુહ્રદ સ્વજન શ્રીજી તમે મારા. શ્રીજી૦ ૫
ગુણગણનો પાર શેષ ન પાયે, હે નરહરિ રૂપ નોધારા;
દયાપ્રીતમ હું દાસ તમારો, થયો ત્યારે પામ્યો ભવપારા. શ્રીજી૦ ૬

પદ ૫ મું.

રાગ સારંગ.

વિઠ્ઠલવર ક્યારે મને ઉદ્ધારો;
વિદુરાદિકને વગર બોલાવ્યે, આણી મેળ્યો હરિ ધારો. ટેક. ૧
વ્યાધ ગીધ જેવા અનન્યપણાનો, શુ હજી નથી આવ્યો વારો;
પૂતના જેવી દ્દષ્ટિ થઇ નથી, શે શ્રીજી વાર લગારો વિઠ્ઠલવર૦ ૨
શુ ગણિકા જેવું કાઈ ન જાણ્યુ, વલ્લભ વે'લે લાવો નિસ્તારો;
પદ મૂકી અને હઠ નથી કરતા, તદપિ અમને શો વિસારો વિઠ્ઠલવર૦ ૩
અન્તમોલ જો મન આવી લાગ્યો, હજુ આવ્યો ન વારો અમારો;
રકા વકા પેરે મનકું માર્યુ, તોય ત્રિકમ કર્યો નતમારો. વિઠ્ઠલવર૦ ૪
કરમાબાઇને કાજે આવો, ખીચડો જમવાને ખારો;
ગુણ ગાવા રૂપ ગુણને નિહાળી, એકદા શ્રીજી સભારો. વિઠ્ઠલવર૦ ૫

---

૩ પીર–પીડ. ભૃગુ ઇ૦–ભૃગુ ઋષિના અંઘ્રિ(પગ)થી ચિન્હવાળુ હૃદય જોઈને—ભૃગુલાંછન જોઈને.

૨ વ્યાધ–પારધી. પારધી અને ગીધ જેવુ અનન્યપણું (એકમાંજ નિષ્ઠા રાખવાપણું) શુ મને હજી પ્રાપ્ત થયું નથી ! લગારો–લગાર.

ભક્તવત્સળપદ આપે ધર્યું છે, ભક્ત જોઈ જોઇને ઉદ્ધારો;
દયામીતમ મને આશ તમારી, બૂડતો કે પાર ઉતારો. વિઠલવર૦ ૬

પદ ૬ ઠું.

રાગ સારંગ

શ્રીજી મે તો મૂકી આપ બડાઈ,
શ્રીવલ્લભકુળ ગુરૂ કર્યા, તેણે દેખાડ્યા શ્રીજદુરાઈ. ટેક. ૧
કરતુમકરતુમન્યથાકરતુમ્, છો તમે શ્રીબળભાઇ;
બ્રહ્માદિક ગુણ ગણી ન શકે, તેવાને જાચે શુ દેવકીબાઇ. શ્રીજી૦ ૨
ભક્તવત્સલપણું શ્રીજીને વા'લું, અજન્મારૂપ તેણે એહ જાઈ,
સકષ્ટ વેઠ્યા હાસ્વર સાવા, સુખશચ્યા ને મૂકી તળાઈ. શ્રીજી૦ ૩
માતા પિતા પ્રભુના કહેવાયાં, એવી કાંઈ ન મારી કમાઈ,
હરિભક્ત એમ હરિજન કે'છે, પંચલોક મળી સુખ ગાઈ. શ્રીજી૦ ૪
ધન તનનુ મારે સુખ ન જોઇએ, ડાલી જોઇએ નહિ ઠકરાઈ,
મારો કહ્યો તેને તારો મુરારિ, થાયે જુગોજુગ જેમ ભલાઈ. શ્રીજી૦ ૫
દુર્ભર[૧] ભરવા શ્રીજી મે તો, કીધી નથી માળા તિલકની બડાઈ,
દયાપ્રીતમ ભક્તિ અનન્ય કરીશુ, માનો ભલાઈ કે બુરાઇ. શ્રીજી૦ ૬

પદ ૭ મું.

રાગ સારંગ.

માધવ તારો વિશ્વાસ મન કરે;
અમૃત જો ઘટ વિષે ગયુ તો, તે જન કેયી પેરે મરે. ટેક. ૧
અતરજામી બહુનામી છો, રહે વિશ્વાસે તેહ તરે;
દઢ ભરૂસો રાખ્યો તમારો, મન ભરાય નહિ બીજે ખરખરે. મા૦ ૨

---

૧ દુર્ભર-કદી ન ભરાય એવુ પેટ.

આમ્ર અનુપમ નિકટ હોય પણ, ઉષ્ટ્ર તો જવાસો જઈ ચરે;
અવિશ્વાસીનું અંતર એવું, ક્યહું નદીનીરની પેર નહિ ઠરે. મા૦ ૩
મક્ષિકા મધ સંગ્રહી રાખે, તેમ કૃપણ ભંડાર ભરે;
જાણે નહિ અચળ તેહ ચળશે, જુએ નહિ તારા જેહ ખરે. મા૦ ૪
વારંવાર શું વિઠલ કહીએ, જોઇ દૃષ્ટિએ નરક માંહી ફરે;
જમકિંકરની વાત ન જાણે, અમારો ડરાવ્યો એ ક્યહું ડરે. મા૦ ૫
પરાયાની શી પડી અમારે, શ્રીકૃષ્ણ તારણ મન નાજ હરે;
દયાપ્રીતમ તો તન મન ધનથી, શ્રીજી સ્વામીરૂપ વરવરે. મા૦ ૬

પદ ૮ મું.

રાગ સારંગ.

વિઠલવરના ભજનમાં તું ચેત;
શ્રીવિઠલકુળ મર્યાદમાં તું, રાખ્ય ઘણું ઘણું હેત. ટેક. ૧
મદનો હાથી જેમ ઘૂમે તેમ, તુને ઘૂમાવે મીનકેત;
ન કામની તે કામની દેખાડે, તન મનમાં તોલાવે ખેત. વિ૦ ૨
વાવેલું નર રૂપે ઉગે છે, એવું જણાવશે તને ખેત;
મન તારૂં મસ્તાનું થાશે, જાણે વળગ્યુ હોય પ્રેત. વિ૦ ૩
પાપની આંટી પોલી દેખાશે, ચૂકાવે વલ્લભકુળ નિકેત;
શાણો થાય ત્યાં શું સમજાવું, બુડે બીજા ધર્મમાં પરિયાં સમેત. વિ૦ ૪
મૂલપ્રાઇરી જોજે તુને બતાવે, ખાંડશી ઉજળી રેત;
સમજુ હોય તો સમજી જાજે, ભલો બુરો ધર્મનો વેત. વિ૦ ૫
ઉત્તમ રસ રસનાએ પીવો, દાન શ્રીવિઠલને દેત;
દયાપ્રીતમ છે શ્રીવિઠલમાં, શ્રીહરિ સાધન દેવ અનેત. વિ૦ ૬

---

૩ આમ્ર-આંબો. ઉષ્ટ્ર-ઊંટ.
૨ મીનકેત-કામ. ૪ નિકેત-સ્થાન. ૬ અનેત (?).

પદ ૯ મું.

રાગ સારંગ.

માધવ મૂકી માનનીમાં મો'ચો;
રાજસ ધર્મે જો ભાઈ જાગી, રાવણ સરખો રોચો. ટેક. ૧
કંસ ને કેશિનું બળ જોયું તેં, બળનો માલ થઈ ગયો કોચો;
ચાણૂર મલ્લ જે મહાબળિયો તે, સાંભળ્યો દીન હોચો. મા૦ ૨
હિરણ્યકશિપુ હિરણ્યાક્ષ મોટો, રાજસે જેહ વગોયો;
શિશુપાલનું સાંખ્યું કેટલું, જેણે સભા બિચે શિર ખોયો. મા૦ ૩
જરાસંધનો પ્રતાપ મોટો, ઘણા ઘણા નરપતિએ જોયો;
ભીમ જેવા શું મળ્યા ન એને, પણ રાજસ ધર્મે સોચો. મા૦ ૪
શિવ સનકાદિકને જય લાગ્યો, તવ થઈ ગયો જ્ઞાન તે ઠોચો;
શ્રીજીનું અશરપણું છોડાવ્યું, રાજસ રૂડી રીતે જ્યારે બોયો. મા૦ ૫
સુરપતિ એ રૂપ શ્રીહરિનું, નહિ રાજસમાં જ્યારે સમોયો;
દયાપ્રીતમે તો રાજસ મૂકયો, શ્રીવિઠ્ઠલવર હૃદયે સો'યો. ૬

પદ ૧૦ મું.

રાગ સારંગ.

હરિની ભક્તિ છે સહુથી સારી;
બ્રહ્માની સેવા કુંભકર્ણે કીધી, તેની મનસા જુઓ સુધારી. ટેક. ૧
કહ્યું ઇંદ્રાસન નિદ્રાસન કહ્યું, જુઓ જરાક વિચારી;
મહાદેવને તો રાવણ મળિયો, થયો કેવો અવિચારી. ૨
. વિભીષણે સાધ્યા હરિને, દીધો જન્મોજન્મ તે તારી;

---

૧ રાજસ ધર્મ-દૈવિ સુખેચ્છાની કલ્પના. ૫ ઠોચો-લાકડાનો ગોદો. બોયો-વાવ્યો. ૬ સમોયો-સમાયો (?).

વાળીએ ઈંદ્રાયન સેવ્યો, આપી વિજયમાળ તો ભારી. હરિની૦ ૩
સુગ્રીવે શ્રીહરિને સેવ્યા, વાળી નાખ્યો જોત જોતામાં મારી;
હિરણ્યકશિપુએ સહુ સુરસાધ્યા, પ્રહ્લાદે દેવમોરારી. હરિની૦ ૪
આણી વખતે આવીને ઉભા, મારો ભક્ત એવું સંભારી;
ભસ્માસુરે શંકર નસાડયા, વરદાતા થયા અહંકારી. હરિની૦ ૫
તેમણે સ્મરણ શ્રીહરિનું કીધું, શ્રીજીએ દુઃખ દીધું સહુ જારી;
દાસ દયો સેવક નવ સેવે, પ્રાણ પ્રીતમ કે' પોકારી. હરિની૦ ૬

પદ ૧૧ મું.

રાગ સારંગ.

વલ્લભકુળ વિણ મિથ્યા તું ભટકે;
પરધર્મ મોહ જવનિકા આડી, મૂર્ખ એમાં તુ અટકે. ટેક. ૧
મૂર્ખ ભૂતનું મંન ભરાયે, એક ઢોકળાકેરે ટટકે;
મતિમૂઢ તો બિન રસમાંહી, ફંદમાં આવી ફટકે. વલ્લભકુળ૦ ૨
વલ્લભકુળની વેળ વળી ગઈ, તેને બીજું કાંઇ ન ખટકે;
અદ્વૈતપદને તેહ ચહે નહિ, શૂન્ય(ને)પાણો જોઇ પટકે. વલ્લભકુળ૦ ૩
સમજે નહિ તે પરધર્મ શોધે, છબીલો જાણ્યો તે તો છટકે;
રાધારાણી હુંને હરિવર સ્વામી, એવું જાહેર કે'શે હટકે. વલ્લભકુળ૦ ૪
એ પદની જે નિંદા કરે તે, જાણજો વામા વટકે;
જમરાજાને ઘેર જઈ તે, નિશ્ચે ઉંધે શિરે લટકે. વલ્લભકુળ૦ ૫
શ્રીગોસ્વામી પરમેશ્વર જાણે, તેના શીળ સંતોષ ના સટકે;
દયાપ્રીતમ એવું અર્પ્યું વિઠલે, રીજે ચતુર નર એક ચટકે. વલ્લભકુળ૦ ૬

---

૬ જારી—બાળી.

૧ જવનિકા—પડદો. ૩ વેળ વળી ગઈ—લેકે લાગી ગઇ. ૪ હટકે હઠ કરીને. ૫ વામા ઈ૦—વામા (સ્ત્રી) ની પેઠે વટકી ગયેલો.

॥ श्रीजगदीश्वरायनमः ॥

गिरिधरकृत

तुलसीविवाह.

પદ ૧ લું.

રાગ ધોળ.

પ્રથમે પ્રણમું તે શ્રીગુરૂદેવને;
વંદુ શ્રીમદ્ વિઠ્ઠલનાથ. હરિરસ પીજીએ. ૧
ગુણ ગાઉં શ્રીગોપીનાથના;
લાગું ચરણે જોડી જુગ હાથ. હરિરસ પીજીએ. ૨
વંદુ ગુણનિધિ ગણપતિ શારદા;
જેથી મંગળ કારજ થાય. હરિરસ પીજીએ. ૩
સરવે વૈષ્ણવ મળી કરૂણા કરો;
ગાઉં તુલસીતણો વિવાય. હરિરસ પીજીએ. ૪
ભૂમિ ઉત્તમ તે ભરતખંડમાં;
મહાપવિત્ર નિમિષારણ્ય. હરિરસ પીજીએ. ૫
સૂતપુરાણી કહે છે ત્યાં કથા;
ઋષિ સર્વે સુણે એકે મન. હરિરસ પીજીએ. ૬
તુલસી માહાત્મ્ય છે સ્કંદ પુરાણમાં;
ઇંદ્ર બૃહસ્પતિનો સંવાદ. હરિરસ પીજીએ. ૭
નરકાસુરને ત્યાં કહે છે પ્રહ્લાદજી;

પૃથુરાજને નારદ સુન્ય. હરિરસ પીજીએ. ૮
ચાલે સંવાદ ચાર સ્થાનક વિષે;
તુલસી માહાત્મ્યતણી જે કથાય. હરિરસ પીજીએ. ૯
વળતા સૂતપુરાણી વાણી વદે;
સુણો શૌનકાદિ મુનિરાય. હરિરસ પીજીએ. ૧૦
એક સમે સ્વર્ગ માહે સુરપતિ;
પૂછ્યું ગુરૂને કરી પ્રણામ. હરિરસ પીજીએ. ૧૧
સ્વામી કહો કઇ કથા ઇતિહાસની;
જેથી ઉપજે મન આનંદ. હરિરસ પીજીએ. ૧૨
જાય કિલ્મિષ કોટિ જન્મનાં;
થાય શ્રવણથી પુણ્ય પવિત્ર. હરિરસ પીજીએ. ૧૩
ત્યારે બૃહસ્પતિ હરખીને બોલિયા;
ધન્ય સુરપતિ તારી બુદ્ધ. હરિરસ પીજીએ. ૧૪
એક ગુહ્ય કથા ઇતિહાસની;
કહું તુજને કરી વિસ્તાર. હરિરસ પીજીએ. ૧૫
ગાતાં સુણતાં કલ્યાણ નિશ્ચે કરે;
ગિરિધારી પ્રભુ ગુણ સાર. હરિરસ પીજીએ ૧૬

પદ ૨ જું.

રાગ ગરબો.

ત્યારે બૃહસ્પતિ બોલ્યા રે વાણ, કહું તે સાંભળિયે,
કહે સૂતપુરાણી સુજાણ, મુનિ મનમાં ધરિયે. ટેક. ૧

૧૧ સુરપતિ ઈ. ૧૩ કિલ્મિષ-પાપ. ૧૫ ગુહ્ય-ગુપ્ત.

ધરિયે મુનિ મન માંહિ સર્વે, કથા સુધારસપાન રે;
વિવાહ કહુ છું તુલસીતણો, જેનું વિષ્ણુવલ્લભી નામ. કહું૦ ૨
પૂર્વે વૃંદા જાલંધરજુવતી, સતી શિરોમણિ જેહ રે;
હરિએ છળ કરી સત્ય મૂકાવ્યું, જેને સ્વામી સાથે બહુ સ્નેહ. કહું૦ ૩
ત્યારે ક્રોધ કરી કેશવજી ઉપર, વૃંદાએ દીધો શાપ રે;
તમે ભોગવી મને ભેદ કરી તો, થાઓ પાષાણઅંગ આપ. કહું૦ ૪
ત્યારે માધવજીએ મન માંહે વિચારી, શાપ વૃંદાને દીધો રે;
તું થાજે વનસ્પતિને રૂપે, પ્રપંચ એવો કીધો. કહું૦ ૫
વૃંદાએ એવી વાત સાંભળી, ને મનમાં આવ્યું જ્ઞાન રે;
મેં અભાગણીએ આ શુ કીધુ, દુભ્યા શ્રીભગવાન. કહું૦ ૬
અહો નાથ અનુગ્રહ કરો મારો, હુ ચૂકી બોલતાં વાણ રે;
શિવ બ્રહ્માદિક તમને પૂજે, છો સકળ વિશ્વના પ્રાણ. કહું૦ ૭
સ્વામીતણું સુખ મુજને આપ્યું, કરિયા ભોગ વિલાસ રે;
હવે જન્મોજન્મ હુ દાસી તમારી, પ્રભુ રાખો મુજને પાસ. કહું૦ ૮
અન્ય પુરૂષની આખડી, મેં તો ઝાલ્યો તમારો હાથ રે;
એવાં દીનવચન વૃંદાનાં સુણીને, હસિયા વૈકુંઠનાથ. કહું૦ ૯
અરે વૃંદા હમણાં તમો જઇને, વનસ્પતિમાં અવતરજો રે;
બીજે રૂપે રાજકન્યા થઇને, નિશ્ચે મુજને વરજો. કહું૦ ૧૦
તું તુલસી હું શિલારૂપ થઇ, શાપ સત્ય કરી દાખું રે;
પ્રાણથકી તું વા'લી મુજને, મારા મસ્તક ઉપર રાખું. કહું૦ ૧૧
એવું વરદાન આપી વૃંદાને, થયા શ્રીહરિ અંતરધાન રે;
જાલંધરની સાથે જુવતીએ, અગ્નિમાં અરપ્યું તન. કહું૦ ૧૨
શાલગ્રામ થયા શારંગધર, વૃંદા તુલસી જાણ રે;
કહે ગિરિધર એ જાણજો વિચારી, કહ્યું છે સ્કંધપુરાણ. કહું૦ ૧૩

પદ ૩ જું.

રાગ ધોળ.

સુણો શૌનક સૂત બોલ્યા વાણી,
અંતરધ્યાન થયા શારંગપાણિ;
વૃંદાએ મનમાં પ્રતીતિ આણી,
ને સ્વામી સાથે સહગમન કર્યું રે. ૧

ચોગ અગ્નિથકી તેનું તન બળિયું,
ત્યાંથકી તેજનું બિંબ નિકળિયું;
તે જઈને પ્રભુના નેત્રમાં ભળિયુ,
તો જેજેકાર સહુકો કરે રે. ૨

એમ કરતાં બહુ દિવસજ વિત્યા,
સુણો મઘવાપતિ મહિમા અમિતા;
પછે પ્રગટ થયાં જગત તુલસી પુનિતા,
જ્યારે કલ્પ રથંતર આવિયો રે. ૩

હરિએ સમુદ્ર મથન કર્યો જ્યારે,
દેવ દૈત્ય મળિયા તેણી વારે;
ચૌદ રત્ન નીકળિયાં ત્યારે,
તે ચૌદ લોકમાં વિખ્યાત છે રે. ૪

ત્યારે ધનવંતરી નીકળ્યા સુખકારી,
કરમાં કળશ અમૃતનો રે ઝાલી;

---

૧ સહગમન-સાથે જવું-આગમાં શબ સાથે બળી મરવું. ૨ મઘવાપતિ ઇ૦—ઇંદ્રના પતિ વિષ્ણુના અમિતા-અમાપ્ મહિમા સાંભળો. રથંતર—એ નામનો કલ્પ

તે લઇને આવ્યા જ્યાં છે વનમાળી,
તે આપ્યો શ્રીહરિના હાથમાં રે. ૫
હરિ ઊભા કુંભ કરમાં રે ઝાલી,
જોયું અમૃતનેત્રે નિહાળી;
ત્યારે હરખ આંસુની ધારા ચાલી,
તો પ્રેમ આવ્યો પ્રભુને ઘણો રે. ૬
તે આંસુનાં રે બિંદુ અમૃત માંહે પડિયાં,
કોટિ સુધા સમ થઇને નીમડિયાં;
જુએ અસુર સુર એક ચિત્ત ગડિયા,
તો ચાલ્યું અમૃત ઊભરાઇને રે. ૭
તે બિંદુ પડયાં પૃથ્વી મોઝારે,
તુલસીનો છોડ ઉગ્યો તેણી વારે;
ધરી રૂપ સમુદ્ર આવ્યો તે ઠારે,
કરમાં ગ્રહી કૌસ્તુભમણિ રે. ૮
ગદ ગદ કંઠે ત્યાં બોલ્યો વાણી,
કરીએ કૃપા પ્રભુ આનંદ આણી;
આ તુલસી મમ પુત્રી જાણી,
ને અંગિકાર એનો કરો રે. ૯
એવું કહીને ત્યાં સંકલ્પ કીધો,
પેહેરામણીમાં મણિ કૌસ્તુભ દીધો;
એવો કન્યાદાનનો લા'વો લીધો,
ને પૂર્વવચન પ્રતિપાળિયું રે. ૧૦
ત્યારે તુલસીને જોઇને ત્રિકમજી રે હસિયા,

---

૭ ગડિયા–સ્થિર થયેલા.

પ્રેમતણા પ્રભુ છે રસિયા,
નિજ કર મંજરી લેવાને ધસિયા,
લઈ શીશ ચઢાવી પોતાતણે રે 11
સહુ દેવ પ્રત્યે પ્રભુ બોલ્યા રે વાણી,
મુને ઘણી વલ્લભ તુલસી કલ્યાણી,
લક્ષ્મીથકી એ અદકી જાણી,
હું તૃપ્ત થાઉં એના પત્રથી રે . 12
છપ્પનભોગ સામગ્રી ધરાવે,
ભાવેથી મુજને ભોજન કરાવે,
સ્તુતિ અનેક ઉપાયે કરાવે,
પણ આરોગુ નહિ હું તો એ વિના રે 13
આ તુલસીએ મારી પૂજા રે થાશે,
નિશદિન અને હું રાખીશ પાસે,
બીજે રૂપે હું પરણું ઉલ્લાસે,
જે રાજકન્યા થઈને અવતરે રે 14
એવી નિશ્ચે વાત બોલ્યા અવિનાશી,
તે સુણીને ઘેર ગયા જળવાસી,
એમ પ્રગટ્યા તુલસી મહા સુખરાશી,
ને વિઠ્ઠલવરને વા'લી ઘણી રે 15
તુલસી વિના ન આરોગે મોરારી,
પૂજા વિષે લાગે બહુ પ્યારી,
કહે ગિરિધર આગમ વિસ્તારી,
જે રીતે પુરુષોત્તમ પ્રગટ્યા રે 16

પદ ૪ થું.

રાગ ગરબો.

ત્યારે સૂતપુરાણી ત્યાં બોલિયા, સુખ જાણી રે;
સુણો કથા રસિક ઋષિજન, આનંદ આણી રે. ૧
જાય કિલ્મિષ કોટિક જન્મનાં, સુખ પામે રે;
સુણો તુલસીતણો વિવાય, ભવદુઃખ વામે રે. ૨
એક ઉજ્જન નગર સોહામણું, બહુ સારૂં રે;
તે સકળ શોભાનું ધામ, શુ વિસ્તારૂં રે. ૩
ત્યાં ધર્મ રાજ્ય નિત્યે કરે, સુખ માણે રે;
તેનું રાય પ્રજાજન નામ, સહુ કોઈ જાણે રે. ૪
રાણી ચદ્રસેના છે સાધવી, પટરાણી રે;
સહુ જુવતીમા સરદાર, મહામતિ શાણી રે. ૫
અતિ ઘણો વૈભવ રાયને, શુ કહીએ રે;
હય ગજ રથ ધન ભડાર, પાર ના લહીએ રે. ૬
પણ પુત્ર નહિ તે રાયને, સહુ ઓછું રે;
થઈ ચિતા ચિત્તમા અપાર, એ દુ:ખ મોટું રે. ૭
થયું ઉદાસ મન રાજાતણું, રાણી ઝૂરે રે;
આવ્યો મન વિષે વૈરાગ, પડચાં દુ ખ પૂરે રે. ૮
ત્યારે રાજા રાણી બે મળી, ઘર મેલી રે;
ચાલ્યા તપ કરવાને કાજ, વનકુળ પેરી રે. ૯
સાગરને તટ આવિયા, બેહુ ચાલી રે;
તપ આરભ્યુ સુતકાજ, આસન વાળી રે. ૧૦
ત્યારે થોડે દિવસે પ્રસન્ન, થયા ત્યાં સિંધુ રે,
આવ્યા વિપ્રવેષ ધરી ત્યાય, આરતબધુ રે. ૧૧

---

૧૧ આરતબંધુ (આર્તબધુ)–દુખિયાના ભાઈ.

માગ્ય માગ્ય મુખથી કહ્યુ, વર આપું રે;
હું પ્રસન્ન થયોછુ આજ, દુ:ખડાં કાપુ રે. ૧૨
રાય રાણી વળતાં વદે, રાય માગું રે;
મુને પુત્ર આપો મહારાજ, પાયે લાગું રે. ૧૩
ત્યારે સિધુ કહે હું શુ કરૂં, કહું સાચું રે;
તારા ભાગ્યમાં નથી સંતાન, કરમ છે કાચું રે. ૧૪
પણ એક ઉપાય તુજને કહુ, તે કીજે રે;
તેથી સરશે સઘળાં કાજ, લા'વો લીજે રે. ૧૫
આ છોડ ઉગ્યો તુલસીતણો, ચિત્ત ધરજો રે,
લેઈ જાઓની તમારે ઘેર, પૂજા કરજો રે. ૧૬
એની પૂજાના પ્રતાપથી, સુખ થાશે રે;
હશે પુત્રી સુંદરરૂપ, દુ:ખડાં જાશે રે. ૧૭
મોટો મહિમા થાશે પુત્રીતણો, હું લહુછુ રે;
એનું તુલસી ધરજો નામ, નીશે કહુંછુ રે. ૧૮
એવું કહી દધિ અતરધાન થયા, વર આપી રે;
હતો પૂર્વેના સંકેત, તે સ્થિર સ્થાપી રે. ૧૯
કહે ગિરિધર તુલસી મહિમા, જે જાણે રે;
તે ધરશે મન અનુરાગ, વેદ વખાણે રે. ૨૦

પદ ૫ મું.

રાગ ધોળ.

નારદ કહે પૃથુરાયજી સુણીએ, તુલસીતણો મહિમાય રે;
કથા અદભુત ઇતિહાસની સુણતા, પાપી પાવન થાય રે. ૧
રાય પ્રભંજન સાથે રાણી, લીધાં તુલસી હાથ રે;
હરખ ભર્યાં પુર મધ્યે આવ્યાં, મળિયો સરવે સાથ રે. ૨
કરિયું સ્થળ સુંદર શોભિતું, ત્યાં વાવ્યાં તુલસી માત રે,

કરી પ્રતિષ્ઠા પૂજા વિધિ સહુ, આનંદમાં દિન રાત રે. ૩
કરિયા ક્યારા ચોક ચિત્રામણ, થાય વેદની ધુન્ય રે;
ધૂપ દીપ નૈવેદ્ય આરતી, વિપ્ર કરે ભોજન રે. ૪
દાન ઘણાં આપ્યાં ભૂપતિએ, સંતોષ્યા ભૂદેવ રે;
રાજા રાણી નિત્ય એ રીતે, કરતાં તુલસી સેવ રે. ૫
પ્રાતઃકાળે પૂજા કરીને, સીંચે નિર્મળ નીર રે;
પ્રદક્ષિણા તે પ્રકળ ફરતાં, ધરતાં સાકર ખીર રે. ૬
થોડે દિવસે ગર્ભ રહ્યો, રાણીને ત્યાં નિરવાણ રે;
દિન દિન વૃદ્ધિ પામે ઉદરમાં, અદ્ભુત રૂપ નિધાન રે. ૭
વિષ્ણુપ્રિયા તુલસી કલ્યાણી, જે જગદંબા કે'વાય રે;
મા'નુભાવ એ મહિમા જાણે, વેદ પુરાણે ગાય રે. ૮
તે તુલસીજી પ્રગટ્યાં પોતે, ધરિયું કન્યા રૂપ રે;
જેજેકાર થયો પૃથ્વીમાં, આનંદ પામ્યા ભૂપ રે. ૯
દાન ઘણાં આપ્યાં દ્વિજવરને, કરિયું જાતિકર્મ રે;
મોટા મુનિવર તેડયા રાયે, પૂછ્યો પુત્રી ભર્મ રે. ૧૦
તુલસી એવું નામજ પાડયું, મુનિ ગયા સ્વસ્થાન રે;
તનયાને જોઈ રાજા હરખ્યા, કાન્તિ કમલ સમાન રે. ૧૧
નીમ ધર્યું ભૂપતિએ પોતે, ગુણ લક્ષણ મન ભાવ્યું રે;
ગિરિધારીપ્રભુ અખંડવરને, તુલસીજી પરણાવું રે. ૧૨

પદ ૬ ઠ્ઠું.

રાગ ગરબો.

તુલસી પ્રગટ થયાં રે, રાય પ્રભંજન ઘેર;

---

૧૦ જાતિકર્મ—જાતકર્મ સંસ્કાર.

અદ્દભુત રૂપ ધર્યુ રે, તેની ના જાણે કોઇએ પેર. ૧
લોક સહુ હરખ્યા રે, વૃદ્ધા દિન દિન વૃદ્ધિ પામે;
દ્વિતીયા ચદ્ર બઢે રે, તેમ સતીતન શોભે ગુણગ્રામે. ૨
બાળચરિત્ર કરે રે, મુખડે કાલુ કાલુ બોલે,
માતા જોઇને હરખે રે, પુત્રી પાલણ નિશદિન ડોલે. ૩
વરસ સાતજ થયાં રે, ઉદે પામ્યો તવ કન્યાકાળ;
બાળ મૃગી સરખા રે, શકિત લોચન ચપળ વિશાળ. ૪
ગતિ ગજના સરખી રે, અરૂણ પદ કોમળ નખ વિદ્યુત્ ચળકે;
નેપૂર નાદ ઘણો રે, કેડે કટિમેખળા ખળકે ૫
શોભે કર કમળ વિષે રે, બાહ્ય કનકની સુદર પે'રી;
બાળક પોત ગ્રીવા રે, ધરી માળા મુક્તાકેરી. ૬
અધર અમૃત ભરિયા રે, અનુપમ સુખસાગર મુખ ઈંદુ,
નાસિકા કીર જસી રે, કપોળે સોહીએ કુકુમ બિદુ ૭
કુટિલ કચ નાગફણી રે, વક્ર ભૃગુટિ મનસિજની ફાશી,
રતિપતિ મોહ પામે રે, કટાક્ષ કરે મૃદુ માદક હાસી. ૮
કામિની કનકલતા રે, તોને ત્રિલોકમા કોઇ ના'વે,
ઉપમા જોઇ થાકયો રે, ત્રિયા કોણ તુલસી જેવી કા'વે ૯
બ્રહ્માણી સુરપત્ની રે, શારદા રમા ઉમા ઇંદ્રાણી,
તેથી અધિક તુલસી રે, વ્યાસે વેદ પુરાણ વખાણી. ૧૦

---

૪ શકિત-શંકાવાળા અર્થાત્ ભયની શકાવાળી બાળમૃગીના લોચન જેવા ચપળ હોય છે તેવા ચપળ ૫ અરૂણ-રાતા

૬ બાહ્ય—ચૂડીઓ ૮ કુટિલ-વાંકા કચ—કેશ વક્ર-વાંકી મનસિજ—કામ. મૃદુ—કોમળ(કટાક્ષ) માદક-મદ ઉત્પન્ન કરે એવી (હાસી-હાસ્ય) ૧૦ રમા—લક્ષ્મી

એ છે જગદંબા રે, કરે છે લીલા સહુને ગમતી;
સહિયર છે સરખી રે, તેની સાથે રંગે રમતી. ૧૧
નિત્ય શૃંગાર નવા રે, બાલપણાનાં પટકૂળ પેરિ;
લાજ ધરે મનમાં રે, નૌતમ જોબન ચઢિયું લેરિ. ૧૨
પિતાજી શોચ કરે રે, પુત્રી પરણાવાને કાજે;
કોને આપું કન્યા રે, અખંડવર જુગમાં જોડું છાજે. ૧૩
સુરપતિ શિવ બ્રહ્મા રે, મોહ્યા જોઈ કન્યાની પેર;
માગાં મોકલિયાં રે, રાય મભંજનકેરે ઘેર. ૧૪
ના કહી સરવેને રે, મહીપતિ મનમાં આણી ભેદ;
ગિરિધરપ્રભુ વરશે રે, જેને નિત્ય નેતિ કહે છે વેદ. ૧૫

પદ ૭ મું.

રાગ ધોળ.

રાય શોચવા લાગ્યો તેણે સમે, એવે ઈશ્વરની ઇચ્છાય;
નારદ મુનિ આવિયા.
સભા સર્વે ઊઠીને ઊભી થઈ, સિંહાસન બેસાડ્યા ઋષિરાય. „ ૧
ભૂપે અર્ઘપાદ્ય પૂજા કરી, હરખ સહિત કર્યા સાષ્ટાંગ; „
ઋષિ રાય સામું જોઇ બોલિયા, કયમ ચિત્તમાં થયા ઉદાસ. „ ૨
ત્યારે તતક્ષણ તુલસી તેડાવિયાં, બેસાડયાં મુનિને ઉચ્છંગ; „
* * * * ૩
સ્વામી મહાપુણ્યે પુત્રી હું પામિયો, મારે કોટિક પુત્ર સમાન; „
ગુણ રૂપ આચરણ અતિ ભલાં, એનું દેવું છે કન્યાદાન. „ ૪
એના સરખો સ્વામી મળતો નથી, જેયા ભૂપતિ દેવ સમસ્ત; „
અખંડવરને પરણાવ્યાનું નીમ છે, ત્યારે ઋષિએ જેયો હસ્ત. „ ૫
અરે ભૂપતિ ભાગ્ય તારૂં ઘણું, આ તો વિષ્ણુપ્રિયા સાક્ષાત; „

એને વરશે વિઠ્ઠલવર વા'લશું, થાશે યાદવરાય જમાત. „ ૬
ત્યારે રાય કે' મુનિ સાંભળો, મુને ક્યાં મળશે મહારાજ; „
એ તો દેવને દુર્લભ છે સદા, કયમ થાશે હું રંકે એ કાજ. „ ૭
ત્યારે દેવઋષિ ત્યાં બોલિયા, કાં ચિંતા કરે છે ભૂપાળ; „
લાવ શ્રીફળ વિવા' હું સહી કરૂં, લાવું જાન સહિત ગોપાળ. „ ૮
ત્યારે આનંદ વાધ્યો રે અતિ ઘણો, રાયે વજડાવ્યાં નિશાન; „
શ્રીફળ આપ્યું શ્રીઋષિના હાથમાં, વે'ચ્યાં ગોળ ધાણા ને પાન. „ ૯
નીશે લગ્ન કર્યું ઋષિરાયજી, વિના પૂછ્યે દેવ મોરાર; „
તિથિ કાર્તિક સુદ રે એકાદશી, લગ્ન જોગ નક્ષત્ર શુભ વાર. „ ૧૦
રાય સામગ્રી કરજો વિવા'તણી, હાવે કાચું નથી કાંઇ કામ; „
એમ કહીને વિધિસુત ચાલિયા, આવ્યા તતક્ષણ વૈકુંઠધામ. „ ૧૧
સઘળે વિશ્વમાં ચાલી વારતા, મળ્યો તુલસીતણો વિવા'ય; „
થયા નારદજી વેવીશાળિયા, ગિરિધારી પ્રભુ ગુણ ગાય. „ ૧૨

પદ ૮ મું.

રાગ ગરબો.

ઉદ્ધવજીનીદેશી.

નારદજી ત્યાં વૈકુંઠ માહે પધારિયા,
વેણા વા'તા ગાતા હરિગુણ ગીત જો,
દૂરથકી દેખીને દીનાનાથને,
પ્રેમે કરીને વિહ્વળ થયું છે ચિત્ત જો. નારદજી૦ ૧
મુનિને જોઇને માધવજી ઊભા થયા,
હરખે ભુજ ભરી ભેટ્યા સુંદરશ્યામ જો;
મોટું ભાગ્ય અમારૂં આજ તમો મળ્યા,

---

૧૨ મળ્યો—થયો

માં'નુભાવ મુજ પાવન કીધું ધામ જો. નારદજી૦ ૨
ત્યારે કર જોડી વચન ઋષિ બોલિયા,
સુણિએ કમળા કેશવ મારી વાત જો;
એક ઉજ્જનનગરી સપ્તપુરીમાં સાર છે,
રાય પ્રભંજન ભૂપતિ ત્યાં વિખ્યાત જો. નારદજી૦ ૩
તેને તનયા તુલસી એક ઉદે થઈ,
ત્રિભુવન તારણ રૂપતણો નહિ પાર જો;
વાત વિચારો પૂર્વે વર આપ્યો હતો,
હાવે તેનો કરવો અંગીકાર જો. નારદજી૦ ૪
હું આવ્યો છું લગ્ન લઇને ત્યાંથકી,
ઊઠો વે'લા કરો પરણ્યાની પેર જો;
લગ્નદિવસની વચમાં દિન થોડા રહ્યા,
મંડપ રચાવો નોતર તેડો ઘેર જો. નારદજી૦ ૫
ત્યારે પ્રભુ હસિયા પટરાણી સામું જોઇને,
કહો કમળાજી હાવે કરવું કયમ જો;
આ નારદજીએ શોકયનુ સાલ ઊભું કર્યું,
હાવે મુજને સમજાવો એ મર્મ જો. નારદજી૦ ૬
ત્યારે કટાક્ષ કરીને કમળાજી વાણી વદે,
ગોવિંદજી છે તમને ગમતી વાત જો;
મુજને શું પૂછો છો પ્રપંચે કરી,
તમે જાણો છો કારણ સઘળું નાથ જો. નારદજી૦ ૭

---

૨ માં'નુભાવ—મહાનુભાવ–મોટા પ્રતાપવાળા. ૩ સપ્તપુરી —अयोध्या, मथुरा, माया, (હરદ્વાર) काशी, कांची, ह्यवंतिका (ઉજ્જન); पुरी द्वारवती (દ્વારકા). चैव सप्तैता मोक्षदायका. ॥

ચરણ તમારા નિશદિન હું સેવું સદા,
તુલસીજીને રાખો હ્રદય મોઝાર જો;
સુખેથકી પાતળિયા પરણો પ્રેમશુ,
મુનિને મુખડે નવ કેંશો નકાર જો. નારદજી૦ ૮

દધિતનયાનાં વચન સુણી હરખ્યા હરિ,
આજ્ઞા શીશ ચડાવી સુંદરશ્યામ જો;
ગણપતિનું સ્મરણ શ્રીહરિએ કર્યું,
કંકોતરી લખવાનું સોંપ્યું કામ જો. નારદજીઠ ૯

વિઠ્ઠલવરે વિવા'નો આરંભ માંડિયો,
હરિજનકેરે હૈડે હરખ ન માય જો;
ગિરિધારી ગોવિંદના ગુણ ગાઈએ સદા,
સાંભળતાં મહાપાપી પાવન થાય જો. નારદજી૦ ૧૦

પદ ૯ મું.

રાગ ધોળ ચાલ હલકની.

ગણપતિ આવ્યા તેણે ઠામ રે, પુરૂષોત્તમને કર્યા પ્રણામ રે;
કંકોતરીઓ લખવાને બેઠા રે, વિવાહના કાજમાં ગણપતિ પેઠા રે. ૧
કુંકુમે છાંટી કંકોતરી નાથ રે, આપી ત્યાં નારદજીને હાથ રે;
જાઓ ઋષિ જઈ વે'લા આવો રે, જાનમાં સર્વને તેડી લાવો રે. ૨
મુનિવર મનવેગે કરી ચાલ્યા રે, પ્રથમ બ્રહ્માજીને નિહાળ્યા રે;
આપી કંકોતરી વિધિ કર માંહે રે, વિવાહમાં વે'લા પધારજો ત્યાંહિ રે. ૩
ત્યાંથી કૈલાસે ગયા તત્ખેવ રે, જ્યાં બેઠા છે શ્રીમહાદેવ રે;
આપી કંકોતરી કરી પ્રણામ રે, વે'લા પધારજો વૈકુંઠધામ રે. ૪
ઇંદ્ર વરૂણ કુબેર યમરાય રે, જાણ કરીને ત્યાં નારદ જાય રે;
સૂરજ ચંદ્ર નક્ષત્ર સમસ્ત રે, જાનમાં આવજો થઇને સ્વસ્થ રે. ૫

સપ્ત ઋષિને ત્યાં કીધું જાણ રે, ચારણ ગાંધર્વ સિદ્ધ પ્રમાણ રે;
સાત સમુદ્ર ને દિગરાય રે, પૃથ્વી પર્વત ને સરિતાય રે. ૬
પાતાળ માંહે કર્યો પ્રવેશ રે, વિવા'નું જાણ કર્યું જઈ શેષ રે;
આપી કંકોતરી સર્વ ઠામ રે, નારદ આવ્યા ત્યાં વૈકુંઠધામ રે. ૭
મંડપ રચિયો છે વિશ્વકર્માય રે, શોભા કે'તાં પાર ન થાય રે;
એવો છે કોણ કવિ જુગ માંહે રે, વૈકુંઠ શોભા વર્ણવે ત્યાંહે રે. ૮
લક્ષ્મી સદા જેનાં સેવે છે ચરણ રે, આનંદરૂપ છે અશરણશરણ રે;
જેણે શોભાવ્યું છે સઘળું જગત રે, વિશ્વના કારણરૂપ અવ્યક્ત રે. ૯
તે પ્રભુનો ગાતાં વિવાય રે, અલ્પ મતિ મારી સંકુચાય રે;
તદપિ મનમાં મનોરથ ચાહુ રે, ગિરિધારી પ્રભુના ગુણ ગાઉં રે. ૧૦

પદ ૧૦ મું.

રાગ ધોળ.

વૈકુંઠમાં વિવાહ માંડિયો, શોભાતણો નહિ પાર;
ગણપતિ પધરાવિયા, કરી પૂજ્યા દેવ મોરાર. ૧
મંડપ રચિયો મનોહર, ત્યાં મળ્યા મોટા મુનિરાય;
શણગાર સજી સુરનારીઓ, તે પરમ મંગળ ગાય. ૨

ઢાળ.

ગાય મંગળ ગીત સુનાર રે, કરે મુનિવર વેદ ઉચ્ચાર રે;
અણિમાદિક સિદ્ધિઓ ફરતી રે, ઘરનાં કારજ સર્વે કરતી રે. ૩
નવે નિધિ થઇ છે દાસ રે, હાજર ઊભી લક્ષ્મિજીની પાસ રે;
ચૌદ વિદ્યા ચોસઠ કળાય રે, રૂપ ધરીને તે મંગળ ગાય રે. ૪
બત્રીશ લક્ષણ રાગ છત્રીશ રે, ઊભા કરે મંડપમાં નૃત્ય તે દિશ રે;

---

૬ દિગરાય–દિક્પાળ નામના દેવો.
૩ અણિમાદિક—અણિમા, મહિમા, વગેરે.

બ્રહ્મા હંસે ચઢીને આવ્યા રે, સાવિત્રીને સાથે તેડી લાવ્યા રે. ૫
ઇંદ્ર ઇંદ્રાણી ગજ ચઢી આવ્યાં રે, સકળ ત્રિયાને સંગ તેડી લાવ્યાં રે;
આવ્યાં પાર્વતી ત્રિપુરારી રે, નંદી ઉપર કરી અસવારી રે. ૬
રવિ રંનાદે રોહિણી ચંદ્ર રે, આવ્યા સરિતા સહિત સમુદ્ર રે;
સપ્ત ઋષિ અરૂંધતી સાથ રે, તારા સંગાથે સુરગુરૂનાથ રે. ૭
રતિને તેડી આવ્યા કામ રે, સાથે ખટઋતુ મૂર્ત્તિમાન રે;
ગિરિ પૃથ્વી દિશા દિગપાળ રે, આવ્યા નાગ તેડી ત્રિયા બાળ રે. ૮
મોટા મુનિવર પત્નીઓ સાથે રે, ગાંધર્વ અપ્સરા વાજીંત્ર હાથે રે;
આવ્યા યક્ષ કુબેરભંડારી રે, અગ્નિ વરૂણ ધર્મ સંગે નારી રે. ૯
મહાદુર્લભ વૈકુંઠધામ રે, જેને કાજે જોગી ધરે ધ્યાન રે;
તે વૈકુંઠ સર્વને દેખાડ્યું રે, શામળિયાજીએ સુખ પમાડ્યું રે. ૧૦
માટે સંદે' ના કરશો કોય રે, ઇચ્છા અકળ ઈશ્વરની હોય રે;
આવી મળિયા તે સર્વે સાથ રે, દીધું દર્શન વૈકુંઠનાથ રે. ૧૧
આવી સકળ ત્રિયા ગુણવાન રે, તેને લક્ષ્મી દે આદરમાન રે;
ગુણ ગાય નાચે ગજગામા રે, અલબેલાજી આનંદ પામ્યા રે. ૧૨

વલણ.

આનંદ પામ્યા અતિ ઘણું, સહુને કરે સનમાન;
ઊતારા આપ્યા ભલા, સમરથ શ્રીભગવાન. ૧૩
ભોજન કરિયાં ભાવતાં, નરનારી મન ઉમંગ;
દાસ ગિરિધર નિત્ય માગે, સદા એવો સંગ. ૧૪

પદ ૧૧ મું.

રાગ ધોળ પ્રભાત.

નારાયણની નોનર આવી, લાવી બહુ વિધ ભંડાર રે;

---

૫ તે દીસ—તે સમયે. ૧૨ ગજગામા—હાથીના સરખી ચાલવાળી સ્ત્રીઓ.

નયણે નિરખે નટ રે, પ્રસન્ન થયા પુરૂષોત્તમ તેને જોઇને રે. ૧
કારભારમાં સર્વે ફરતા, બ્રહ્મા શિવ ત્રિપુરારિ રે;
મનમાં વાત વિચારી રે, કેડ બાંધીને કરતા કામ વિવાહતણું રે. ૨
કુબેર કીલ્લીદાર થયા જે, ધનતણા ભંડારી રે;
ઊભા પલવટવાળી રે, મોહનજી કહે મન ગમતું ધન લાવશો રે. ૩
લગ્ન દિવસ એમ કરતાં આવ્યો, કરિયો સહુ ઉપચાર રે;
વેદવિહિત વેહેવાર રે, જવ તલ ઘૃત હોમીને ગ્રહની શાન્તિ કીધી રે. ૪
ઇંદ્રાણી બ્રહ્માણી રોહિણી, રંનાદે ઉમયાય રે;
અરૂંધતિ કહેવાય રે, પાતળિયાને પીઠી ચોળે પ્રેમશું રે. ૫
ગંગા યમુના સરસ્વતી રે, રેવા તાપી પ્રયાગ;
સોઇ સુગંધી સાર રે, નટવરને નવડાવે નિર્મળ નીરશુ રે. ૬
કડાં સાંકળાં વેઢ વિંટીઓ, બાજુ પોંચી અનુકૂળ રે;
જડિયાં રત્ન અમૂલ્ય રે, કોમળ ચરણે વાજે નેપૂર ઘૂઘરા રે. ૭
વનમાળા વૈજયંતી રે, ગુંજા મુક્તાફળના હાર રે;
સોના સાંકળી સાર રે, શ્રીવત્સ ભૃગુલાછન કૌસ્તુભ કંઠે ધરો રે. ૮
કંચન મુગટ ધરો શિર ઉપર, કાન્તિ સૂરજ સમાન રે;
કુંડળ ઝળકે કાન રે, પ્રતિબિંબ ગલ્લસ્થળમાં તેહનાં પડયાં રે. ૯
પીતામ્બર પટકા પચરગી, પેહેર્યો જરકસી જામો રે;
વાજે ઢોલ દદામો રે, અલબેલોજી ઉધલિયા તેણે સમે રે. ૧૦
અરૂંધતિએ આણીને આંજી, આંખડલી અણીઆળી રે;
ટબકડું કીધું ગાલે રે, આશિષ અખંડ દેઇ લે ઓવારણાં રે. ૧૧
કંકાવટી કર માંહે ઝાલી, સરસ્વતી આવ્યાં પાસે રે;
ઊભા જ્યાં અવિનાશી રે, તિલક કરી કુંકુમ ને ચોખા ચોડિયા રે. ૧૨

---

૪ વેદવિહિત–વેદમાં કહેલો. ૯ ગલ્લસ્થળ—ગાલ.

ઇંદ્રે આપ્યાં બીડાં, હરિના મુખડામાં તંબોળ રે,
રંગે રાતાચોળ રે, સપ્ત ઋષિએ કુંભમાં શ્રીફળ આપિયું રે　　૧૩
વસંત ઋતુએ ધૂપ આરાધ્યો, પુષ્પ અનુપમ સાર રે,
વરત્યો જયજયકાર રે, તત્પર થઇ હરિવર બાન્ડ ઊભા રહ્યા રે　　૧૪
ગિરિધારી પ્રભુ ગુણ ગાતા, મુજ મનકું તૃપ્ત ન થાય રે,
મુખડે એક રસનાય રે, સહસ્ર મુખે કરી પાર ન પામે શેષજી રે　　૧૫

પદ ૧૨ મું.

રાગ ધોળ

ગાંધર્વ ગાય ને અપ્સરા નાચે રે,
રૂપ ધરી વેદ સ્તુતિ કરી રાચે રે;
ત્યાંથકી ચાલ્યા તે સુંદરશ્યામ રે,
વરૂણજીએ ગ્રહી છે ઘોડાની લગામ રે. ૫
જય વિજય આદે અનેક છડિદાર રે,
બંદીજન બોલે છે જશ વિસ્તાર રે;
દ્વાદશ મેઘે ગ્રહ્યાં કર છત્ર રે,
તત્પર થઇને ચાલી જાન સમસ્ત રે. ૬
બેઠા સર્વે પોતાને વાહન રે,
સંગે સર્વે લીધાં છે સ્ત્રી જન રે;
હય ગજ રથ વિમાન ચદ્રઆકાર રે,
ચાલ્યું દળ જાનનું પૂર અપાર રે. ૭
આગળ કરવા વધામણી જાણ રે,
મોકલ્યા નારદને પરમાણ રે;
દેવ ઋષિ મનવેગે ત્યાં આવ્યા રે,
જાનની વે'લી વધામણિ લાવ્યા રે. ૮
ઉજ્જન નગરીની શોભા સારી રે,
હવે તેને કહુ વિસ્તારી રે;
હરિરસ લીલા પાર અનંત રે,
એવા ગિરિધારીપ્રભુ ગુણવંત રે. ૯

પદ ૧૩ મું.

ઉજ્જન નગર શોહામણું, લોકને લીલાલ્હેર;
તુલસીવિવાહ માંડિયો, રાય પ્રભજન ઘેર. ૧
મંડપ રચિયા મોકળા, ત્યાં મળ્યા રાણા રાય;

વાજીંત્ર વાજે અતિ ઘણાં, ઘેર ઘેર ઓચ્છવ થાય. ૨

ઢાળ.

આનંદ ઓચ્છવ ઘેર ઘેર થાય રે;
મળી માનુની મંગળ ગાય રે. ૩
સ્વયંવરની તે શોભા સારી રે;
નાખું અમરપુરીને ઉવારી રે. ૪
મળ્યા દેશ દેશના રાય રે;
હય ગજ રથ ભીડ ભરાય રે. ૫
સહુને ભૂપતિ દે સનમાન રે;
આપે ઉતારા અન્ન જળ પાન રે. ૬
વાજે દુંદુભિના બહુ નાદ રે;
મોટા વિપ્ર કરે વેદ વાદ રે.
ગાય ગુણીજન અપ્સરા નાચે રે;
કીર્ત્તિ બોલે બંદીજન જાચે રે. ૮
મંડપ માહે કનકના સ્થંભ રે;
ચંદરવા ચોપાસે નવરંગ રે. ૯
તોરણ ઝળકે છે મીનાકારી રે;
ફરતે મુક્તાફળની જાળી રે. ૧૦
દીપક સરખી તે રત્નની હાર રે;
ગાદી તકિયા ગાલિચા અપાર રે. ૧૧
બેઠા ભૂપતિ ઝાકઝમાળ રે;
મુખ મરડી ચાવે તંબોળ રે. ૧૨
રાજદ્વારની શોભા અપાર રે;
જ્યાં તુલસીતણો અવતાર રે. ૧૩

મળી રાજકન્યાઓ અનેક રે;
ગાય મંગળ ગીત વિવેક રે. ૧૪
સર્વે ચોળે કન્યાને પીઠી રે;
મુખડે વાત કરે મીઠી મીઠી રે. ૧૫
સખી સાંભળ મારી વાત રે;
કેવા હશે ત્રિલોકીનાથ રે. ૧૬
કર્યાં હશે મહાતપ દાન રે;
ત્યારે વર પામી ભગવાન રે. ૧૭
આપણા ભાગ્યતણો નહિ પાર રે;
નયણે નીરખીશુ દેવ મોરાર રે. ૧૮
બાઇ એમાં નથી કાઇ ખામી રે;
અલબેલો અખંડવર પામી રે. ૧૯
એવાં હાસ્ય વચન સહુ કરતી રે;
અંગોઅંગ ફૂલીને ફરતી રે. ૨૦
જોઇ પોહોચશે આપણા કોડ રે,
હીંડે માનુનિ મોડામોડ રે. ૨૧
રાજદ્વાર ગ્રહશાન્તિક થાય રે;
બોલે વેદવચન ઋષિરાય રે. ૨૨
હોમે જવ તલ શ્રીફળ સાર રે;
ત્યાં તો થઇ રહ્યો જયજયકાર રે. ૨૩
આપ્યાં બ્રાહ્મણને બહુ દાન રે;
જાચકજનને દીધાં માન રે. ૨૪
મળ્યા દેશદેશના લોક રે;
તલ માત્ર નહિ કોને શોક રે. ૨૫

દર્શન કરવાને દેવ મોરાર રે;
હરખાત છે વરણ અઢાર રે. ૨૬

વલણ.

હરખવત થઈને રાજા, આવ્યા રાજદ્વાર;
પ્રધાન સાથે મળી બેઠા, કરે વાત વિચાર. ૨૭
એટલે નારદઋષિ ત્યાં આવિયા, આનંદ અંગ ન માય;
દાસ ગિરિધરપ્રભુ પધાર્યા, આપો વધામણી રાય. ૨૮

પદ ૧૪ મું.

રાગ રે હવો.

કહી નારદઋષિએ વધામણી, સુણી હરખ્યા પ્રભંજન રાય રે;
સાથ સર્વેને તેડીને ત્યાં તો, સામૈયે સામા જાય.
આનંદ મારે અતિ ઘણો રે. ૧
હાથી ઘોડા પાલખી રથ, કર્યા સરવ તૈયાર રે,
બેટો લીધી ભાત ભાતની, ચાલ્યા અંગે સજી શણગાર. આનંદ૦ ૨
ચંદન અત્તર ગુલાબ કેસર, સામગ્રી સહુ અન્ન રે,
પાન સોપારી ને એલચી, લઈને ચાલ્યા સૈન્યજન. આનંદ૦ ૩
વાજીંત્ર વાજે અતિ ઘણા, ચાલ્યા પ્રભંજન રાય રે,
નાતર વળી લોક નગરના, તે સર્વે સામા જાય. આનંદ૦ ૪
જાન આવી જદુપરતણી, શોભાતણો નહિ પાર,
જુગ્ને મળ્યા સહુ જાનને, મુનિવર દેવને કરિયો જુહાર. આનંદ૦ ૫
સાષ્ટાંગ હરિચરણે નમ્યા, શિવ બ્રહ્માને નામ્યું શશ રે;
સુંદર સ્થળ પધરાવિયા, પ્રેમે પૂજ્યા શ્રીજગદીશ. આનંદ૦ ૬
ગળ્યાં મુખ સહુનાં કર્યાં, આપિયાં બીડાં પાન રે;
માન દેઈ ઘણું શાયજ, તેડી આવ્યા નગરમાં જાન. આનંદ૦ ૭

સુંદર મેહેલ શોહામણા, જેની અતિ ઘણી શોભાય રે;
ત્યાં સાથ સઘળો આવિયો, ઉતર્યા જાન સહિત જદુરાય. આનંદ૦ ૮
સેવા કાજે પ્રધાન સોંપ્યા, કરાવ્યાં ભોજન રે;
ચારા ચંદી અશ્વ ગજને, આપી સંતોષ્યા સહુ જન. આનંદ૦ ૯
શ્રીકૃષ્ણને કલેવા કરાવા, કામની સહુ જાય રે;
નેહશુ નીરખ્યા રાયને, પછી ગીત મધુરાં ગાય. આનંદ૦ ૧૦
સમય થયો તવ લગ્નનો, સહુ સામગ્રી સજ થાય રે;
બ્રહ્માજી કહે ભગવાનને, થાઓ તત્પર વૈકુંઠરાય. આનંદ૦ ૧૧
સાવધાન જાનઈયા થયા, વાજીયાં બહુ વાજીંત્ર રે;
વિઠલજી વરઘોડે ચડચા, ગિરિધારીપ્રભુ ગુણવંત. આનંદ૦ ૧૨

પદ ૧૫ મું.

રાગ ધોળ.

સમય થયો તવ લગ્નનો, રાયે મોકલ્યા ગુરૂદેવ;
પુરૂષોત્તમને પરણવા, તેડાવિયા તતખેવ. ૧
શિવ બ્રહ્મા સુરપતિ મળી, શણગારિયા વરરાય;
દેવ સહુ જયજય કરે, વરઘોડો તત્પર થાય. ૨

ઢાળ.

તત્પર થઈ વિક્રમજી ઊભા રહ્યા, મુનિવરને કરી નમસ્કાર;
વાગે ઢોલ નગારાં નફેરિયો, બહુ જન જોને વરા વિસ્તાર.
વાલાજી વરઘોડે ચડચા. ૩
તીર્થો તેણી ચરણ નચાવતા, અલબેલા ધરા અવતાર;
વાલા સંગે ગાએલા સૌ શોભિતા, ઢેલ ફણિગા દેવકુમાર.
વાલોજી વરઘોડે ચડચા. ૪
રવિ ચંદ્ર રક્ષા પાસે કરે, વીંજણો વાયુના કર માંય;

અડતાળીસ અગ્નિનાં રૂપ છે, થયા દીવેટિયા સહુ ત્યાંય.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૫

દારે વાજી વરૂણ આગળ થઇ, જય વિજય આદ બંહુ છડીદાર;
પેલી બીડાંની ઈંદ્રના હાથમાં, ચારે વેદ થયા ચોબદાર.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૬

વાજે વાજિંત્ર નાના પ્રકારનાં, નાચે અપ્સરા ગાંધર્વ ગાય;
ઉડે આતશબાજી અતિ ઘણી, ગાતી મંગળ દેવકન્યાય.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૭

ચૌટા વચ્ચ વરઘોડો રે વાળિયો, જોવા મળિયા છે ચોદ લોક;
જુએ નરનારી સહુ નગરની, ગોરીએ ઉભા છે થોકે થોક.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૮

હરખી નરખીને લે છે ઓવારણાં, વધાવે ભરી મોતીની થાળ;
કોટિ કંદર્પ રૂપ શ્રી કૃષ્ણનું, નીરખી મોહ પામી નગરની બાળ.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૯

એવું આપતા સુખ સર્વને, વરઘોડો આવ્યો વેદેવાઇને દ્વાર;
જોવા સરખી જાદરણી ગાય છે, સ્ત્રિયા દેવની નાગકુમાર.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૧૦

જાય બ્રહ્માજી આગળ તેણે સમે, લે છે શિવજી સહુનો તપાસ;
વિઠ્ઠલવર આવ્યા વેદેવાઇને માંડવે રે, થયો કોટિ સૂર્યપ્રકાશ.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા. ૧૧

સુરીનર મુનિવર જયજય કરે, મંગળ ગીત સોહાગણી ગાય;
ગિરિધારી પ્રભુ ગુણવંતને, પોંકવાની સામગ્રી થાય.
વા'લોજી વરઘોડે ચઢ્યા ૧૨

---

૯ કંદર્પ—કામ. બાળ-સ્ત્રીઓ. ૫ દીવેટિયા-દીવાદાર.

કડવું ૧૬ મું.

રાગ ધોળની દેશી ફેર.

તોરણે આવી ઊભા ત્રિભોવન રાય રે,
સામાન સર્વે મગાવે છે બ્રહ્માય રે;
હરખે ભર્યાં સાસુજી વેહેલાં આવ્યાં રે,
સામગ્રી પોંકવાની સર્વે લાવ્યાં રે. ૧
અંગે સજીઆ છે સોળે શણગાર,
મરજાદે મનવડે કર્યો નમસ્કાર;
કોટિક કામ છબી શોભે છે વરરાય,
ચકિત થઇ ત્યાં નીરખે ચંદ્રસેનાય ૨
તેણે સમે પાર્વતીજી બોલ્યાં વાણી,
ઊભાં રહ્યા કેમ વરને પોંકો રાણી;
વચન સુણીને મન પામ્યા લજ્જાય,
તતક્ષણ પોંકી લીધા વૈકુંઠરાય ૩
ઇંડીપીંડી ત્યાં નાંખી છે ઉતારી,
સરિયા ચાર ચોપાસે નાખે વારી;
ધુશલ મુશલ ત્રાક રવઇયો લાવ્યાં,
વિવેક તેને કરીને શીશ ચઢાવ્યાં. ૪
છબીલાજીને છાંટણું ત્યહાં છટાય,
અર્ધ્ય ઉપર અલબેલે ધરિયો પાય;
સાસુજીએ નિરખી સહાયું નાક,
મુખડે પટ દઇને હસિયો સહુ સાથ. ૫
પોંક્યા પુરૂષોત્તમને કરી કુળ રીતે,

મંડપ માંહિ પધરાવ્યા પૂરણ પ્રીતે;
ગીત ગાય છે જુવતી ઝાકમઝોળ,
કંઠ કોકિલા કામની કુંકુમ રોળ. ૬
ચપળ થઈ સહુ નીરખે હરિમુખ ચંદ્ર,
સુંદર શોભા મંદિર રસિક પુરીંદ્ર;
નખશિખની શોભા દીસે સહુ સારી,
છબી ઉપર જાય જન ગિરિધર બલિહારી. ૭

પદ ૧૭ મું.

રાગ ધોળ દેશી ફેર.

ચતુર્ભુજ ચોરીની પાસે આવ્યા રે,
કન્યાને ત્યાં શણગારીને લાવ્યા રે;
તુલસીજીએ નિરખ્યા ત્રિભોવન ભૂપ રે,
મોહ્યાં મનમાં જોઈ મોહનનું રૂપ રે. ૧
ઘુંઘટ ખોલી નેત્રે કર્યો પ્રણામ રે,
સમસ્યા તેની સમજ્યા સુંદરશ્યામ રે;
આવ્યા રાય તેડી સાથે પટરાણી રે,
તેણે સમે બહુ બોલે છે મંગળવાણી રે. ૨
પાસે બેઠા બૃહસ્પતિ ને બ્રહ્માય રે,
શુભ મુહૂર્તમાં સ્વસ્તિવાચન થાય રે;
માંહ્યરામાં બેઠાં છે વરકન્યાય રે,
મળી માનુની મધુરાં મંગળ ગાય રે. ૩
અંતરપટ ધર્યા છે વિધિએ સાર રે,
મુનિ કરતા મંગળાષ્ટક ઉચ્ચાર રે;
વેદમંત્ર ભણે સપ્ત ઋષિ દક્ષ રે,

જુએ સર્વે ધરી એક લક્ષ રે. ૪
તુલસીજીએ આરોપી વરમાળ રે,
વરકન્યાના છેડા ગાંઠ્યા તત્કાળ રે;
મંગળફેરા ફરે ત્યાં વર કન્યાય રે,
બહુ વિધિ આપે દાન પ્રભંજન રાય રે. ૫
પેહેલે મંગળ આપી ગૌ દશ હજાર રે,
પટ આભૂષણ કપિલા સર્વ સાર રે;
બીજે મંગળ આપ્યાં દાન અપાર રે,
શ્યામ કર્ણ ઘોડા એકવીશ હજાર રે. ૬
ત્રીજે મંગળે ગજ રથ ત્રીશ હજાર રે,
ચોથે મંગળે આપ્યા ધનભંડાર રે;
ફરિયાં ફેરા મંગળ વરત્યાં ચાર રે,
ભૂપે કન્યા અર્પી કર દેવ મોરાર રે. ૭
હસ્ત મેળાપ હરખે થયો તેણી વાર રે,
સાવધાન વાણી વિપ્ર બોલે છે સાર રે;
કીધો સર્વે વેદવિધિ આચાર રે,
કુળ રીતેથી આરોગ્યો કંસાર રે. ૮
વાડવ કરતા વેદ ઉચાર શુભ રીતે રે,
પાતળિયોજી પરણીને ઊઠ્યા પ્રીતે રે;
સપ્ત ઋષિને સાથે છે બ્રહ્માય રે,
ધ્રુવ દરશન કરાવ્યું વર કન્યાય રે. ૯
સોહે મીંઢળ બાંધ્યાં દંપતિ હાથ રે,
હરખી નરખી વધાવે છે સહુ સાથ રે;

૬ કપિલા—ગોરી (ગાય). સવત્સી—વાછરડાવાળી. શ્યામ કર્ણ—કાળા કાનવાળા અને ધોળા રંગવાળા

વરકન્યાને જોઈ હરખે છે સહુ નર નાર રે,
મંડપ માંહે થઇ રહ્યો જયજયકાર રે. ૧૦
મોટા મોટા મુનિવર દે છે આશિષ રે,
જુગજુગ જોડું અવિચળ રહેજો ઈશ રે;
શેષ શારદા એના પાર ન પામે રે,
ગિરિધારીપ્રભુ ગુણ ગાતા દુ:ખ વામે રે. ૧૧

પદ ૧૮ મું.

રાગ ધોળ પ્રભાતી.

રાય મળંજન મનમા હરખ્યા, નિરખ્યા શ્રીરણછોડ રે;
પોહોચ્યા સહુના કોડ રે, ભાત ભાતની ભોજન સામગ્રી કરી રે. ૧
ઘણું હેત કરીને ગોરસ દીધો, લીધો લહાવો રાય રે;
તત્પર સહુકો થાય રે, સનકાદિક આદે મુનિવર સહુકો આવિયા રે. ૨
મણિ જડિત સોનાનાં, આસન મૂક્યાં હારોહાર રે;
બ્રહ્મા ને ત્રિપુરાર રે, આરોગવા હરિવર વચમા બેસાડિયા રે. ૩
તેણે સમે ત્યાં ગીત ગાય છે, જાદવની પુર નારી રે,
મુકી લાજ વિસારી રે, જાનમહિત જુગજીવન જમતા સાંભળે રે. ૪
અમારી કન્યા બાળી ભોળી, કાનુડો કપટી કાળો રે;
દીસે કામણગારો રે, એના ચિત્તનો ચાળો સર્વે જાણિયો રે. ૫
ભોળી હુતી ત્યારે નીમ શું કરવા, અખંડ વરત લીધું રે,
મોટું કારજ કીધું રે, કપટી કરી શું કાઢી લીધું છેતરી રે. ૬
ઉતરિયાં નારદજીએ અ ને, નાખ્યા મોહની જાળ;
ભોળવિયા ભૂપાળ રે, કાનિવર ગોરી કન્યા લઈ ગયો રે. ૭

---

૨ મોટા દીપે - મોટાનું ભોજન ઠામ ઠામ.

ગોરી હમણા થઈ છે, પેહેલાં તુલસીકેરૂં ઝાડ રે;
શીદ ચડાવો પાડ રે, પુણ્ય ઘણે ગુણવંતા વરને પામિયાં રે. ૮
ગુણવંતા શાના નિર્ગુણીઆ એ તો, સદા અસિદ્ધિ હોય રે;
ચરિત્ર ન જાણે કોય રે, જેને મળે તેનું સર્વસ્વ લેઇ દુખિયાં કરે રે. ૯
દુ:ખ પેહેલું પણ અંતે સુખ છે, મોક્ષ નિદાન રે;
ભક્તવત્સળ ભગવાન રે, મુષ્ટિ કણ માટે સુરવૈભવ આપિયો રે. ૧૦
કટાક્ષ કરતી કામનીઓ, એ રીતે મગળ ગાય રે;
સુણીને જમતા જાય રે, હરિ હસિયા બ્રહ્મા શિવ સામું જોઇને રે. ૧૧
ભોજન કરી ઊઠયાં નર નારી, આપ્યાં બીડાં પાન રે;
સંતોષ્યા ભગવાન રે, રાય પ્રભંજને આપી બહુ પેહેરામણી રે. ૧૨
ગિરિધારી પ્રભુ જાનીવાસે, ગોત્રજ પૂજા થાય રે;
આવ્યા મુનિ બ્રહ્માય રે, મોહન છેલ છબીલી છોડે દોરડો રે. ૧૩

પદ ૧૯ મું.

રાગ સામેરી.

છબીલા છોડોની દોરડો, એને દોરડીએ દશ ગાંઠ;
બળ તમારૂં જાણીએ, જો ઉકેલો એ આંટ. છબીલા૦ ૧
પ્રથમ છોડે પાતળિયો જી, કન્યાનો કર સાહ્ય;
સુરવધૂ મુનિપત્નીઓ, તે પરમ મગળ ગાય. છબીલા૦ ૨
તમો તો ચતુર ચિત્તચોર છો, છે સઘળી વાતો સહેલ;
કટાક્ષ કરી કહે કામની, એ તો ઘણો છે મુશ્કેલ. છબીલા૦ ૩
વાહાલા એ કારજ નહિ થાયે, કાળા તારો શિવ સખા તેડાવ્ય;
સહાય કરશે સર્વે મળી સંગે, આવે જો ઉમયાય. છબીલા૦ ૪
વાહાલા મારા બ્રહ્માજીએ ગાંઠ વાળી છે, મૂકો મનની મામ;

---

૧૦ આપિયો-(સુદામાને).

ઉતાવળા શું થાઓ છો એ તો, નથી રતિસંગ્રામ. છબીલા૦ ૫
વાહાલા મારા છોડો બંધન જીવના, અઘ ટાળે તમારૂં નામ;
મુક્તિ આપો છો સેહેજમાં, તેથી કપરૂં છે આ કામ. છબીલા૦ ૬
એવાં મંગળ ગાય માનુની, ક્ષણમાં છોડ્યો દેવ મોરાર;
ગિરિધારી પ્રભુ ગુણવંતને કર, છોડે છબીલી નાર. છબીલા૦ ૭

પદ ૨૦ મું.

ચાલ દોરડાની હંસની.

કન્યાએ ગ્રહ્યો હરિનો હાથ, છબીલી દોરડો ના છૂટે;
ગોરી સહુ ગાય ગીત રસાળ. છબીલી૦ ૧
તેડાવો તાત પ્રભંજનરાય;
માતા જો આવે ચંદ્રસેનાય. છબીલી૦ ૨
જેણે દોરડીએ દશ ગાંઠ;
પડી અવળાસવળી આઠ. છબીલી૦ ૩
એનો બાંધનારો ચતુરસુજાણ;
તેને તુ છોડનારી કોણ. છબીલી૦ ૪
સાચી હોય પ્રભુશુ પૂરણ પ્રીત;
જોઇએ તો રાખો રસ રીત છબીલી૦ ૫
છોડ્યો તવ તુલસીએ તતકાળ;
તે જોઇને રીઝ્યા દીનદયાળ. છબીલી૦ ૬
આરાધે જોગી મુનિ મહાનત;
એવા ગિરિધારી પ્રભુ ગુણવત. છબીલી૦ ૭

પદ ૨૧ મુ.

રાગ ધોળની દેશી.

અવંતિકામાં આનંદ અપાર,

તુલસીને ત્રિકમ પરણિયા રે;
વરકન્યાની શોભાનો નહિ પાર,
મુખડે નવ જાય વરણિયા રે. ટેક. ૧
રાય મભંજને આપી બહુ પેરામણી રે,
સુંદર રથ શણગારી આપ્યા સાજ;
તુલસીજીને વસ્ત્ર આભૂષણ ઓપતાં રે,
અનેક દાસી સેવા કાજ. તુલસી૦ ૨
આપ્યાં બહુ વિધ ગજ રથ ઘોડા પાલખી રે,
મોહનજીને મન ગમતા શણગાર;
વરકન્યાની પૂજા બહુ વિધિએ કરી રે,
દંપતિએ કર જોડી કર્યાં નમસ્કાર. તુલસી૦ ૩
પ્રજાપતિને પીતામ્બર બહુ આપિયાં રે,
શિવને સુંદર પામરિયો ને સાલ;
સપ્ત ઋષિને નીલાંબર ને ધોતિયાં રે,
મઘવાપતિને મુક્તાફળની માળ. તુલસી૦ ૪
અરૂંધતીને આભૂષણ પેરાવિયાં રે,
ઉમયાજીને ઘરચોળી ને ઘાટ;
ઈંદ્રાણીને ચરણિયા ચોળી સાડીઓ રે,
સાવિત્રીને ચીર પટોળા પાટ. તુલસી૦ ૫
દેવ મુનિવર ગાંધર્વ કિન્નર અપ્સરા રે,
યોગ્યાયોગ્ય જેને જેવા અધિકાર;
પેહેરામણીમાં રાયે સર્વસ્વ આપિયું રે,
કરિયો સહુને સંતોષી નમસ્કાર. તુલસી૦ ૬
ગદગદ કંઠે રાજા ત્યાં સ્તુતિ કરે રે,

---

૧ અવન્તિકા—ઉજ્જયિની.

તમ સરખુ કાંઇ નથી કર્યું સનમાન;
તમારૂં તે તમને પાછું આપિયુ રે,
મુજને મોટો કીધો શ્રીભગવાન. તુલસીં૦ ૭
વચન સુણીને વળતું બોલ્યા શ્રીહરિ રે,
ભૂપતિ હવાં અમને કરો વિદાય,
પ્રસન્ન થયો હુ પ્રીતલડી જોઇ તમતણી રે,
તમોએ કર્યું તે કોઇએ નવ થાય. તુલસીં૦ ૮
સાથ સર્વે ત્યાં મંડપમાં પધરાવિયા રે,
કુંકુમ અગે કેસર છંટાય,
માનુનીએ ત્યાં મંડપ વધાવિયારે,
ગિરિધારીપ્રભુ માગે છે વિદાય. તુલસીં૦ ૯

પદ ૨૨ મું.

રાગ ધોળ.

સાહેલી રે આંબો મોરિયો. એ રાગ

જી રે પૂજા કરી સહુ જાનની,
આપે બીડાં રે છાંટે કેસર સાર;
મળી માનુની મંડપ વધાવિયા,
દીધા હાથા રે કુંકુમકેરા હાર.
સાહેલી રે આનંદ અતિ ઘણો. ૧
આજ્ઞા માગીને ઉઠ્યા શ્રીહરિ,
રહ્યો તત્પર રે સહુ જાનનો સંઘ;
આવે ફરી રે ભૂપતિ બેઠિયા,
ત્યાંથી ઊઠ્યા રે ઝાલી હરિનો હાથ સાહેલી રે૦ ૨
રથ હાથી ઘોડાને રે પરખી,

ગરવે નીકળ્યાં રે વેવાઈ પોળની બાહાર;
નગરલોક વળાવાને ચાલિયા,
બંદીજન બોલે રે કુળ કીર્તિ વિસ્તાર. સાહેલી રે૦ ૩
તેણે સમે બ્રહ્માજી રે બોલિયા,
તમો વેહેલા રે જાઓ મુનિવર ત્યાંય;
હાવે વાર ક્ષણુ ના લગાડશો,
પધરાવો રે કન્યાને રથ માંય. સાહેલી રે૦ ૪
આવ્યા ઋષિ એવું સાંભળી,
જ્યાં બિરાજે છે રે તુલસી રાણીવાસ;
જોઇ રૂપ ઋષિ વિસ્મે થયા,
દીઠે શોભા રે કોટિ સૂર્યપ્રકાશ. સાહેલી રે૦ ૫
ચાલે સાગરે જાણીને માતરી,
દે છે શિક્ષા રે તુલસીજીને માત,
ગિરિધારીપ્રભુ ગુણરતને,
નવ ભૂલશો રે કાંઈ દિવસ ને રાત. સાહેલી રે૦ ૬

પદ ૨૩ મું.

ચાલ ચાતુરીઓની.

પુત્રી પનોતી રે ચાલ્યાં સાસરે,
માતા ચંદ્રમેના શિખામણ ઊચરે. ૧

ઢાળ.

શિખામણ દે માવડી, પુત્રીને લેઇ ઉછંગમાં;
બાઇ સાસરિયાંમાં સંપ કરજો, રહેજો સ્વામીના સંગમાં. ૨
શામળિયાની સેવા કરજો, તન મન ધન અર્પણ કરી;
વચન પ્રભુનું પાળિયે, નવ બોલિયે સામા ફરી. ૩

વલણ.

પર પુરૂષના રે, સંગ ના કીજીએ;
હાથોહાથ રે, તાળી ના લીજીએ. ૪

ઢાળ.

તાળી ના લીજીએ, આળ ના કીજીએ, સત્ય પોતાનું પાળિયે;
કામી નરશુ કામદષ્ટે, કદાપિ ના ભાળિયે. ૫
કોટિ કંદર્પ રૂપ સુંદર, પર પુરૂષ નવ વખાણીએ;
નાથ વિના જે નર જગતમાં, તુચ્છ તરણાવત જાણીએ. ૬

વલણ.

મન કર્મ વચનથી રે, પતિવ્રત પાળિયે,
અવગુણ કોટિ રે, અંતરથી ટાળિયે. ૭

ઢાળ.

અવગુણ કોટિ કંથના તે, મન વિષે નવ ધારીએ;
સુખ દુખ સર્વ સાસરાનુ તે, સ્વામી આગળ નવ પોકારીએ ૮
ભરતાર સાથે ભેદ બુદ્ધિ, ભૂલીને નવ કીજીએ;
વચન શીશ ચઢાવીએ ને, પાછો સાચો ઉત્તર દીજીએ. ૯

વલણ.

દુરિજન સાથે રે, હાસ્ય ના કીજીએ;
કંથ વિના કોને રે, ચિત્ત નવ દીજીએ. ૧૦

ઢાળ.

કંથ સાથે કપટ કરીને, અંતર વાત ના રાખીએ,
મન મેળીએ નહિ પર પુરૂષશુ, સહોદર સમ દાખીએ. ૧૧

---

૧૧ સહોદર-માનો જણ્યો ભાઈ.

તેમાટે તનયા કહું તમો, રીસ રખે મન આણતાં;
બાઈ સાસરિયાનાં સુખ દુ:ખ, તમો હજુ નથી જાણતાં. ૧૨

વલણ.

મીઠે વચને રે, સહુને બોલાવિયે;
કુળ અધિકારે રે, લજ્જા પાળિયે. ૧૩

ઢાળ.

પાળિયે લજ્જા મોટાંકેરી, કનિષ્ઠ બાળ પ્રમાણીએ;
સમાનને સહોદર ગણિયે, વૃદ્ધ પિતા સમ જાણીયે. ૧૪
વિચારીને વચન વદીએ, ભાર સહુનો રાખીએ;
લાજ મૂકી લોકડિયામાં, અંગ ઉઘાડું ન રાખીએ. ૧૫

વલણ.

પુત્રી પધારો રે, સૌભાગ્ય સાસરે;
ક્ષમા ધરી રહેજો રે, શોક્યને આશરે. ૧૬

ઢાળ.

આશરો અવિનાશીનો છે, દધિસુતા મંદિર વિષે;
બાઈ આજ્ઞા તેની પાળજો, કટુ વચન કહેતાં રખે. ૧૭
રીસાવશો નહિ તેથકી, ગંભીર ગુણ મન લાવજો;
સાદ કરે જો દધિસુતા ત્યારે, મોટી બેન કહી બોલાવજો. ૧૮

વલણ.

પુત્રી મારી રે, કોઈ દિન આવજો;
માત પિતાનું રે, નામ દીપાવજો. ૧૯

ઢાળ.

દીપાવજો કુળતણી કીર્ત્તિ, તમો સકળ ગુણનાં જાણ છો;

---

૧૭ દધિસુતા-લક્ષ્મી કટુ-કડવું.

હું શીખામણ શી દઉં, તમો વેદ માંહે પ્રમાણ છો. ૨૦
લોકહિત વત્સલતા જણાવી, રીત જે પતિવ્રતતણી;
દાસ ગિરિધર પ્રભુ ઉપર, પ્રીત થાવાને ઘણી. ૨૧

પદ ૨૪ મું.

રાગ ધવલધનાશ્રી.

રાણીએ બોધ કર્યો બાળાને, મીઠે મધુરે સાદ જી;
શુભ મુહૂર્તમાં સપ્ત ઋષિએ, દીધો આશિર્વાદ જી. ૧
તેણે સમે રાણી ચંદ્રસેનાએ, તેડચા શ્રીઘનશ્યામ જી;
એકાંતસ્થળ પધરાવી પૂજા, કીધો દંડ પ્રણામ જી. ૨
તુલસીજીને શણગારીને, સોંપી હરિને હાથ જી;
આ પુત્રી મારી છે ઘણી રાંકડી, તે શરણે રાખજો નાથ જી. ૩
એના અવગુણ સામું નવ જોશો, ક્ષમા કરજો અપરાધ જી;
દામોદરજી દીનવત્સલ છો, બાંહ્ય ગ્રહ્યાની લાજ જી. ૪
જ્યારથકી એ મુજ ઘેર પ્રકટી, ગયા સકળ સંતાપ જી;
સાત વરસ જતાં નવ જાણ્યાં, આનંદમાં દિન રાત જી. ૫
કોને જોઇને ઠરીશું હાવે, જીવન સઘળું જાય જી;
પુત્રવડે પરિવાર ઉજળો, પુત્રી પારકી થાય જી. ૬
એક પુત્ર જો હોત અમારે, તો આવડું દુઃખ નવ થાય જી;
એવું કહી નેત્રે જળ ચાલ્યાં, ગદગદ કંઠે ભરાય જી. ૭
ત્યારે દયા ઘણી પ્રભુને મન આવી, બોલ્યા શારંગપાણિ જી;
આ મંગળ સમે શું રૂદન કરો છો, વિવેક વિચારો રાણી જી. ૮
પછે પુરૂષોત્તમજી પ્રસન્ન થયા, ત્યાં આપ્યુંછે વરદાન જી;
જાઓ થોડા દિવસમાં પુત્ર પ્રગટશે, સુંદર રૂપ નિધાન જી. ૯
વિજયકુંવર તેનું નામ પાડજો, પોહોચશે મનના કોડ જી;
રાય રાણી ઘણું આનંદ પામ્યાં, પ્રસન્ન થયા રણછોડ જી. ૧૦

જેજેકાર થયો પુર સઘળે, વાગ્યાં ઢોલ નિશાન જી;
તુલસીજીને બેસાડ્યાં રથમાં, ચાલ્યા શ્રીભગવાન જી. ૧૧
નગર બાહાર સહુ સાથ નીકળ્યો, લોક વળાવવા જાય જી;
ભૂપતિ ભૂધર પાળા ચાલે, શુકન ભલેરા થાય જી. ૧૨
પછે ઊભા રહીને અલબેલોજી, બોલ્યા વિનય વચન જી;
મંદિર પધારો મહીપતિ હાવે, સાથ સહિત રાજન જી. ૧૩
ત્યારે ગદગદ કંઠે થયા રાયજી, કીધા બહુ પરણામ જી;
ભૂધરજીને ભુજ ભરી ભેટ્યા, ભૂપતિ ત્યાં નિરવાણ જી. ૧૪
હું અલ્પ જીવ અપરાધી છુ, તમો ઈશ્વર છો સર્વજ્ઞ જી;
શરણ રાખજો સ્વામી મુજને, જાણી કુબુદ્ધિ અજ્ઞ જી. ૧૫
ચદ્રનુ બિંબ સમુદ્રમા દેખી, જળચર માને મીન જી;
એમ રૂપ તમારૂં નવ જાણે, મંદભાગી મતિહીન જી. ૧૬
તેમાટે મુજને ભૂલી ના જશો, ભક્તવત્સલ અવિનાશ જી,
ગિરિધારીપ્રભુ ચરણકમલનો, જનમોજનમ થઉં દાસ જી. ૧૭

પદ ૨૫ મું.

રાગ ધોળ.

ત્રિભોવનપતિ મહારાજ, ત્રિકમરાય, તુલસીને પરણી પધારિયા રે.
બોધ કર્યો બહુ રાયને રે, રથમાં બેઠા રણછોડ રે;
સહુ સાથ વળાવી પાછા વળ્યા રે, પોત્યા મનના કોડ રે. ત્રિકમરાય૦ ૧
નગરથકી સહુ ચાલિયા રે, જાન સહિત જદુનાથ રે;
શિવ બ્રહ્મા સુરપતિ મળી રે, દેવ મુનિવર સાથ રે. ત્રિકમરાય૦ ૨
વાજીંત્ર વાજે અતિ ઘણાં રે, થઈ રહ્યો જયજયકાર રે,
હરખ ભર્યા હેતે કરી રે, આવ્યા વૈકુંઠ મોઝાર રે ત્રિકમરાય૦ ૩
દધિતનયા હરખ્યાં ઘણું રે, પૂજ્યા પ્રાણઆધાર રે;

મંગળવિધિ સર્વે કરી રે, ઋષિને કર્યા નમસ્કાર રે. ત્રિકમરાય૦ ૪
તુલસી વેગે પધારિયાં રે, લાગ્યાં લક્ષ્મીજીને પાય રે;
ભુજ ભરી ભેટ્યાં ભાવશું રે, હઇયામાં હરખ ન માય રે. ત્રિકમરાય૦ ૫
નાતરની સેવા કરી રે, સંતોષ્યા સહુ સાથ રે,
પછે આજ્ઞા માગી સહુ ચાલિયા રે, શિવ બ્રહ્મા સુરનાથ રે. ત્રિકમરાય૦ ૬
નિજ નિજ સ્થાનક સહુ ગયા રે, પોહોત્યા મનના કોડ;
ગિરિધારીપ્રભુ પ્રેમશું રે, પરણ્યા શ્રીરણછોડ રે. ત્રિકમરાય૦ ૭

પદ ૨૯ મું.

રાગ ધોળ.

સહુ મનોરથ પૂરણ થયા, પરણિયા શ્રીરણછોડ;
તુલસીવિવાહ ભાવે ગાયો, પોહોત્યા મનના કોડ. ૧
ભરતખંડ ભૂતળમાં આવી, ધરિયો મનુષ્ય અવતાર;
તુલસીવિવાહ કરે તેના, ભાગ્યતણો નહિ પાર. ૨

ઢાળ.

તેહેના ભાગ્યતણો નહિ પાર રે, ભૂતળમાં તેનો ધન્ય અવતાર રે,
શુભ મુહૂર્તમાં તુલસીજી રોપાવે રે, શુદ્ધ ભોમી સુગંધ સીંચાવે રે. ૩
ધૂપ દીપ નૈવેદ ધરાવે રે, ત્યાં તો નવરંગ ચિત્ર કરાવે રે,
દિન પ્રત્યે હરિગુણ ગાય રે, તુલસી જ્યારે મોટાં થાય રે. ૪
બ્રાહ્મણ વૈષ્ણવ સાધુ કહિયે રે, વેહેવાઈ થઈને તેને ઘેર જઈયે રે;
શાળિગરામશું વિવાહ કરિયે રે, શુભ મુહૂર્ત લગનનું ધરિયે રે. ૫
પુત્રી પોતાની હોયે જેમ રે, વિવાહ તુલસીનો કરિયે તેમ રે,
તુલસીજી મંજરી આવના પેહેલાં રે, કરિયે લગ્ન પ્રભુ સાથે વેહેલાં રે. ૬

વચણ.

લગ્ન કરી પરણાવીએ, તુલસી ને શાલિગ્રામ;

શણગાર વસ્ત્ર ધરાવીએ, સંતોષીએ સહુ જન. ૭
વિપ્ર સાધુ વૈષ્ણવને ત્યાં, કરાવીએ ભોજન;
વિધિપૂર્વક યથા શક્તિએ, જે કરે તુલસી લગન. ૮

ઢાળ.

જે કોઈ તુલસીને પરણાવે રે, શાલગ્રામ જમાત્ર થઇ આવે રે;
તેના ભાગ્યતણો નહિ પાર રે, કરે કરૂણા શ્રીદેવ મોરાર રે. ૯
તે તો મનવાંચ્છિત ફળ પામે રે, કોટિ જન્મનાં કિલ્મિષ વામે રે;
નિર્ધન હોય તે પામે ધન રે, વંઝા પામે પુત્ર રતન રે. ૧૦
જેવી ઇચ્છા ધરે મન માંહિ રે, થાય સફળ મનોરથ ત્યાંહે રે;
બ્રહ્મહત્યાદિ પાતક જાય રે, એવું શાસ્ત્ર પોકારીને ગાય રે. ૧૧
વ્રત સકળ તીર્થ સ્નાન રે, મેરૂ કનક કોટિ ગૌદાન રે;
અશ્વમેધતણું પુણ્ય થાય રે, તુલસીવિવાહનો એ મહિમાય રે. ૧૨

વલણ.

મહિમા તુલસીલગ્નનો, મેં મુખડે કેમ કહેવાય;
મહદ્ મુનિ એ મર્મ જાણે, વેદ નિત્યપ્રત્યે ગાય. ૧૩
તુસસીવિવાહ કરે તેના, ભાગ્યતણો નહિ પાર;
દેહ ધરી પ્રમાણ છે, તેનો સફળ થયો અવતાર. ૧૪

ઢાળ.

અવતાર સફળ તેનો થાય રે, જે કો શીખે સુણે ને ગાય રે;
તેનું જન્મમરણ દુઃખ વામે રે, અંતે અવિચળ પદવી પામે રે. ૧૫
થયો પૂરણ તુળસીવિવાય રે, કરી કરૂણા શ્રીજદુરાય રે;
સહુ વૈષ્ણવનાં કરૂણાય રે, કર્યાં ગુરૂ સંતે દયાય રે. ૧૬
હું છું અલ્પ બુદ્ધિ મતિમંદ રે, શું જાણું ગુણ ગાઈ ગોવિંદ રે;
ક્ષમા કરજો મારો અપરાધ રે, મોટા કવિજન બુદ્ધિ અગાધ રે. ૧૭

એ છે શાસ્ત્રતણો આધાર રે, કાંઈ બુદ્ધિતણો અનુસાર રે;
માટે સંદેહ ન કરશો કોય રે, જેવા તેવા પણ હરિગુણ હોય રે. ૧૮

ઢાળ.

ગાયા હરિગુણ તુલસીવિવાહ, પોહોચી મનની આશ;
ચોપાઇ ત્રણસેં સિત્તેર પૂરી, પદ વીશાષ્ટ પ્રકાશ. ૧૯
સંવત અઢારસેં ઇકોતેર, ઋતુ વૃષા માસ અષાઢ;
સિતપક્ષમાં પૂરણ થયો, સપ્તમી ને બુધવાર ૨૦
પદ ભંગ કો કરશો નહિ, હોય દોષ કવિતા છંદ;
દાસ ગિરિધર નિમિત્ત એક, કર્ત્તા શ્રીગોવિંદ. ૨૧

૨૦ સિતપક્ષ—અજવાળિયું.

પરચુરણ કવિતા.

ગરબી ૧ લી.

આવો આવો રે નંદના લાલ, મારે ઘેર આવો રે;
ઘણું પ્રેમ ધરે વ્રજબાળ, હસી બોલાવો રે. ટેક. ૧
શામાટે શામળિયા વાહાલા, અમશુ અંતર રાખો રે;
પ્રીત પૂર્વની છોડી છબીલા, દૂર જઇ શુ દાખો. મારે૦ ૨
મોહનજી તારૂં મુખ જોવાને, મારૂં મન વ્યાકુળ થાય રે;
અંતરકેરી વાતલડી તે, કોઇને નવ કહેવાય. મારે૦ ૩
જાણો છો તમને શું કહીએ, જીવન પ્રાણઆધાર રે;
દુરીજન લોક હસે દખતાં, જાય તમારો ભાર. મારે૦ ૪
શામસુંદર સેજ સમારી, જોઉં તમારી વાટ રે;
લટકંતા લક્ષ્મીવર આવો, તમો રીસાવ્યા શામાટ. મારે૦ ૫
વચન સુણી વિઠલવર આવ્યા, રસિયા શ્રીરણછોડ રે;
ગિરિધારી ગુણવંત પ્રભુએ, પૂર્યા મનના કોડ. મારે૦ ૬

ગરબી ૨ જી.

મુને મળિયા સુંદરશ્યામ, આજ મારે દીવાળી;
મારાં સફળ થયાં મન કામ, આવ્યા વનમાળી. ટેક.
મેં મારા મદિરિયા આગળ, મૂકી દીવડાની હાર રે;
તત્પર થઇ આંગણીએ ઊભી, સજી સોળ શણગાર. આજ૦ ૧
ઓચિંતો અલબેલો આવ્યા, ચાલે લટકતી ચાલ રે;
મોરમુગટ શિર કાને કુંડળ, ઉર સોહે વનમાળ. આજ૦ ૨

---

૧ વ્રજબાળ-વ્રજની સ્ત્રીઓ. ૨ અંતર-તફાવત-જુદાગિરી. પૂરવની -પેહેલાંની. દાખો—જણાવો-સંદેશો કહાવો. ૫ સેજ—શય્યા. સમારી-સુધારી તૈયાર કરી.

૨ સોહે—શોભે.

આજ સોનાના સૂરજ ઉગ્યા, દૂધડે વરસ્યા મેહ રે;
નંદકુવરની સાથે મેં તો, કીધો નવલો નેહ. આજ૦ ૩
રસિયાને હૃદયાશું ચાંપી, મંદિરમાં લેઇ ચાલી રે;
ગિરિધારી ગુણવંત પ્રભુશું, હસીને લીધી તાળી. આજ૦ ૪

પદ ૧ લું.

શામાટે મોહન અમશું રે, અંતર રાખો છો આંટી;
કોઇ નાર મળી ધૂતારી રે, ઘેરાયાછો જબરી ઘાંટી. ૧
સુખ તેનું સારૂં લાગ્યું રે, અળગા નવ રહેશો એક ઘડી;
મોહ્યા છો મન મોહનજી રે, અંતર પ્રીતે દેહ જડી. ૨
એમ ભેદ ન કરિયે ભૂધર રે, સહુને મન સરખી આશા;
માધવજી માનસરોવર રે, સહુને જળકેરી પ્યાસા. ૩
તેમાટે કહું છું ત્રિકમ રે, ટેક ગ્રહી તુજ નામતણી,
ગિરિધારી ગુણ અવગુણ ટાળી રે, ગિરિધારી ભાળો ભક્ત ભણી. ૪

પદ ૨ જું.

માતા શું કહીએ તમને રે, લાડકવાયો લાલ કર્યો;
નિત્ય ઊઠીને સંતાપે રે, મથુરા મારગ બંધ કર્યો. ૧
જઇ બેસે જમુના આરે રે, પરનારી પાલવ ઝાલે,
સુનું ઘર દેખે જેનું રે, તેમાં માંકડલા ઘાલે ૨
મહી માખણને વણસાડે રે, મહાલે મનમાન્યો પ્રીતે,
ગિરિધારીપ્રભુને કહેજો રે, હાવે રસિયો રહે રીતે ૩

---

૧ જબરી ઘાટી-વિષમ વેળા ૩ પ્યાસા—તરસ. ગિરિધારી ઈ૦—ગિરધર ભક્તના ગુણ અવગુણ દૂર કરીને

* માતા-યશોદા. યશોદા પ્રતિ ગોપીઓની ઉક્તિ છે રીતે-સભ્યતાની રીતે

૫૬ ૩ જું.

રીતે રહેજો વ્રજનારી રે, સે.ર કરો શાને કાજે,
એ લાડકવાયો મારો રે, લાડ કરે તે સહુ છાજે. ૧
શામાટે આળ ચઢાવો રે, (એ) બાળક બોલી શું જાણે,
સમજે નહિ પટ પેહેર્યામા રે, ચીર તમારા ક્યમ તાણે ૨
મારે મંદિર મહી માખણ રે, રસિયો રંચક નવ ચાખે,
ગિરિધારી પ્રભુ છે માટે રે, ભાર તમારો નવ રાખે ૩

૫૬ ૪ થુ.

નહિ રાખુ ભાર તમારો રે, માતા મન સમજી બોલો,
શુ જાણો કરતુક એના રે, કપટી થઇ બેઠો ભોળો ૧
લાડકવાયો છે તમને રે, અમને શુ આપી દેશે;
કોઇ નાર માથાની મળશે રે, મૂલ ગણીને સહુ લેશે ૨
ક્યમ કહીએ બાળક એને રે, સહુથી મોટો કહાવે છે,
ગિરિધારી પ્રભુની વાતો રે, કહેતા લજ્જા આવે છે ! ૩

૫૬ ૫ મુ.

સુત મારા શાને કાજે રે, આળ કરો જઇ અબળાને,
કોઇ કુડુ કામણ કરશે રે, સાચુ થાશે સબળાને. ૧
કોઇને હસવુ નવ કીજે રે, ભારેખમ થઇને રહીએ,

---

૧ યશો ાનો ગોપીઓ પ્રતિ ઉત્તર. ૩ રંચક—રજ—લગાર પણ

૧ ગોપિકાઓની યશોદા પ્રતિ ઉક્તિ માતા—યશોદા કરતુક—કામ. કપટી ઈ૦—એ (કૃષ્ણ) કપટી છે, પણ હમણા ભોળો થઇને બેઠો છે ૨ મૂલ —દહીં, માખણ વગેરે બિગાડ કર્યાં હશે તેનુ.

૧ આળ—અટકચાળા અથવા તોહમત ચઢે એવા કૃત્ય કુડુ કામણ —કુચમ મમતાને—તને—ધન, સૌદર્યાદિ સંપત્તિવાળાને

લોકડિયા આળ ચઢાવે રે, પરમંદિર શાને જઈએ ૨
વિવાહ કેમ થાશે તારો રે, લોકડિયા લક્ષણ જોશે,
ગિરિધારીપ્રભુ છે એવો રે, ઘેલો થઇને ઘર ખોશે ૦ ૩

ગરબી ૧ લી.

આંખડી કામણગારી, હો કાહાન તારી, આંખડી કામણ ગારી
પતિવ્રતાને પાડે પલકમા, ચચળ ચોર અણિયાળી હો કાહાન૦ ૧
સામુ જોતામા શુદ્ધ બુદ્ધ ભૂલે, લાગે તે પ્રેમની તાળી હો કાહાન૦ ૨
સમશ્યામા સર્વે સમજાવે, જોતા ખળે નહિ ખાળી હો કાહાન૦ ૩
ગિરિધારી ગુણવત પ્રભુને, કહે રાધા રૂપાળી હો કાહાન૦ ૪

ગરબી ૨ જી.

મોરલીએ મન હરી લીધુ, હો કાહાન ! તારી મોરલીએ મન હરી લીધુ
મન ગમતી મુખ ઉપર માહાલે, શોકનુ કારજ કીધુ હો કાહાન૦ ૧
કાળજામા મુને કાઈ કાઈ થાય છે, વ્રેહેનુ દુખ બહુ દીધુ હો કાહાન૦ ૨
નાદતણી ધુનિ શ્રવણે સુણતા, મનડુ મારૂ વીંધ્યુ હો કાહાન૦ ૩
ગિરિધારી ગુણવત પ્રભુનુ, અધરસુધા એણે પીધુ હો કાહાન૦ ૪

ગરબી ૩ જી.

ક્યાથી લાવ્યા પટોળી, હોરાજ ! તમે ક્યાથી લાવ્યા પટોળી
પીતામ્બર તમે ક્યા પેહેરાવ્યુ, કોણ મળી એવી ભોળી હો રાજ૦ ૧

---

૨ ભારેખમ ગભીર લોકડિયા—લોક

૧ કામણગારી—કામણગારી—કામણ કરે એવી પાડે-વ્રત ભગ કરે

૨ કાઈ કાઈ-કાઇક અનિર્વાચ્ય દુખ-વિયોગજન્ય વેદના વ્રેહ વિરહ—વિયોગ ૩ ધુનિ-ધ્વનિ-અવાજ શ્રવણે-કાને ૪ અધરસુધા—નીચના હોઠનુ અમૃત.

કંકુમ કાજળ રેખા પડી છે, તંબોળના રંગમાં બોળી. હો રાજ૦ ૨
સુખડું સર્વે તેને આપ્યું, પ્રેમને ત્રાજવે તોળી. હો રાજ૦ ૩
ગિરિધારી ગુણવંત પ્રભુ છો, જુઓની આંખ્યો ચોળી. હો રાજ૦ ૪

ગરબી ૪ થી.

વાંસળી ક્યાં વીસારી, હો રાજ ! તમે વાંસળી ક્યાં વીસારી.
વાંસળી મૂકીને કોનું વેલણ લાવ્યા, ભોળવ્યાં નાર ધૂતારી. હો રાજ૦ ૧
કામણગારીએ કામણ કીધું, બેઠા તે સરવસ હારી. હો રાજ૦ ૨
ભાન ગયું ભૂધરજી તમારૂં, છેક થયા વ્યભિચારી. હો રાજ૦ ૩
ગિરિધારી ગુણવંત પ્રભુ છો, જુઓની વાત વિચારી. હો રાજ૦ ૪

ગરબી ૫ મી.

આંખડી રાતીચોળ છે, હોજી તમારી આંખડી રાતી ચોળ છે.
અલબેલાજી ઊંઘે ઘેરાણા, ઉજાગરામાં રંગરોળ છે. હોજી તમારી૦ ૧
કેઈ માનીતીને મોહોલે ગયા'તા, કાજળ રેખ કપોળ છે. હોજી તમારી૦ ૨
કાલે સાંજે શું કહીને ગયા'તા, જાઓ ને જૂઠા બોલ છે. હોજી તમારી૦ ૩
ગિરિધારી ગુણવંત પ્રભુ છો, મુખમાં એનો તંબોળ છે. હોજી તમારી૦ ૪

ગરબી ૬ ઠ્ઠી.

કાહાનજી વર છે રૂડો, હો માડી ! મારો કાહાનજી વર છે રૂડો.
મારૂં મન માન્યું એ સાથે, સહુ સંસાર છે કૂડો. હો માડી૦ ૧
રૂડાં લગન લેઈને પરણાવો, અખંડ રહે મારો ચૂડો. હો માડી૦ ૨
લક્ષણવંતો ને લટકાળો, મહિમા એનો છે ઉંડો. હો માડી૦ ૩
ગિરિધારી ગુણવંત પ્રભુને, નવ જાણે તે બૂડ્યો. હો માડી૦ ૪

૨ સરવસ—સર્વસ્વ. ૨ કપોળ—ગાલ. ૪ બૂડ્યો—સંસારસાગરમાં

ગરબી ૭ મી.

દેશીફેર.

ઊભા રહો અલબેલડા ને કહુ એક છાની વાત; સુંદર શામળિયા.
ક્યાંથી આવ્યા કાહાનજી, તમો ક્યાં રમી આવ્યા રાત. સુંદર૦ ૧
આંખલડી ઉજાગરે, કાંઇ થઈ છે રાતીચોળ;
સિંદૂરનો સેંથો પડ્યો, કાંઈ કાજળરેખ કપોળ. સુંદર૦ ૨
પેચ સંભાળો પાઘનો, કાંઇ છૂટા મેલ્યા કેશ;
નાનપણામાં નાથજી, તમે છોજી બાળેવેશ. સુંદર૦ ૩
ડગમગતા હીંડો ડોલતા, કાંઈ ગઈ તમારી સાન;
મારા સમ સાચું કહો, શું લાજો છો મન માંય. સુંદર૦ ૪
પીળું પીતામ્બર ક્યાં ગયું, ને શું ઓઢી લાવ્યા ચીર;
ભૂધરજી ભૂલા પડ્યા, તમો છો જી બાવનવીર. સુંદર૦ ૫
તમે શામાટે નથી બોલતા, હું જાણું તમારી પેર;
કાલે મેં દીઠા હુતા (જાતાં), પેલી પાડોશણને ઘેર. સુંદર૦ ૬
નિત્ય નિત્ય નવલી પ્રીતડી ને, નિત્ય નિત્ય નવલા રંગ;
પ્રભુ ગિરિધારી ગુણવંત છો, કાંઈ રહો પોતાને ઢંગ. સુંદર૦ ૭

ગરબી ૮ મી.

તમે ક્યાં રમી આવ્યા રાતડી, સાચું કહો સુંદરશામ;
નટવર નાનડિયા.
કોઈ સુભાગ્યવતી સુંદરી, તેનાં કરિયાં પૂરણ કામ. નટવર૦ ૧
જુઠા બોલા જીવણજી, ને જૂઠાં બોલે વેણ;
કઠણ હૈયાના કાહાનજી, ને કપટે ભરિયાં નેણ. નટવર૦ ૨
કાલે મુજને કહી ગયા ને, આવું તમારે ઘેર;

૧ સુભાગ્યવતી—ભાગ્યશાળી.

શું બોલ્યા ને શું કર્યું, શી થઇ તમારી પેર. નટવર૦ ૩
હવે પ્રભાતે પાતળિયાજી, શુ કરવા આવ્યા આંય;
જે માનીતી હોય માનુની, તમો પાછા જાઓ ત્યાંય. નટવર૦ ૪
રસિયાજી રસના ભર્યા, શુ છાકયા હીંડો છેલ;
મીઠાં બોલીને રીઝાવો, એ ફોગટના શા ફેલ. નટવર૦ ૫
સગ તમારો જે કરે, તે માણસમાંથી જાય;
અંતરકેરી વાતડી, તે કોઇને નવ કહેવાય. નટવર૦ ૬
રસિયાજી રસ માણવા, અમો બાંધી તમશુ પ્રીત;
પ્રભુ ગિરિધારી ગુણવંત છો, કાંઇ રાખોતમારી રીત. નટવર૦ ૭

ગરબી ૯ મી.

સાંભળ સહિયર વાતડી, મારૂ મનડુ વ્યાકુળ થાય, મોહન મળવાને.
મુને ઘરધંધો ગમતો નથી, ને એક પલક જુગ થાય. મોહન૦ ૧
મુને ભોજનિયુ ભાવે નહિ, નિદ્રા નવ આવે નેણ;
વેરણ લાગે રાતડી, મુખ બોલાયે નહિ વેણ. મોહન૦ ૨
સજ્જા જાણે સાપણી, તે મુજને ખાવા ધાય;
ચંદન ચોળું અંગમાં, તે જાણે લાગી લા'ય. મોહન૦ ૩
હું ઘરમાં ફટકારી ફરૂ, કાંઇ જાણે વળગ્યાં ભૂત;
પરણ્યો આવે પાસમાં, તે જાણે જમનો દૂત. મોહન૦ ૪
કુટુમ્બ લાગે કારમું, ને જૂઠા સર્વે લોક;
વાહાલાના વિયોગથી, મારે કંઠે પડિયા શોષ. મોહન૦ ૫
અંતરમાં સભારતી, હરિ હૈડાકેરો હાર;
એક પલક નવ વીસરે, મારો શામળિયો શણગાર. મોહન૦ ૬
પ્રાણજીવન જોયા વિના, કાળજડે કાંઈ કાંઈ થાય;
પ્રભુ ગિરિધારી ગુણવત છો, એ મળતાં દુ ખડાં જાય. મોહન૦ ૭

ગરબી ૧૦ મી.

ગહિયારી મહી વેચવાને નીકળી,
મારગ વચ્ચે આડો ઊભો કાહાન જો;
માગે છે તે દાણ મહીનું મા'વજી,
સર્વે સખાને શામે કીધી સાન જો. મહિયારી૦ ૧
સહુ ગ્વાલે આવી ઘેરી ગોપિકા,
રસિક શિરોમણિ રાધા રૂપ રસાળ જો;
ક્રોધ કરી બોલી નંદકુમારશુ,
વાટે જાતાં શાને કરો છો આળ જો. મહિયારી૦ ૨
અમો સરવે વ્રજવિનતા છુ સાધવી,
દાણ મિષે કરી લોપો અમારી લાજ જો,
વાટે ને ઘાટે વળગો વિઠલા,
નથી જાણતા કંસનું કપટ રાજ જો મહિયારી૦ ૩
હું જાણુ છુ મોટમતા મરજાદની,
હસીને એવું બોલ્યા હળધર વીર જો;
ક્યાં ગઈતી લાજ તમારી તે સમે,
નગ્ન કરી મેં હર્યાં તમારાં ચીર જો. મહિયારી૦ ૪
શું કરીએ સર્વે આવ્યાં સાંકડે,
પરવશ પડિયાં માટે ન થયું જોર જો;
ચોરતાં ચીર અમો દીઠા નહિ,
નીકર સર્વે જાણત નંદકિશોર જો મહિયારી૦ ૫

---

૧ મહિયારી—દહીં વેચનારી આડો—રોકીને. દાણ—નાકું—જકાત. ૪ હળધર(બળરામ)ના વીર (ભાઇ)—કૃષ્ણ. ૫ પરવશ—પરાધીન—કબજામાં. તમે ચીર લેઈ ગયા અને અમે જળમાં વસ્ત્ર વિનાનાં હતાં તેથી અમારાથી કાંઇ બન્યું નહિ !

હવે જાણીને શું કરતાં'તાં સુંદરી,
બીક દેખાડે કંસની વારંવાર જો;
હિમાયતી થઈને બોલે બેહેકતી,
નથી બી'તો હું કંસથકી લગાર જો. મહિયારી૦ ૬
હિમાયતી હું છું મારા બાપની,
ગોપની મધ્યે મુગટમણિ વ્રખભાન જો;
લાડકવાઇ રાજકુમારી તેતણી,
શું જાણે તું આવી રહેલો કા'ન જો. મહિયારી૦ ૭
આવી રહ્યો છું પણ નથી હું બાપડો,
બીવરાવે છે દેખી બાળક વેશ જો;
બળવંતો ત્યારે મુજને જાણશો,
જ્યારે પછાડીશ કંસને ઝાલી કેશ જો. મહિયારી૦ ૮
ખટ બંધુ જ્યારે તમારા મારિયા,
બંધીખાને માત પિતા દુઃખવંત જો;
મથુરાથી મધરાતે શું આવિયા,
ત્યારે કંસ પછાડ્યો નહિ બળવંત જો. મહિયારી૦ ૯
બાળલીલા કરવી'તી મારે જ્યહાં,
શિવ બ્રહ્મા મુનિવર નવ જાણે ભ્રમ જો;

---

૬ કરતા'તાં-કરતા હતા—કરનાર છો. હિમાયતી-હિમાયતવાળી-બળવાનના પક્ષવાળી.

૭ આવી રહેલો—મથુરાથી આવી રહેલો તું નંદનો ખરો છોકરો નથી એ વ્યંગ્ય છે—નર્મયુક્ત મેહેણું છે.

૯ રાધા કહે છે ખટ બં૦—જ્યારે કંસે તમારા ૭ ભાઈઓને માર્યા અને માત પિતાને બંધીખાને નાખ્યાં ત્યારે મધરાતે મથુરાથી શું કરવા નાશી આવ્યા ? અને ત્યારેજ કંસને કેમ ન માર્યો ?

તપ કરિયું પૂર્વે નંદ યશોમતિ,
પુત્ર ભાવે હું પ્રગટયો પૂરણબ્રહ્મ જો. મહિયારી૦ ૧૦
બ્રહ્મ થઇ ચોરી ઘેર ઘેર કરો,
એઠાં જૂઠાં આરોગો શ્રીરંગ જો;
પૂરણને આ શી મનમાં કામના,
ધૂતારા હું જાણું તમારા ઢગ જો. મહિયારી૦ ૧૧
ઢંગ નથી ટેવ મુને એવી પડી,
પ્રેમતણે વશ વરતું વારંવાર જો;
દાણ મિષે મળવુ તમને માહરે,
તમ અર્થે મે લીધો છે અવતાર જો. મહિયારી૦ ૧૨
એવાં વચન સુણી રાધા રીઝયાં રંગમાં,
મટુકી ઉતારી મહી મળુને પાય જો;
મહી પાયું ગોપી સહુ ગોવાળને,
પ્રીત પરસ્પર મુખડે નવ કહેવાય જો. મહિયારી૦ ૧૩
એમ દિન પ્રત્યે ગોપી ગોવિંદને મળે,
સુખડાં સહુને આપે સુંદરશ્યામ જો;
અલબેલો અબળાને આધીન છે,
ગિરિધારીમળુ પૂરે મનના કામ જો. મહિયારી૦ ૧૪

ગરબી ૧૧ મો.

મારા સમ સાચુ બોલો શામળા,
રસિયા રજની કયાં રમી આવ્યા રંગ જો;

---

૧૦ ઉત્તરમા કૃષ્ણ કહે છે: બાળલીલા ઈ૦—કરીંતી-કરી હતી ભ્રમ
--ભેદ (બાળલીલાનો અથવા નંદને ત્યાં આવી રહેવાનો).

૧૧ ધૂતારા-ધૂતારાનઃ જેવા, અથવા હે ધૂતારા ! ૧૪ કામ-વાંચ્છનાઓ

સુખલડાં આપ્યાં રે પેલી શોક્યને,
પ્રભાતે શું આવ્યા મારે ઘેર જો. મારા સમ૦ ૧
દગો કર્યો દામોદર મુજને તમો,
કેશવજી કાલે શા બોલ્યા બોલ જો;
આજ પછી સાચુ તે કોણ માનશે,
ત્રિકમજી હવે ગયો તમારો તોલ જો. મારા સમ૦ ૨
એવાં મર્મ (ઘણાં) વચન સુણી વિનતાતણાં,
હળવે રહીને હરજીએ ઝાલ્યો હાથ જો;
સાન કરી શામળિયો સમ ખાય છે,
દીન થઇને બોલ્યા દીનાનાથ જો. મારા સમ૦ ૩
હું નથી રહ્યો કોઇને મંદિર માતુની,
સમી સાંજની ગઇ'તી મારી ગાય જો;
શોધતાં રજની સર્વે વહી ગઇ,
ઉજાગરે મન આકુળવ્યાકુળ થાય જો. મારા સમ૦ ૪
ગો ખોળતાં કંકણ ખુચ્યાં કયાંથકી,
ક્યાં લાગી કાજળરેખ કપોળ જો;
પ્રીતમજી પૂરા છો પ્રપંચમાં,
મુજ આગળ શું બોલો જૂઠા બોલજો. મારા સમ૦ ૫
મારી માતાએ આંજી જ્યારે આંખડી,
બિંદુ કરતાં રેખા લાગી સંગ જો;
ગૌ પછવાડે જ્યારે મેં કાઢી હડી,
પડી ગયો તે કકણ ખુંચ્યાં અંગજો. મારા સમ૦ ૬
હો પાતળિયા પીળુ પીતાંમ્બર ક્યાં પાલટ્યું,

---

૬ બિંદુ—ગાલે મેશનું ટપકું કરે છે તે. રેખા લાગી–રેખા થઇ ગઇ.

કેઇ ચતુરાનો ઓઢી લાવ્યા ચીર જો;
ઉર લપટાયું કુચનું કુંકુમ લાલ જી,
હાર થયા છે રાતા હળધર વીર જો. મારા સમ૦ ૭
મારગમાં જતાં ચીર જડ્યો મુને,
ભૂલી ગયો છું પીતામ્બર ઘરદ્વાર જો;
કુંકુમથી પુચ્છ ગઉનાં રંગિયાં,
તે મેં ગ્રહીને ચાંપ્યાં હૃદે મોઝાર જો. મારા સમ૦ ૮
હો વાહાલાજી એ વાતો સર્વે ખરી,
અધર વિષે કયમ ચ પાયા છે દંત જો;
પીકતણી તેમાં રેખો રાતડી,
ચતુર ઘણા છો જુઓ વિચારી ચંત જો. મારા સમ૦ ૯
એવાં વચન સુણી ઉત્તર કાંઈ સુઝયો નહિ,
બંધાયા છે બળિયા નંદકિશોર જો;
જીવણજી બોલ્યા નીચું જોઈને,
હું હાર્યો તું જીતી અબળા જોર જો. મારા સમ૦ ૧૦
ત્યારે પ્રસન્ન થયાં રીસ ગઈ સહુ ઉતરી,
પ્રીત પરસ્પર વાધી જ્યમ જળ મીન જો;
પાતળિયે પૂરી મનની કામના,
ગિરિધારી પ્રભુ પ્રેમતણે આધીન જો. મારા સમ૦ ૧૧

ગરબી ૩ જી.

ચોપી— અલબેલા આવોની કહું વાતડી,
મારા પ્રેમ શામળિયા શે નવ બોલો જો;
શામાટે વાંકમજી વાંકા ફરો,

૮ ગઉ—ગૌ—ગાય.

ડાહ્યા થઈને પરમંદિર શું ડોલો જો. અલબેલા૦ ૧
હું કરનાં બીજી શું આદકું કરે,
ઘેલી થઈ છું મૂકી ઘરનાં કામ જો;
કશી વાતે દામોદર દુભ્યા નથી,
શું કરવા રીસાવ્યા સુંદરશ્યામ જો. અલબેલા૦ ૨

કૃષ્ણ— નથી રીસાવ્યો હું તુજ સાથે સુંદરી,
તુજને મળવા તલખે મારૂં મન જો;
શું કરીએ સાસુડી તારી વઢે,
પૂંઠળ વાત કરે છે બહુ દુરીજન જો. અલબેલા૦ ૩

ગોપી— દુરીજનથી હું કાંઈએ બીતી નથી,
શું કરશે સાસુડી બોલી બોલ જો;
ટેવ પડી વૃદ્ધપણમાં વઢવાતણી,
હાવે હું નહિ રાખું એનો તોલ જો. અલબેલા૦ ૪

કૃષ્ણ— તોલ જશે ત્યારે તો હળવાં થશો,
માણસમાંથી ભાગી જાશે ભાર જો;
તેમાટે પડદ રાખો પ્રીતડી,
સગપણકેરો સાચવીએ વેવ્વાર જો. અલબેલા૦ ૫

ગોપી— સગપણ શું જૂઠો સહુ સંસાર છે,
મારૂં તારૂં સ્વારથકેરી રીત જો;
અજ્ઞાને અંધારામાં આથડે,
તે શું જાણે પરમારથની પ્રીત જો. અલબેલા૦ ૬

---

૩ તલખે—તલપાપડ થાય. દુરીજન—દુર્જન. ૬ અજ્ઞાને—પોતાના ખરા સ્વરૂપના અજ્ઞાનથી. પરમારથની (પરમાર્થની)—શ્રેષ્ઠ અર્થવાળી—લૌકિક વાસના રહિત.

કૃષ્ણ— પ્રીત ખરી તેમાં ભેદ રહ્યા ઘણા,
અંતરની ઉપરની બે કહેવાય જો;
અંતરની અખંડ પ્રેમતાણી સદા,
ઉપરની જ્યાં સ્વારથ પૂરો થાય જો. અલબેલા० ૭

ગોપી— સ્વારથની પ્રીત નથી તમશું કરી,
જાણ્યા છે મેં તમને પૂરણબ્રહ્મ જો;
ઇશ્વર છો અંતરજામી જીવના,
દુરીજન લોકડિયાં શું જાણે બ્રહ્મ જો. અલબેલા० ૮

કૃષ્ણ— સુણ શ્યામા ! આપણ બંન્યે એક છું,
લોકડિયાંને જણાવાનું શુ કામ જો;
મન માન્યું તેને અંતર છે કશો,
મળીએ જો હોય મળવા સરખો ઠામ જો. અલબેલા० ૯

ગોપી— હું નહિ મૂકું હવે તમને નાથ જી,
રાખું મારા હૃદયકમળ મોઝાર જો;
શિર સાટે સુંદરવરને મેં વર્યા,
ગિરિધારીમહુ પ્રાણતણા આધાર જો. અલબેલા० ૧૦

ગરબી ૪ થી.

દેશીદેર.

વૃંદાવનમાં રે વાહાલો, રંગે રાસ રમે નંદલાલો;
સહુ ગોપીની રે સાથે, હરજી તાળી લે છે હાથે. ૧
તાલ મૃદંગજ રે વાજે, ઠમકે ઠમકે ઘુઘરી ગાજે;
રસિયો રસમાં રે રાચે, ગોપિયો ગાય ને ગોવિંદ નાચે. ૨
આલિંગન ચુંબન રે દેતાં, અલબેલાને ઉર પર લેતાં;

કામની કેલી રે કરતાં, મનડું મોહનજીનું હરતાં. ૩
કૂદડી ફરતાં રે અળગી, શ્યામા શ્યામ બેલડીએ વળગી;
દુઃખ મગટ્યું છે રે દખી, પોતાનું રૂપ મુગટમાં પેખી. ૪
જાણ્યું એ મુજથી રે વાહાલી, મુગટમાં રાખી છે રૂપાળી;
સંદેહ પડિયો રે મનમાં, લાગી તાલાવેલી તનમાં. ૫
ચાલ્યાં અવળાં રે થઈને, કુંજભુવન સમાયાં જઇને;
રીસાવી બેઠાં રે રાધા, હરિશુ બોલ્યાની લઇ બાધા. ૬
આભૂષણ નાખ્યાં રે કાઢી, અંતર ગાંઠ પડી છે ગાઢી;
રૂસણું લીધું રે રામા, ગિરિધારીપ્રભુ સાથે શ્યામા. ૭

ગરબી ૫ મી.

ચતુરવર ચમક્યા રે ત્યારે, રાધાને નવ દીઠી જ્યારે;
વિયોગે વાહાલો રે રોતા, ચારે પાસે જદુવીર જોતા. ૧
ક્યાં ગઈ હે તુ રે મારી, પ્રાણજીવન એ પ્યારી મારી;
નથી કાંઇ ચાલ્યો રે ચૂકી, ગઇ મુને શે અપરાધે મૂકી. ૨
શું એવું મનમાં રે આણ્યું, હઇયાનુ હારદ કાઇ નવ જાણ્યું;
તનડું તપે છે રે તાપે, કેમ રહેવાશે એ સંતાપે. ૩
કોઈ જઈ તેડી રે લાવો, મનડું માનીતીનું મનાવો;
સખી તું જાની રે મારી, જ્યાં હોય પ્રાણજીવન મુજ પ્યારી. ૪
જઇને કહેજે રે એવું, કે તારે કરવુ છે કેવું;
કયમ રીસાવી રે રાણી, તારી દૂભાણ કાંઈ નવ જાણી. ૫

---

૩ કેલી-રમત. અળગી—જૂદી જૂદી. શ્યામા શ્યામ-સ્ત્રી (રાધા) અને કૃષ્ણ દુ:ખ ઇ૦—નાચતી રાધાનું પ્રતિબિંબ કૃષ્ણના માથાના મુકુટના મણિમાં પડવાથી તેને ભ્રાંતિ થાય છે કે કૃષ્ણે મારાથી વધારે વાહાલી કોઇ બીજી સ્ત્રીને પોતાને માથે રાખી છે અને તેથી તેને ઇર્ષ્યા ઉપજે છે.

તુજને તેડે રે રસિયો, અવગુણ એવો શો મન વસિયો;
સમજાવી કહેજે રે સારૂ, જ્યમત્યમ કારજ સાધે મારૂં. ૬
ચતુરા ચોંપે રે ચાલી, આવી જ્યાં બેઠી છે બાળી;
શીશ નમાવી રે ચરણે, ગિરિધારીપ્રભુના ગુણ વરણે. ૭

ગરબી ૬ ઠ્ઠી.

દૂતિ બોલી રે વાણી, સમે જથારથ જેવો જાણી;
કહો આંહાં કયમ રે આવ્યાં, બાઈ તમે શામાટે રીસાવ્યાં. ૧
કલેશ કરો છો રે હાથે, નથી કાંઈ દૂષણ તુજને નાથે;
દીસે છે રીસતુરે જાણું, રૂસણું ગેપ વિના શું ટાણું. ૨
કરતા નાથે રે કરીએ, દોષ વિના શામાટે ડરીએ;
તારે વિજોગે રે વાહાલો, તનમાં તલખે છે નંદલાલો. ૩
રાધે નાથે રે જોવે, દરદ દામોદરજી રોવે;
તાપ થયો છે રે તનમાં, મદવા મન્મથ પડે મનમાં. ૪
શું કહું સજની રે મારી, રસિયાને રઢ લાગી છે તારી;
ચંદ્રમા ચાવે રે દમતો, શીતળ વાયુ તે નથી ગમતો. ૫
ચંદન ચોળ્યું રે અંગે, પુષ્પપિછોડી ઓઢી અંગે;
દાઝ તપે છે રે તાપે, તારા વિરહતણા સતાપે. ૬
તેમાટે વહેલાં રે આવો, અંગ વિષે આભૂષણ ધરાવો;
માગ્યું કહ્યું છે રે મુજને, ગિરિધારીપ્રભુ તેડે તુજને. ૭

ગરબી ૭ મી.

મરકી મુગ્ધાને રે શ્યામા, બોલી માનીને ગજગામા;

---

૧ સમે દેખ૦—જેવો વખત (સમય) તેને જાણીને જથારથ (યથાર્થ) બોલી આંહાં—અહીંઆં.
૩ કરતા દે૦—જો કાંઈ ચૂક કરે તો તેની સાથે રોષ કરીએ.
૫ ચં—ચંદ્ર ચંદરમા—ચંદ્રમા દમતો—(પીડા કરનારો રે ત્રાસી)

હું નહિ આવું રે હાવે, ફોગટ ફેલ મુને નવ ભાવે. ૧
હરિનું હારદ રે જાણ્યું, નજરે દીઠું તે પરમાણ્યું;
દહાડી કહેતા રે મુજને, કોઇ દહાડો નહિ દૂભું તુજને. ૨
પ્રાણથકી છું રે વાહાલી, તુજ સંગાથે લાગી તાળી;
તે મેં સાચું રે માન્યું, સરવસ સોંપ્યું નથી કાંઇ છાનું. ૩
પોતાનો માની રે લીધો, તન મન પ્રાણ સમર્પણ કીધો;
નાથ નચાવ્યા રે ઉરમાં, પડિયાં પ્રેમનદીના પૂરમાં. ૪
તે સહુ પડિયું રે ફૂટી, વાહાલપણામાં વાટજ ઊઠી;
દીસે પરપંચી રે પૂરો, જૂઠા સમ ખાધામાં શૂરો. ૫
અવગુણ શો કહું રે એનો, જે બોલાવે થઇ જાય તેનો;
લાલચુ લંપટ રે લોભી, જ્યાં મળે ત્યાં રહે છે શોભી. ૬
મારી દ્રષ્ટે રે દાખી, મુગટમાં માનીતી રાખી;
તે દુઃખ દરદે રે ડોલું, ગિરિધારી પ્રભુ સાથે નવ બોલું. ૭

ગરબી ૮ મી.

બાઇ શાં દરદે રે ડોલો, ઓછાં વચન શામાટે બોલો;
ઘેલાં શાં કાહાડો રે હેલી, વાહાલાને મળ્ય જઇને વે'લી. ૧
દોષ શું કરવા રે દે છે, કઠણ વચન શામાટે કે' છે;
તત્વ ન જાણે રે તનમાં, આવડો મચ્છર શો છે મનમાં. ૨
ત્રુટશે ઝાઝું રે તાણે, તારા કાન ભર્યા છે કાણે;
નથી ગણ્યો અંતર રે નાથે, તું રિદ્ર રોષ કરે તે સાથે. ૩

---

૧ ગજગામા (ગજગામિની)—હાથીની ચાલ જેવી ચાલવાળી સ્ત્રી.
૩ સરવસ—સર્વસ્વ—સઘળું. ૭ દાખી—દાખવી. અર્થાત્ જોઇ.
૧ હેલી—સાહેલી.

રસિયો રસની રે રીતે, પ્રેમ દેખાડે તુજને પ્રીતે;
તું એના અવગુણ રે બોલે, તુજથી મૂરખ તે કોણ તોલે. ૪
જે તેં દીઠું રે દૃષ્ટે, સાચું નવ હોયે કોટિ કષ્ટે;
અચંબો મુજને રે આવે, મુગટમાં માનુની ક્યમ સમાવે. ૫
એ પ્રતિબિંબજ રે તારૂં, જોઇને ચમકી વઢવાસારૂં;
શ્યામા સમજો રે હાવે, હરિ સાથે વઢતાં નવ ફાવે. ૬
બીજી નારી રે મળશે, ત્યારે ટેક તમારી ટળશે;
માટે વહેલાં રે વળિયે, ગિરિધારી પ્રભુને જઈ મળિયે. ૭

ગરબી ૯ મી.

સુણ સાહેલી રે સાચુ, હાવે મળવા તુજને જાચું;
કામણગારો રે એ છે, જંત્ર ને મંત્ર ઘણા જાણે છે. ૧
નેણમાં રાખે રે નારી, કોણ છે એ સરખો વ્યભિચારી;
ત્રિયાને પાંપણ રે લાગે, પરનારીશું પિયુ અનુરાગે. ૨
મોટો મમત છે રે એમાં, ત્રિયા તોલ રહ્યો શો તેમાં;
દુઃખ બીજુ એથી રે કેવું, મળીએ જે હોય મળવા જેવું. ૩
ક્યાં લગી સાંખી રે રહીએ, ધૂરતમાં ઢંગ નથી શું કહીએ;
સખી જઇ કહેજે રે એને, તેડો મુગટમાં રાખી તેને. ૪
તેથી સુખીઆ રે થાશો, એને મૂકી અળગા નવ જાશો;
તમારે કૌતક રે કરવુ, મારે તો હવે નિશ્ચે મરવું. ૫
ઝેર હલાહલ રે પીવુ, તારા ગમ જો હું નહિ જીવું;
એવું બોલ્યાં રે જ્યારે, સખીને ચિંતા પ્રકટી ત્યારે. ૬

૨ પરનારી ઇ૦—પિયુ જો પરનારી સાથે અનુરાગે—પ્રીતિ કરે તો તેની ત્રિયાને પાપણ લાગે. તેનામા એટલુ ઓછુ છે એમ કહેવાય.

૪ ધૂરત—ધૂર્ત-ઠગ.

આશા મૂકીને રે ઊઠી, જાણ્યું નિશ્ચે રામા રૂઠી;
હૈયાનું હારદ રે લાવી, ગિરિધારીપ્રભુ પાસે આવી. ૭

ગરબી ૧૦ મી.

દૂતિ બોલી રે વાણી, સત્ય વચન કહું શારંગપાણિ;
મારૂં કહ્યુ નવ રે માને, જૂઠો ભરમ પડયો છે આને. ૧
મોટો અનર્થ રે કરશે, હું જાણુ એ નિશ્ચે મરશે;
ગાંઠ પડી છે રે ગાઢી, ક્રોધ કરી બોલે છે ત્રાડી. ૨
ત્રિયાની બુદ્ધિ રે એવી, મગર મકોડા હરિયલ જેવી;
ઝડપી ઝાલે રે જેને, જીવ ગયે નવ મૂકે તેને. ૩
મનમાં ઉપજે રે જેવુ, તરત કરે તે વેગા તેવુ;
અબળા નામજ રે એવુ, બળ આગળ નવ ચાલે કેનુ. ૪
સ્ત્રી ચરિત્રજ રે એવુ, બ્રહ્મા સરખા ભૂલે તેવુ,
હું તો કહીને રે હારી, એકુ વાત ન માને મારી. ૫
સમજાવો જઈને રે હાવે, બીજા કોઇનુ ત્યા નવ ફાવે;
લોહ કઠણ ઘણુ રે કહેવાયે, ચુબકથી તે ચંચળ થાયે. ૬
તેમાટે,મનાવો રે જઈને, મધુર વચન ઘણાં મીઠા કહીને;
સખી એવુ બોલી રે જ્યારે, ગિરિધારીપ્રભુ ઊઠયા ત્યારે. ૭

ગરબી ૧૧ મી.

વાત વિચારી રે વાહાલે, નારીના વેશ ધર્યો નંદલાલે;
ચરણાં ચોળી રે અંગે, ચળકે ચીર કસુબી રંગે. ૧

---

૩ ત્રિયા—સ્ત્રી. મગર કં૦—પકડેલી પકડ જીવ જતા પણુ ન છોડવી એવી બુદ્ધિ સ્ત્રીઓની હોય છે "मगर मकोडा हरियल काठो, ताप चुप तिरियाकी माठी, का तो अपना धार्या कर ही, नहि तो प्रान तजीके मरही." હરિયલ—એકજાતનુ પક્ષી. એ પક્ષીના હાથમા એક વખત લાકડી આવી તો તે જીવ જતા પણુ છોડતુ એમ કવિઓ કહે છે.

અંબોડો વાંકો રે વાળી, આંજી આંખડલી અણીઆળી;
શણગાર સજ્યા રે સોળે, મુગ્ધા માન ભરી રંગરોળે. ૨
જાણે ચપળા રે ચમકે, પાયે નેપુર ઘૂઘરા ઘમકે;
ગજગતિ ચાલે રે ગોરી, હરતી હંસ ગવન મૃગ મોરી. ૩
ચંપકવરણી રે વસના, * * *
કઠણ કુચ કોમળ રે અડિયાં, જાણે ખંજન જાલે પડિયાં. ૪
ગ્રીવા દર ચિબુક રે બિંદુ, અધર અરુણ મુખ જાણે ઈંદુ;
નાકે મોતી રે લળકે, કેસર આડ કપોળે ચળકે. ૫
કુંકુમ બિંદુ રે કીધો, ગેંદ કુસુમનો કરમાં લીધો;
રમઝમ કરતી રે રામા, આવી કુંજભુવન ગજગામા. ૬
શ્યામાએ દીઠી રે જ્યારે, ઊઠીને પાસે આવ્યાં તેણી વારે;
મનનો પડદો રે ખોલી, ગિરિધારીમળુ સાથે બોલી. ૭

ગરબી ૧૨ મી.

નવલ સખીની રે સંગે, પ્યારી પૂછે અતિ ઉમંગે;
કહો બાઈ કયાંથી રે આવ્યાં, મારા મનડામાં ઘણું ભાવ્યાં. ૧
સત્ય વચન તે મુજને કહેની, કયાં તમો જાઓ છો બહેની;
હસીને બોલ્યા રે હરજી, મારે મોહન મળવા મરજી. ૨

---

૨ રંગરોળે-રંગમાં ભીંજેલી હોય તેવી ૩ ગજગતિ-હાથીના જેવી ચાલવાળી હરતી ઇ૦ -તે હંસના ગવન (ગમન-ચાલને) હરતી—હરણ કરતી. અર્થાત્ હંસના કરતા તેનીચાલસારીહતી મૃગમોરી-મૃગમરોડીને (?) ચંપક ઇ૦-ચંપાના જેવાં તેણે વસન (વસ્ત્ર) પેહેરેલાં હતા. એ પછીનું ચરણ પ્રતમાં નથી તે હાસે "તેને વરણી શકે શું રસના" એવું કાંઈ હોઇ શકે.

૫ ગ્રીવા ઈ૦—તેની ગ્રીવા (ડોક) દર (શંખ) જેવી હતી તેના ચિબુક (હડપચી) પર બિંદુ હતું. અધર—નીચલો હોઠ અરુણ-રાતો. ઈંદુ—ચંદ્ર

૬ ગેંદ-દડો. કુસુમ-ફુલ. ગજનામ—ગજગામિની—હાથીના જેવી ચાલવાળી ૧ નવલ—નવી આવેલી.

તત્વ મેં દીઠું રે એમાં, પ્રાણ પરોવાયો છે તેમાં;
રાધા કહે છે રે વાણી, અરે બાઇ તું શી છે અજાણી. ૩
જો એની પાસે રે જાશો, સંગ કરીને પછી પસ્તાશો;
હું બોલુ છું રે બળતી, માટે તું એને રખે મળતી. ૪
ભ્રમરનો ગુણ છે રે એમાં, સુધ્યા પછી સ્વાદ રહે નહિ તેમાં;
પેહેલાં તો ભાવે રે ભજશે, પ્રીત દેખાડીને અંતે તજશે. ૫
ત્યાં શીદ જાઓ છો રે બહેની, આવની તુ મારી પાસે રહેની;
આપણ એકઠાં રે રહીશું, સુખદુઃખ વાત પરસ્પર કહીશું. ૬
એમ કહી ઝાલ્યો રે પાણિ, હૃદયા સાથે લીધી તાણી;
હળવે હસતા રે આવે, ગિરિધારીપ્રભુ ભેટે ભાવે. ૭

ગરબી ૧૩ મી.

આલિંગન દીધું રે તનમાં, માનુની લજ્જા પામ્યાં મનમાં;
શામા સમજ્યા રે ત્યારે, પ્રકટ્યા પુરષોત્તમ તેણી વારે. ૧
અબળાને ઉર પર રે લીધી, તાપ શમાવીને શીતળ કીધી;
મનોરથ પૂરણ રે કરિયા, વળતા હેતવચન ઓચરિયા. ૨
હું છું રણિયો રે તારો, ક્ષમા કરજે સહુ દોષજ મારો;
એમ કહી તેડયાં રે સાથે, ભક્તિભાવ દેખાડ્યો નાથે. ૩
માન મૂકાવી રે આવ્યા, શ્યામાને સાથે તેડી લાવ્યા;
વંશીવટમાં રે વાહાલે, ફરીને રાસ રચ્યો નદલાલે. ૪
પરમ કૃતારથ રે કીધાં વ્રજવાસીને મહાસુખ દીધાં;
અખંડ લીલા રે એ છે, રસિયાજન હોય તે જાણે છે. ૫
ધન્ય વૃંદાવન રે વાસી, ધન્ય ધન્ય ગોકુળ ગ્રામ ચોરાશી;

---

૧ માનુની—રાધા ૩ રણિયો—ઋણવાળો—દેવાદાર. ૫ અખંડ—કોઈ વખત ખંડિત ન થાય એવી. ગોલોકમાં અખંડ રાસ થાય છે એમ સંપ્રદાયના ગ્રંથોમાં લખ્યું છે

ધન્ય ગોવર્દ્ધન રે જાણી, ધન્ય ધન્ય શ્રીયમુના મહારાણી ૬
ગાતા સુણતા રે પ્રાણી, દોષ મા દેશો લીલા જાણી,
તે જન પાવન રે થાશે, ગિરિધારીપ્રભુના ગુણ ગાશે ૭

રાધાઅષ્ટમીનુ કીર્તન

રાગ કાફી.

બરસાને આજ બાજત બધાઇ,
શ્રીવ્રષભાન ગોપ ઘર પ્રગટી, શ્રીરાધાકુઅરી સુખદાઈ બરસાને૦ ૧
જેજેકાર ભયો હે ઘોષમે, ઘરઘર તોરન માલ બધાઈ,
ચોઆ અત્તર અરગજા કુકુમ, દધિ હરદીકી કીચમચાઈ બરસાને૦ ૨
કચન થાલ ભરે મુક્તાફલ, જૂથ જૂથ જોરી વ્રજબધૂ આઈ,
કીર્ત્તિ કુખ બધાવત આવત ગાવત મગલ ગીત સોહાવત બરસાને૦ ૩
પુરૂષોત્તમકી પ્રાનન પ્યારી, જગ્તજનુની ભક્તનકી માઇ,
પ્રેમધુજા પ્રગટી ભૂતલમે, ગિરિધર ઉમગી ઉમગી ગુન ગાઇ બરસાને૦ ૪

રાગ મારૂ

રાધા પ્રગટ ભઇ, ઘોષમે રાધા પ્રગટ ભયી,
ભાદોમાસ અષ્ટમી ઉજીયારી, મગલ મોદમયી ઘોષમે૦ ૧

---

૭ લીના—ભગવાનની લીના

૧ બરસાને—એ નામના ગામમા ૨ ઘોષમે—ગાયોના વાડાઓમા ચોઆ-ચૂઆ અરગજા—એક જાતનો સુગધ પદાર્થ દધિ—દહી હરદી-હળદર કીચ—મદવ ૩ જૂથ જૂથ જોરી—ટોળે મળીને. વ્રજબધૂ-વ્રજની સ્ત્રીઓ કીર્ત્તિ-વૃષભાનની સ્ત્રી-રાધાની મા ૪ પ્રાનન પ્યારી—પ્રાણોની પ્યારી પ્રેમધુજા-પ્રેમરૂપી ધ્વજા ઉમગી ઉમગી-ઉમગ આણીને.

૧ ભાદોમાસ— ભાદરવો મહિનો ઉજીયારી—અજવાળી. મોદમયી—હર્ષમય

જાચક જન બંદી સૂત માગધ, ગાવત કીરત નયી;
અનંત અલંકાર દ્વિજ જનકુ, શ્રીબ્રખુભાન દઈ. ઘોષમેં૦ ૨
દેત આશિષ સકલ બ્રજબિનતા, દોરત દ્વાર ગઈ;
ગિરિધરપ્રભુ પ્રિયકો મુખનિરખત, આનંદપ્રેમ પઈ. ઘોષમેં૦ ૩

રાગ કાલેરો.

સુંદરશ્યામ હીંદોરે ઝૂલે, શ્રીગોવરધનધારી રે;
અદ્ભુત શોભા સમાજ સખીકો, સંગ રાધિકા પ્યારી રે. સુંદર૦ ૧
રત્ન જડીત દોઉ ખંભ મનોહર, કંચન ડાંડી શોભે રે;
પટુલી પીરોજા ને નવરંગી, દેખી સુરીનરનાં મન લોભે રે. સું૦ ૨
કંચન નીલમનિકો હીંદોરો, મરકત મુક્તા રાજે રે;
સ્ફાટિક મનિ મધ્ય ચલકત ચૂની, કોટિક રવિશશિ લાજે રે. સુ૦ ૩
ચપળ ચતુરા દેતી રે ગોટા, સમીર સુગંધ મધુર રે;
શશિવદની શોભા અતિ રાજિત, લાજિત અરૂણ અધુર રે. સું૦ ૪
શ્રીઘનશ્યામ દામની ઝૂલે, નૈતમતા સમ ભાવે રે;
ગિરિધર મુદિત દેખ સુરજુવતી, સુમનસમૂહ વધાવે રે. સું૦ ૫

---

૨ બંદી-વખાણુ બોલનારા સૂત-ભાટ. માગધ—માગણની એક જાત-ચારણ. કીરત-કીર્તિ. નયી-નવી. ૩ દોરત—દોડતી. પઇ—પામી.

ર ખભ—થાંભલા (હિંદોળાના). પટુલી—એ જાતનું રત્ન (?)

૪ ગોટા—(ફૂલના ?) સમીર-વાયુ. શશિવદની—ચંદ્રમુખી—રાધા. લાજિત ઈ૦—એના અધુર (અધર-નીચલા ઓઠ)થી અરૂણ (રાતા રંગનો સૂર્યનો સારથિ)લજ્જિત થયો છે. ૫ શ્રીઘનશ્યામ ઈ૦-ઘનશ્યામ (મેઘ જેવા શ્યામ કૃષ્ણ) અને દામની (વીજળી જેવી પ્રકાશિત રાધા) ઝૂલે છે-અર્થાત્ કાળા મેઘમાં જેમ વીજળી શોભે તેમ કૃષ્ણ સાથે રાધા શોભે છે અને તેમની સમ (સમાન) નૈતમતા ભાવે (ગમે) છે. મુદિત—હર્ષિત. સુરજુવતી—દેવાંગનાઓ. સુમનસમૂહ—ફૂલનો જથો

રાગ મારૂ.

ઝૂલત પ્યારો રે, હીંદોરે ઝૂલત પ્યારો રે;
સંગ શોભે વ્રખુભાનનંદિની, ઝૂલે નંદદુલારો રે. હીંદોરે૦ ૧
શ્રાવણમાસ વૃંદાવન ફૂલ્યો, કુંજસદન સુખકારી રે;
બોલત મોર ચકોર કોકિલા, ભયો બડો રંગ ભારી રે. હીંદોરે૦ ૨
ગાજ્જત ઘન નભ વિદ્યુત ચમકત, સમીર સુગંધ ઝકોરે રે;
ફૂલનકો સબ સાજ બન્યો હે, ચતુરા ચિત્તકુ ચોરે રે. હીંદોરે૦ ૩
બિબિધ બિલાસ હાસ્ય કરી બોલત, રીઝવત શામ કિશોરી રે;
ગિરિધરબલ બલ જુગલચરન પર, ડારેતન મનતોરી રે. હીંદોરે૦ ૪

રાગ સારંગ.

ઝૂલે શ્યામ શ્યામ ધામ, વ્રજ કુંજમાં રે;
ફૂલ્યો વૃંદાવન આનંદ, મધુકર ગુંજમાં રે. ૧
બન્યો રંગ સો રંગ અનુપ, ઉપમા શી કહું રે;
શોભા અદ્ભુત કહી નવ જાય, જોઇ જોઇને રહું રે. ૨
મણિમય સ્તંભ જડાવ ચતુર, ડાંડી રત્નમાં રે;
સોહિયે સુભગ પીરોજા લાલ, જાલીક રત્નમાં રે. ૩

---

૧ વ્રખુભાનનંદિની-વ્રખુભાનની પુત્રી-રાધા. નંદદુલારો—નંદનો પુત્ર-કૃષ્ણ. ૨ કુંજસદન—કુંજગૃહ. કોકિલા-કોયલ. ૩ વિદ્યુત-વીજળી.

૪ બિબિધ-વિવિધ કિશોરી-રાધા. બલ બલ-વારી જઇને વારી જઈ. ને. જુગલ—રાધાકૃષ્ણની જોડી.

૧ શ્યામ-કૃષ્ણ. શ્યામ (શ્યામા)—રાધા. મધુકર-ભમરા. ૩ જાલિક-(ગુંથેલી) જાળીના રત્નમાં.

કંચન વેલની વેલ, ચોફેર મોતી ઝૂલતાં રે;
રસી રેશમી ગ્રહી નિજ હાથ, ઝૂમતડાં અમૂલ્યમાં રે. ૪
ધમકે છે ઘૂઘરીનાદ, હીંચે ઘણું હેતશું રે;
બોલે ચાતક મોર મરાળ, સમીરના સંકેતશું રે. ૫
આવ્યો શ્રાવણ અતિ અનુરાગ, સિંધુ સુખમાં ભર્યો રે;
ઝૂલે જુગલકિશોર હિંદોળે, દેખત મુનિ મન હર્યો રે. ૬
તેની શોભા તે કહી નવ જાય, સદા રસ પ્રીતમાં રે;
કહે ગિરિધર ગુણ રસનાય, ગાયે સંગીતમાં રે. ૭

રાગ સારંગ.

સખી ઝૂલત નવલકિશોર, ઝૂલાવત નાગરી રે;
મનમોહન મધુકરરૂપ, કમળની ઉજાગરી રે ૧
ત્યાં તો હીંદોળો નવરંગ, અનુપમ ઓપતો રે;
વ્રજસુંદરીનો રે સમાજ, સંગે ઘણું શોભતો રે. ૨
શુભ શ્રાવણમાસ પ્રકાશ, ઋતુ ભલી મેઘની રે;
તેસે રાજત સુંદરશ્યામ, પ્યારી સંગે બની રે. ૩
ભયો વ્રજજન મન આનંદ, ઝૂલાવત પ્રેમશું રે;
વહે સમીર સુગંધીમાન, ગાજે ઘન વ્યોમશું રે. ૪
એહ લીલા વરણી ન જાય, દેખે સુરલોક હી રે;
ગુન ગિરિધર રાચ્યો નાહિં, જીયો સબ ફોક હી રે. ૫

રાગ ધોળ.

સખી સાંભળને કહું વાતડી, સાહેલી રે;
શ્રીજમુનાજીની તીર, મોહન મુજને મળ્યા. સાહેલી રે. ૧

---

૫ મરાળ-હંસ. સમીર ઇ૦—વાયુની ગર્જના થવાથી મોર વગેરે બોલે.
૭ રસનાય-જીભ.
૧ કમળની ઇ૦— (?) તેસે-તેવા.
૪ સુગંધીમાન—સુગંધવાળો. વ્યોમશું-આકાશમાં.

હું એકલડી મહી વેચવા, સાહેલી રે;
મથુરા મારગ માંય, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૨
શ્રી વૃંદાવનની કુંજમાં, સાહેલી રે;
સામા મળિયા શ્યામ, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૩
હરિ હસિયા રે સામુ જોઈને, સાહેલી રે;
હું લજ્જા પામી મન, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૪
ત્યારે ધશિયા તે થઇ ઉતાવળા, સાહેલી રે;
મારી કંઠે ઘાલી બાહ્ય, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૫
સુંદરવરને શું કહુ, સાહેલી રે;
ભીડી ભુજ ભરી બાથ, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૬
મહીમટુકી પૃથ્વી પડી, સાહેલી રે;
ભીંજ્યો નવરંગ ચીર, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૭
હાથ જોડી હરિને કહ્યુ, સાહેલી રે;
મારી શી ગતિ થાશે શ્યામ, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૮
મારી સાસુડી ઘેર ખીજશે, સાહેલી રે;
પ્રભુ જઇને શો ઉત્તર દેશ, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૯
કહેશે મહીની મટુકી કયાં ગઈ, સાહેલી રે;
સાડી બગડી કેમ, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૧૦
વિવેક નહિ કશી વાતનો, સાહેલી રે;
નટગો નંદકુમાર, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૧૧
ગિરિધારી ગુણગા કહું, સાહેલી રે;
પ્રેમીજનનો પ્રાણ, મોહન મુજને મળ્યા સાહેલી રે. ૧૨

પોષ એકાદશીનું.

આનંદકારી એકાદશી આવી, ભક્તિનું જ્ઞાન જ પ્રેમે રે લાવી;
વૈષ્ણવજનનાં મનમાં ભાવી, તો ધન્ય ધન્ય વ્રત એકાદશી રે. ૧૩

૧૧ નટગો-નટના વખતનો.

અંતર ઇચ્છાથી અનુસરીએ, ભોજન એક દશ વારજ કરીએ;
નીમ નીરંતર અતર ધરીએ, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૨
પ્રાત સમે ઊઠી નાહાવાણુ કીજે, નિત્ય કરીને નીમજ લીજે;
હરિને ચરણકમળ ચિત્ત દીજે, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૩
કામ ક્રોધ મદ લોભજ તજીએ, સત્ય વચન રસનાએ સજીએ;
તત્પર થઇ ત્રિકમને ભજીએ, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૪
સત્સંગતના સમાજમાં રહીએ, દુરીજન મર્મ કહે તે સહીએ;
* * * તો ધન્ય ધન્ય૦ ૫
એ રીતે વ્રત અખંડ આચરવુ, પરનિંદાનુ પ્રમાણ ના કરવુ;
મનમા શુદ્ધ ધ્યાનજ ધરવુ, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૬
ભાવ સહિત નરનારી રે કરશે, પૂર્વજન્મ સતાપજ હરશે;
અતરજામીને તે અનુસરશે, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૭
જુઓ અમરીષરાજા ઋષિએ છળિયા, ચક્ર સુદર્શન સાથે રે પળિયા;
શરણ રહ્યાથી બિધ્યા બહુ બળિયા, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૮
મહિમા મોટો સદા સહુ જાણે, હરિજન મન અનુરાગજ આણે;
અજ ઉમયાપતિ શેષ વખાણે, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૯
ભક્તિને વશ વિઠલ આવે, પ્રેમ વિના પરપંચ ના ભાવે;
ગિરિધર ગુણ રસનાએ શુ ગાવે, તો ધન્ય ધન્ય૦ ૧૦

રાગ કાફી.

રંગભર પ્રીતમ પ્યારી ઝૂલે સો રંગ હીંડોરે;
ચતુરશિરોમણિ રાધા ગોરી, સંગ બને શ્રીગિરિધારી. ૧

---

૨ ભોજન ઇ૦—હરિનામરૂપી એક ભોજન દશ વાર (અર્થાત્ બહુ વાર) કરીએ. ૫ * એ નિશાનીવાળુ ચરણ પ્રતમા નથી ૯ અજ-બ્રહ્મા.

પેન્હે અનુકૂળ કુસુંબી દુકૂલ, ઉદી કંચુકી જરતારી;
લાલ પાઘ ઉપરના ગુલાબી, પીતબસન વનમારી. ઝૂલે૦ ૨
ફૂલ હીંદાર બન્યો ચિત્તચોર જ્યું, લાવે સખી સકુમારી;
અમર રોરત ચમર ઢોરત, ધોરત ઘૂઘરી ઘારી. ,, ૩
દરપન લે લલિતા રહી ઠાડી, ચંદ્રાવળી લે કર ઝારી;
કિશોરી કિશોરકું બીરા ખિલાવતી, પ્યારીકુ કુંજબિહારી. ,, ૪
વૃષાઋતુ વૃંદાવન ફૂલ્યો, કુંજમદન સુખકારી;
માનુ વસત ભૂલ્યો ઋતુ અપની, રંગ વડો અતિ ભારી. ,, ૫
પુષ્પપરાગાનુરાગ શિલિમુખ, ગુંજત કુંજકી ડારી;
હરિત ભૂમિ પર નાચે કલાધર, દેખ બદરિયાં કારી. ,, ૬
હરખત બરખત સુમનસમૂહ ત્રિયા, સુરતનયા મન વારી;
યહ સુખશોભાસિંધુછબી પર, જન ગિરિધર બલહારી. ,, ૭

રાગ કનડો.

ઝૂલત વૃજરાજ હિંદોરે, સગ રાજિત શ્રીવૃષભાનનંદની;

---

૨ પેન્હે—પેહેર્યા. દુકૂલ—ઉત્તમ વસ્ત્ર. ઉપરના—ઉપરણો. પીતબસન—પીળા વસ્ત્રવાળા. વનમારી—વનમાળી—કૃષ્ણ.

૩ અમર—એક જાતનો સુગંધી પદાર્થ. રોરત—રોળે ધોરત—ઘોર કરે છે. ધારી—ધાડી—સજડ

૪ ઠાડી—ઊભી. કિશોરી—રાધા કિશોર—કૃષ્ણ. બીરાં-પાનની બીડી

૫ વૃષાઋતુ-ચોમાસુ ૬ પુષ્પ ઈ૦—ફુલના પરાગના અનુરાગવાળો. શિલિમુખ (ભમરો) કુંજની ડારી (ડાળ) ઉપર ગુંજત (ગુંજારવ કરે છે). હરિત—લીલી કળાધર-મોર. બદરિયા—વાદળીઓ. કારી-કાળી.

૭ બરખત-વરસે છે. સુમન-ફૂલ સુરતનયા-સૂર્યતનયા-યમુના મનથી વારી જાય છે અથવા મનથી વારિ (પાણી) વરસે છે-રેલાવે છે !

ગ્રગ્મપરમ ગ્રીવ પર પગ જોરે. ઝૂલત૦ ૧
જુગ આનન અટકે જુ પરસ્પર, હમત લમત ચિત્તવત મુખ મોરે;
એક એક બદન દેખાત મુકુરવત, માનુ દમકત દામની ઘન ઘોરે. ,, ૨
લલિતા લે કર બીણ બજાવતી, ગાવતી મધુર તાન તન તોરે;
નવલ સખી મીલી હરખે ઝૂલાવતી, કરત પવન પખા ઝકઝોરે. ,, ૩
શ્યામ સુભગ તન ચદનચર્ચિત, મૃગમદ લેપ કિયો તન ગોરે,
ચંદ્રમે ચિત્ર અસિત ગિરિધર, મલુ માનુ કચન કિશોરે. ,, ૪

° રાગ સારગ.

માનની માન કહ્યો તુ મેરો, હિંદોરે ઝૂલત ચપલા પ્યારો,
તન આભૂષણ સાજ સવારો માનની માન૦ ૧
તો બિન માન પતિ નહિ ઝૂલત, છિન છિન ચિત વત હેરત હેરો,
તો બિન શ્યામ ખાત નહિ બીરા, રસના નામ રટત હે તેરો ,, ૨
ઉખમ પથ કથ ચપવાકો, હાતે ઝૂલનકો સમય અવેરો;
ફિર પસ્તાવ કરેગી પ્યારી, દિનમનિ ઘટત હોત અધેરો ,, ૩
અબકો માન છાડ મૃગનોચની, અબહી સફલ કર મેરો ફેરો,

---

૧ રાજિત-શોભિત ગ્રીવ ઈ૦—ડોક ઉપર ડોક જોરે (જોડે)
૨ મોરે-મોડે બદન-મુખ મુકુર-આરસો દમકત-ચમકે છે ઘોરે-ઘોર-કાળા (ઘન)મા

૪ સુભગ—સુદર મૃગમદ-કસ્તુરી ચદ્રમે ઇ૦—રાધાના ગોરા તનમા કસ્તુરીના લેપો અથવા રાધા સાથે કૃષ્ણને ગિરિધર ઉત્પ્રેક્ષે કે, જાણે ચદ્રમા અસિત (કાળુ) ચિત્ર ન કાઢ્યુ હોય તેમ તે શોભે છે કચન ઇ૦—કિશોર (કૃષ્ણમા) રાધા એ કચન વરણી શોભે છે, એ ભાવ છે

૧ માનની-માન (પ્રેમગર્વ)વાળી સ્રી. ચપળા-હે રામા! સવારો-સમારો. ૨ તો-તુ. છિન છિન-ક્ષણ ક્ષણ હેરત હેરો-હેરણા હેરે છે-તારી ચેષ્ટાઓ જુએ છે રસના-જીભ

૩ અવેરો-અબ (હમણા) દિનમનિ-દિનમણિ-સૂર્ય અધેરો-અધારુ

ગિરિધર પ્રભુશુ હિલમીલ ચાલી, બઢો હી જાત સુખસિંધુ નેરો. „ ૪

રાગ સારંગ.

ક્યું તેરો દધિસુત સકુચ ભયોરી, સાર ગપતિ પિતુવાહન ગવની;
ચિત તેરો કાંહાં જુ ડયોરી. ક્યું૦ ૧
બનરિપુ સુત બંધવ વાહન રિપુ, તા કુલ દહન કિયો;
તાકે પિતામહજનકા મિત્ર બિન, છીનુ નહિ જાત રહ્યો. ક્યું૦ ૨
ખટપદ પ્રિય સ્નેહી તનયા તટ, મોકું બચન દિયો;
વીત અવધ મે ફરૂ વાહોરી, નેહ ન જાત વહ્યો ક્યું૦ ૩
ખટ ઋતુપતિ અધિપતિ અતિ પ્રગટયો, તાપ ન જાત સહ્યો;
સારંગધર સારગ તનયાપતિ, ચિત્ત વિત્ત હરત ગયો. ક્યુ૦ ૪

---

૪ મેરો ફેરો–દૂતી કહે છે કે હમણા તો મારો ફેરો સફળ કર–તું આવ બઢ્યો–વધ્યો. નેરો–પાસે.

૧ દધિસુત ઇ૦—દધિ (સમુદ્ર)નો સુત—ચંદ્ર. તારો ચંદ્રક (ચાંદલો) કેમ સંકોચાયો છે ? સારગપતિ ઇ૦—સારંગ(હરણ)નો પતિ (ધણી)–ચંદ્ર, તેનો પિતુ (પિતા)–બ્રહ્મા. તેનુ વાહન—હંસના જેવું જેનું ગમન (ચાલ) છે એવી હે રાધા ! તારૂં ચિત્ત ક્યાં ઠર્યું છે ?

૨ બનરિપુ ઇ૦–વનનો રિપુ–અગ્નિ, તેનો સુત–કાર્તિકેય, તેનો બાંધવ –ગણુપતિ, તેનુ વાહન—ઉંદર, તેનો રિપુ—સર્પ, તેના કુળને જેણે દહન કર્યું છે (સર્પયજ્ઞ કરીને) તે–જનમેય તેનો પિતામહજન—અર્જુન, તેનો મિત્ર–કૃષ્ણ વિના છિનુ (ક્ષણ) પણ રહેવાતુ નથી.

૩ ખટપદ ઇ૦–ખટપદ–ભમરો, તેનું પ્રિય—કમળ, તેનો સ્નેહી—સૂર્ય, તેની તનયા (પુત્રી)—યમુના, તેના તટ ઉપર મને વચન આપ્યુ છે, તેની અવધ વીત (વીતી) તેથી મેં (હું) વાહોરી (બાહાવરી) ફરૂં છું, પણ તેનો નેહ વહી જતો નથી

૪ ખટ ઇ૦–ખટ (છ) ઋતુઓના પતિ–વસંત, તેનો અધિપતિ—કામદેવ અતિ પ્રકટયો છે, તેનો તાપ સહેવાતો નથી; કેમકે સારંગધર (શાર્ઙ્ગ

સુન સખી જા કરિ યો ખગપતિકુ, અબ તોયે માન દશે,
ગિરિધર ગિરિવર ધરન ચરન બિન, મિથ્યા જનમ ભયો રી કયુ૦ ૫

રાગ સારંગ.

આંજ સખી દેખ્યો કુવર કન્હાઇ,
વૃંદાવન વિહરત ગ્વાલન સંગ, નવપ લવ છબી છાઇ આજ૦ ૧
ગૌવા ચરાવત બેનુ બજાવત, કૂદત મૃગ કપિકી નાઇ,
કબહુક લરકન સંઘ મીની ખેલત, કબહુક ચલત રીસાઈ „ ૨
પ્રફુલ્લિત વદન લસિત હે અલકનટ, કંચનકો શિર મુગટ સોહાઇ,
શ્યામ ઘટા ઘન બાદુર ઉપર, જ્યુ રવિ દેખત દેખાઇ „ ૩
મુક્તામાન અતિ ઉજ્વળ શોભિત, ગગનસે ભાગીરથી સરી આઇ,
કટિ મૃગરાજ પીત વસન વિરાજીત જ્યુ દામની ઘન માહી „ ૪
મૃદુન હાસ ગજિનોચન છબ મનમથ કાટિ લજાઈ

નામે ધનુષ્યને ધરનાર) અને સારંગ (સૂર્ય)ની તનયા (પુત્રી)–યમુનાનો પતિ (કૃષ્ણ) મારૂ ચિત્ત આ | વિત્ત હરી ગયા છે

૫ ખગપતિ—ગરૂડગામી—વિષ્ણુ—કૃષ્ણ તોયે—તને

૧ વિહરત વિહાર કરે છે ગ્વાલન ગોવાળણીઓ નવપ લવ—નવા પાદડા છબી કાન્તિ છાઇ છવાઈ રહી છે

૨ ગૌવા–ગાયો બેનુ–વાસળી મૃગ–હરિણી નાઈ પેઠે લરકન–છોકરા ૩ લસિત–શોભાયમાન અલકનટ–માથાના કેશની લટ શ્યામ ઇ૦—મેઘની કાળી ઘટાવાળા બાદર (વાદળા) ઉપર જેમ રવિને દેખતા જેવો દેખાવ માલમ પડે તેવા મુગટવાળા કૃષ્ણ શોભે છે

૪ મુક્તામાન ઇ૦—કૃષ્ણના કંઠમા મુક્તા(મોતી)ની અતિ ઉજ્વળ માળાઓ શોભે છે જાણે કે આકાશમાથી ભાગીરથી (ગંગા) વહી આવી ન હોય | કાળા આકાશમા ધોળી ગંગા(આકાશગંગા)ને કાળા કૃષ્ણે પેહેરેલા મોતીના હાર સાથે સરખાવેલ છે તે સુઘટિત છે મૃગરાજ–સિંહ વસન વસ્ત્ર દામની–વીજળી

ગિરિધર મન માનસ મરાલ પ્રભુ, વિહરો સદા વ્રજરાઈ. „ ૫

રાગ સારંગ.

આજ બન બિહરત શ્રીવ્રજરાઈ;
શ્રીબૃંદાબન પ્રફુલ્લિત દ્રુમ વેલી, કુસુમલતા ઝુક જાઈ. આજ૦ ૧
આછો ડોર રચ્યો ચંદનકો, અદ્ભુત સાજ બનાઇ;
તાપર ઝૂલત હે પ્રિયા પ્યારી, દંપતિ સબ સુખદાઈ. આજ૦ ૨
ત્રિવિધિ સમીર સુગંધ ઝકોરત, બોલત હંસ કોકિલ સબ રહાઇ;
અરમપરસ મન મોદ બઢાવત, રતિસુખ કોટિ લજાઈ. આજ૦ ૩
શ્યામ સુભગ તન ચિત્ર ચંદનકો, કછુ મૃગમદ બેહુકો સોહાઇ;
જ્યો રવિસુતા તરગ નિશા છબી, ચંદ્ર કિરન ઝલકાઇ. આજ૦ ૪
* * * વામ ભાગ છબી છાંઈ
શ્યામ તમાલ વિટપ તન માનું કનકવેલ ઉરઝાઇ. આજ૦ ૫
અધર સુધારસ પાય પીવાવત, ઉપમા દેત મન ધી સકુચાઇ; „ ,

---

૫ મૃદુલ–કોમળ. રાજિવ–કમળ. છબ–છબી. મનમથ(મન્મથ)–કામદેવ. મન ઇ૦—ગિરિધર કવિના મનરૂપી માનસસરોવરમાં મરાળ (હંસ) રૂપ પ્રભુ વિહરો.

૧ કુસુમલતા–ફૂલવેલી. ઝુકજાઈ–નમી જાય છે. ૨ આછો–સારો. ડોર–દોલ હિંડોળો. ૩ ત્રિવિધિ સમીર–શીતળ, મંદ, સુગંધી વાયુ. બઢાવત–વધારે છે.

૪ સુભગ–સુંદર. તન–શરીર. જ્યો ઇ૦—જેમ રવિસુતા (યમુનાના કાળા તરંગની રાતની છબી ઉપર (અર્થાત્ અધિક શ્યામ વર્ણ ઉપર) ચંદ્ર કિરણ ઝળકતા હોય તેમ કૃષ્ણના સુંદર શ્યામશરીર ઉપર કાઇક મૃગમદ (કસ્તુરી) શોભે છે અને તે ઉપર ચંદનનું શ્વેત ચિત્ર શોભે છે. (યમુનાના તરંગની ઉપમા શ્યામના શરીરને, રાતની ઉપમા કસ્તુરીને અને ચંદ્ર કિરણની ઉપમા ચંદનને આપી છે).

૫ રાધાથી યુક્ત કૃષ્ણને ઉત્પ્રેક્ષે છે. શ્યામ ઇ૦–શ્યામનું તન એ જાણે તમાલ વિટપ (વૃક્ષ) છે અને (રાધા એ જાણે) તેને કનકની વેલ ઉરઝાઇ (ગુંચાઈ રહી) છે, એમ હું માનું છું.

ગિરિધર જુગલ ચરન મકરંદમે, મન મધુકર રહ્યો હે લોભાઈ. ,, ૬

હોળી.

હોળી ખેલું હરિની સાથે રે, મારી ભીંજે છે નવરંગ ચૂંદડી; ૧
મળી આવો સકળ વ્રજનાર રે, મારી ભીંજે છે નવરંગ ચૂંદડી.
લાવો કુંકુમ કેસર ઘોળિયે, ચુવા ચંદન અત્તર ગુલાબ રે. મારી૦ ૨
લોની અબીલ ગુલાલ ખોળા ભરી, જઇને ઘેરે શ્રીગોકુળનાથ રે;
મારો રંગ ભરી પીચકારિયો, ભીડો ભૂધરજીશુ બાથ રે. મારી૦ ૩
મુખ માંજીને આંજી આંખડી, બળવંતાના બાંધ્યા ના હાથ રે;
ગિરિધારીપ્રભુ ગુણવંતને, રાખો ઓળમાં આજની રાત રે. મારી૦ ૪

હોળીની ધુમાર કાફીની.

યા ગોકુળ વ્રજકી ગલી, મદમાતી ગ્વાલ;
ખેલત નવલકિશોર, ફાગ સોહાવનો. ટેક. ૧
ગ્વાલ ગોવિંદ કે સગ મીલી, મદમાતી૦
સબ નીકસ ખડી નંદદ્વાર, ફાગ સોહાવનો. ૨
હરિ હળધર સબકે બીચમે, મદમાતી૦
જૈસે તારાગનમે ચદ્ર, ફાગ સોહાવનો. ૩
આપ આપને સબ સાજ લિયો, મદમાતી૦
મૃદંગ ઝાંઝ ડફ તાલ, ફાગ સોહાવનો. ૪
કર કંચન પિચકારિયાં, મદમાતી૦

---

૬ ધી-બુદ્ધિ. જુગલ ચ૦-રાધાકૃષ્ણના બન્નેના ચરણરૂપી કમળના મકરંદમાં મારા મનરૂપી મધુકર (ભમરો) લોભાઇ રહ્યો છે.

૪ માંજીને-મોઢે ગુલાલ ચોપડીને.

ઝોરિયન ભરો રે ગુલાલ, ફાગ સોહાવનો. ૫
ઇત લાલનકે ગ્વાલન બને, મદમાતી૰
ઉત આઇ સુતા વ્રખુભાન, ફાગ સોહાવનો. ૬
બરસાનેકી નાર સબે, મદમાતી૰
કિયો મત અતિ અદ્ભુત, ફાગ સોહાવનો. ૭
ચદ્રમુખી એક બેને કહો, મદમાતી૰
તુમ સુનો સકલ વ્રિજનાર, ફાગ સોહાનો. ૮
લાજ તજી સન્મુખ ચલો, મદમાતી૰
પકડો હરિ હળધર વીર, ફાગ સોહાવનો. ૯
આયે સખા સબ શ્યામકે, મદમાતી૰
તબ નિકટ ચલી વ્રિજનાર, ફાગ સોહાવનો. ૧૦
પિચકારનકી લાગી ઝરી, મદમાતી૰
ઉડાવત અબિલ ગુલાલ, ફાગ સોહાવનો. ૧૧
મુખસે બોલત હો હો હોરિયા, મદમાતી૰
કરે અરસપરસ અતિ ખેલ, ફાગ સોહાવનો. ૧૨
ગાવત ગારી દે તારિયા, મદમાતી૰
સોહાગી પરમ અનુરાગ, ફાગ સોહાવનો. ૧૩
પિચકારી ગ્રહી શાવરે, મદમાતી૰
છુપકર મારતે દાર, ફાગ સોહાવનો. ૧૪
લાગી ઉરમે વ્રખુભાનસુતા, મદમાતી૰
ચમકત ચોંટોદશ દેખ, ફાગ સોહાવનો. ૧૫

---

૪ ઝોરિયન—ઝોળિયો ૫ ઇત—અહીં. લાલન—કૃષ્ણ બળદેવ. ગ્વાલન—ગોવાળિયા ઉત—ત્યાં—પણે ૬ બરસાનેકી—બરસાના ગામની ૧૨ ગારી—ગાળ તારિયા—તાળિયો ૧૩ શાવરે—શામળે દાર—દારા ? સ્ત્રીઓને

દોરી સખે પ્રજનાયકા, મદમાતી૦
પકરે હરિ હળધર અગ, ફાગ સોહાવનો. ૧૬
આધી ઉડાઇ ગુલાલકી, મદમાતી૦
સબ નેન મુદ કર પેત, ફાગ સોહાવનો. ૭૧
ભયે ગ્વાલ સબ બાહાવરે, મદમાતી૦
ઉન્મત્ત મદન તન નાર, ફાગ સોહાવનો. ૧૮
બેગી ચલી ગ્રહી શ્યામકુ, મદમાતી૦
જ્યાંહાં સકલ ત્રિયાકો વૃંદ, ફાગ સોહાવનો. ૧૯
કામની કંચન બેલ જસી, મદમાતી૦
માનું લપટી શ્યામ તમાલ, ફાગ સોહાવનો. ૨૦
વિદ્યુત શ્યામ ધટા ચમકે, મદમાતી૦
જેસે ગજ જૂથન માહુ સિંઘ, ફાગ સોહાવનો. ૨૧
કાજર અંજન નેન દિયો, મદમાતી૦
કિયો લેપન અંગ અબીર, ફાગ સોહાવનો ૨૨
પિચકારનકી લાગી ઝરી, મદમાતી૦
માનું છીરકત કુમર રંગ, ફાગ સોહાવનો. ૨૩
પીતામ્બર પટ ભીજ ગયો, મદમાતી૦
પિયા પ્યારી અતિ અનુરાગ, ફાગ સોહાવનો. ૨૪
રાધા માધવ રંગ ભરે, મદમાતી૦
ઋતુદાવ બઠાવત બેવ, ફાગ સોહાવનો. ૨૫
રેવ સબ નભ ઝુમ રહે, મદમાતી૦
સુરજુવતી કરેત મનુહાર, ફાગ સોહાવનો. ૨૬

---

૧૭ સમ ઈં૦-૧

૧૮ મદન-કામ ૧૯ બેગી—વેગથી. ૨૧ જૂથન-ટોળું. માંહુ-માહે.
૨૬ ઝુમ રહે—ઝઝુમી રહ્યા છે

દુંદુભિ નાદ બજાવહી, મદમાતી૦
બરખાવત કુસુમ સમૂહ, ફાગ સોહાવનો. ૨૭
ફગુવા માગત લાલસુ, મદમાતી૦
સબ ઘેરી રહી ગ્રહી બાહુ, ફાગ સોહાવનો. ૨૮
દીનો મનવાંછિત સબકુ, મદમાતી૦
બૂઝાઈ મદન તન પીર, ફાગ સોહાવનો. ૨૯
યહ સુખ કહેત ન આવહી, મદમાતી૦
શ્રુતિ શારદ શેષ મહેશ, ફાગ સોહાવનો. ૩૦
નિત્ય નિત્ય લીલા ગોપાળકી, મદમાતી૦
ગતિ ફાગન સદા સોહાગ, ફાગ સોહાવનો ૩૧
જુગલ ચરન મકરંદ હી, મદમાતી૦
ગિરિધર મન મધુકર રૂપ, ફાગ સોહાવનો. ૩૨

રાગ કાફી.

હોરી.

હોરી કે ખેલઇયા તુમ મેરી ગલી આવ રી,
સગ સમ સમ ઢોટે ઢોટે, આઝ મૃદંગ ડફ્તાલ બજાવ રી હોરી૦ ૧
પાવત દરશ નેન ભયે શીતળ મૃદુલ હાસ રસસે ન રીઝાવ રી,
મદન સદન મન વ્યાકુળ વિરહે,ઉર લપટી તન તપત બુઝાવ રી ,, ૨
ભીજ ભરી ભેટ મેટ મગ હી દુ ખ, પુરન પ્રીતકી રીત દેખાવ રી;
ગિરિધર અધરસુધારસ અમૃત, રતિરન જીત પર્યો અબ દાવ રી ,, ૩

હોરી.

નદકો દુલારો પ્યારો ખેલે રમ હોરિયા,

---

૧ ખેલઇયા-ખેલનારા. ૨ મદન-ઘર. ૩ રતિ ઇ૦—અબ (હમણા) દાવ પરયો છે મારે રતિરન (-તિસગ્રામ) જીત-ડતો.

ગ્વાલકે સંગ ગોપ બિરાજત, અબીર ગુલાલન કી ભર ઝોરિયાં. નંદ૦ ૧
સકળ નાયકા મધ્ય વ્રજનાયક, તામેં અધિક બ્રખુભાન કિશોરિયાં;
શ્યામ તમાલ લાલ મરકત છબ, માનું લપટી પિયા ઉર કંચન ખોરિયાં.,, ૨
અધરુ સુધારસ પાય પીબાવત, નચવત અગઅનંગ ઠગોરિયાં;
ગિરિધર લાજ તજી ફાગુનમેં, ભઈ ઉન્મત પિયા ચિત ચોરિયાં. ,, ૩

હોરી.

પિયા સંગ ખેલું હોરી રે, આછો ફાગુન આયો;
શ્રીગોકુળ ગામ સોહાવના રે, મતઆરી શ્રીરાધા ગોરી. આછો૦ ૧
કુલમર્યાદ લાજ તન છાંરી, ભઇ સખે એક હી ઠોરી;
કિયો મતો એક મનકો ભયો, પકરે હરિ હલધર જોરી. આછો૦ ૨
નેનન સેન કરી મુખ ચેહેન, સુકાજર રેખ સમારી;
બિખરી અલક સમારહી રે, મન ભાવત ગાવત ગારી. આછો૦ ૩
છીરકત રંગ અનંગ બડો અનુરાગી, સોહાગી કિશોરી;
મારત ભર પિચકારિયાં રે, મુખ બોલત હો હો હોરી. આછો૦ ૪
સુરજુરતી સબ દેખત ખેલ, ભઇ મન વ્યાકુળ ભોરી;
ગિરિધર ધન્ય વ્રજ નારિયાં, માનુ લપટી કંચન ખોરી. આછો૦ ૫

હોરી.

બરસાને આજ ખેલત હોરી;
અબિર ગુલાલ ઉડાવત ગાવત, કેસર રંગ સુરંગ ઝકોરી. બરસાને૦ ૧
બાજત તાલ મૃદંગ ઝાંઝરી, ગ્વાલની ગ્વાલ મીલી સબ દોરી. બરસાને૦ ૨
ગાવત ગારી દેત કર તારી, નંદલાલા બ્રખુભાન કિશોરી. બરસાને૦ ૩
ગિરિધર જુગલ ચરન પર, વારી વારી ડારત તન તોરી. બરસાને૦ ૪

---

૨ મરકત—રાતો મણિ.
૧ આછો-સારો. ૨ ઠોરી-ઠેકાણે. જોરી-જોડી. ૩ અલક-ચોટલો
૨ દોરી-દોડી.

વસંત.

ચલો બસંત બધાવા સબ વ્રજકી નાર;
સજી નૌતમ પટન વસત શૃંગાર. ટેક.
લીએ નવપલ્લવ ઉપહાર ચાર, સજે કનકકળશ પરિપૂર્ણ વાર;
તામે શ્રીફળ ફોફળ દળ અપાર, આંબામોર આદ બિબિધ પ્રકાર. ,, ૧
લિયો માનુની મંગળ કનકથાલ, તામે કુંકુમ કેસર કુસુમમાલ;
ચુવા ચંદન અત્તર અબીર ગુલાલ, ગાવે મંગળગીત ત્રિયા રસાલ. ,, ૨
ગજગામની દામની ચપલ મીન, શોભે સકલ કલા રસ પ્રવીન;
મુગ્ધા મધ્યા પ્રૌઢા રતિરૂપ ગીન, સબ અંગન ચિત્ર બિચિત્ર કીન. ,, ૩
મૃગનૈની કોકિલસ્વર મુદેશ, મુખ ચારૂ લજ્જાવત તરૂન વેશ,
ભૃકુટી કોદંડ શિર લંબ કેશ, બન્યો રૂપ અનુપ અધિક બેસ. ,, ૪
ઉર પદક હાર ગિર કનકમોર, જરીક ચુકી કસમલ ગુલિક દોર;
પેહેરી નવરંગ ચુંદરી ચિત્ત ચકોર, સખે બની ઠની આઈ નંદ પોર. ,, ૫
બાજે તાલ મૃદંગ રબાબ બેન, ડફ ઝાંઝ શરણાઈ ગોમુખ ચેન;
આઈ નિકટ કરી વ્રજરાજ સેન, સબ નવલ નાગરી નચાવે નેન. ,, ૬
ત્યાહાં સિદ્ધિવત કીન પુજા પ્રકાર, હરિ કંઠ આરોપે પુષ્પહાર;
તજી લાજ સકલ ઉન્મત નાર, ખેલે જનુ બસંત ગધા મોરાર. ,, ૭
ઉડે અબીર ગુલાલ ચુવા ફૂલેલ, પિચકારી શું કેસર રંગરેલ,
પ્યારી શ્યામ તમાલશું રત કેલ, માનુ તા પર ઉરઝી કનકવેલ ,, ૮

---

૧ બધાવા-વધાવવા પટન-તનો ચાર—એવડો વાર-પાણી. દળ—પાન (નાગરવેલના) ૪ કેદંડ-ધનુષ્ય સુદેશ-સારો મધુર. બેસ-બેખ-વેશ

૫ કસમલ-કસુમબ. ગુલિક—ગોળા ? (?) પોર-પોળ

૬ રબાબ-રવાબ (એ નામનું વાજું) ૮ કેલ—કેલિ (ક્રીડા). તા પર-શ્યામ તમાલ (કૃષ્ણ) ઉરઝી-વીંટાઈ

સુરજુવતી સહિત દેખત અકાશ, ઋતુરાય બઢાવત મદન પાસ;
સબ ભાગ્ય સરાહત વ્રજનિવાસ, જશોદા દરશ હરિ સુખ બિલાસ. ,, ૯
એહ નવલ ખેલ નિત્ય નિત્ય બસંત, લીલા અપાર નિત્ય ગુણ અનંત;
ગિરિધર મન માનસ પુનિત અંસ, તામે બિહરો સદા બ્રજરાજ હંસ. ,, ૧૦

વસંત.

ખેલત બસંત બ્રજરાજ સંગ;
બને ગ્વાલબાલ તન અધિક રંગ. ટેક.
સબ તરૂન કિશોર કુમાર સંગ,
લીઓ સકલ સાજ મન ભયો ઉમંગ;
બાજે તાલ મૃદંગ ઊપંગ ચંગ,
ગાવે અમિત ગીત ઊઠે સ્વતો રંગ. ખેલ૦ ૧
બને હરિ હળધર આનંદધામ,
શોભે ગૌર શ્યામ તન કોટિ કામ;
વિનય કશી છબી તમાલ શ્યામ,
કટિ કાછ કછે પટ પીત દામ. ખેલ૦ ૨
શિર કંચન મુગટ બન્યો ઉદ્યોત,
રાજે કુંડલ દિનકર જુગલ જોત;
ઉર મુક્તામાલ ઉજ્વળ ઉતંગ,
માનુ નીલ ગિરિથે આઈ ગંગ. ખેલ૦ ૩

---

૯ અકાશ-આકાશમાં. ઋતુરાય-વસંત મદન-કામ. સરાહત—વખાણે છે ૧૦ પુનિત—પવિત્ર.

૧ અમિત—અપાર. સ્વતો (સ્વતઃ)—પોતાની મેળે. ૨ દામ—દોરી—કંદોરો. ૩ ઉદ્યોત—પ્રકાશ. ઉતંગ—અધિક. માનું ઈ૦—નીલગિરિ-કાળો પર્વત. જાણે કાળા પર્વતથી ગંગા આવી હોય તેવો શ્યામ શરીર પર મોતીનો ઉજળો હાર શોભે છે.

પિચકારી ગ્રહી નિજ હાથ શ્યામ,
કર અબીર ગુલાલ જુ લીનો રામ,
ભરે કેસર રંગસુ કનક માટ,
સબ સખા પરસ્પર દેત છાટ ખેલ૦ ४
કર તારી બજાવત ગારી દેત,
કરે બાલ કેલ રસ સગુન હેત,
ऐસે હરિપદ કોમલ કમલ દોય,
તામે ગિરિધર મન મધુપ લપટ હોય ખેલ૦ ५

રાગ વસંત

શ્રીવલ્લભકુલ પરિવાર, આજ વ્રજ ઋતુ વસંત રસ ખેલે જ્યુ,
શ્રીવિઠ્ઠલનાથ સિંઘાસન બેઠે નિકટ કુંવર રંગ રેલે જ્યુ શ્રીવલ્લભ૦ १
શ્રીગિરિવરધર નવ કેસર કર છીરકત મૃગમદ લે લે જ્યુ,
શ્રીગોવિંદરાય ગુલાલ ઉડાવત, સંગ સખા હે નવેલે જ્યુ ,, २
શ્રીબાલકૃષ્ણ ગોકુળપતિ રઘુપતિ, જદુપતિ રસનિધિ ઝીલે જ્યુ,
શ્રીઘનશ્યામનિધે કર કંચન-પિચકારી ભરભર મેલે જ્યુ ,, ३
યહ અવતાર ભક્ત હિત કારન, જગતારન ભુવ ડોલે જ્યુ,
ગિરિધરદાસ આસ મન ક્રમવચ શ્રીવલ્લભ કુલે જશ બોલે જ્યુ ,, ४

રાગ ભેરવી

બદનકી શોભા મોહન બદનકી શોભા,
જાય ઊઠત મે નિરખત મન આનંદકી ગોભા મોહન૦ १
ભ્રાવ સોહન કાહા કહુ છગી ભાલ કુંકુમ બિંદુ,

---

५ મધુપ—ભમરો
२ નવેલે—નવા ४ ભુવ-ભૂમિમા- ક્રમ-કર્મ

શ્યામ બાદર રેખા માનુ અબહી ઉયો ઈંદુ મોહન૦ ૨
નેન દ્વિજ અધર કછુ કછુ અસિત સિત રાતે,
પિયા આનન ચંદ્રકા, મધુપાન રસ માતે મોહન૦ ૩
લલિત લોલ કપોલ કુંડલ, મધુર મકરાકાર,
જુગલ શશિ દામની માનુ નાચત નટ સાર મોહન૦ ૪
બિમલ સબલ સુંદર મુક્તા, નાસિકા દીનો,
ઉંચે આસન અસુરગુરૂ, માનુ ઉદરો કીનો મોહન૦ ૫
બસિકા કલહ સિકા, મુખકમલ રસ રાચે,
પવન પરસ અલક અલિકુલ, કલહસી નાચે મોહન૦ ૬

---

૨ ભ્રાત—ભ્રુવ-ભમર (આંખની) કપાળની નીચે બે ભ્રમરની વચ્ચે કંકુનો બિંદુ જોઇ કવિ ઉત્પ્રેક્ષા કરે છે કે જાણે આકાશમાં કાળા વાદળની રેખાઓની વચ્ચે હમણાજ ચંદ્ર ઉગ્યો છે (હમણા કહેવાની મતલબ એ કે તે લાલ હોય છે)

૩ નેન ઇ૦—નેન (નેત્ર) દ્વિજ (દાત) અને અધર (નીચનો ઓઠ) એ અનુક્રમે કાળા ધોળા અને રાતા છે પીયા ઇ૦ પીયા (સ્વામી-કૃષ્ણ)ના મુખચંદ્રના મધુપાન (અમૃતપાન)ના રસથી માતે (પુષ્ટ) થયેલા છે (નેત્રાદિ)

૪ લલિત-સુંદર લોલ-હાલતા કપોલ ગાલ ગાલ ઉપર હાલતા કુંડળ-ને ઉત્પ્રેક્ષે છે જુગલ ઇ૦—બે ચંદ્ર ઉપર બે વીજળીરૂપી નટ નાચે છે એમ હું માનુ છુ ગાલને ચંદ્ર અને કુંડળને વીજળીની ઉપમા આપી હોય એમ જણાય છે

૫ બિમલ-નિર્મળ સબલ-પાણીવાળા સુંદર-ઢળકતા મુગતા મોતી ઉત્પ્રેક્ષે છે ઊંચે ઇ૦—જાણે કે ઊંચા આસન ઉપર અસુરગુરૂ-શુક્ર (તારા) નો ઉદરો (ઉદય) થયો હોય નહિ !

૬ બસિમ ઇ૦—બસિમ વાસળીરૂપી કલહસિકા-હસલી મુખરૂપી કમળના રસથી રાચે છે પવન ઇ૦—પવનનો સ્પર્શ થતા અલક (કેશ)રૂપી અલિકુળ (ભમરાનો સમુદાય) કલહ કરતો હોય તેમ દેખાય છે

મ્હેાા મન લલચાય યાતે ટગત નહિ ટાર્યો,
અમી અદ્દભુત માધુરી પર ગિરિધર વાર્યો મોહન૦ ૭

પદ.

લલિત બદન, ગલિત કુસુમ, વલિત કેશ,
સુંદર નેન, નલિન રગ મગસે, શશિ શરદ શર્વરી લલિત૦ ૧
અગજી ઓર, માલ શીથલ, કર્યો કર્યો ચંદનકી રેખ,
ગીસભરે લપટાત ગાત, મધુપ અરવરી લલિત૦ ૨
શોભિત ઉર ઉરજ લગખીમ, પરસત નહિ પગત પઢીમ,
નખ છબી પગવાર ડારૂ, ચંદખરવરી લલિત૦ ૩
વાસુદેવ લાલ ધ્યાન ગિરિધરકો સુજશ ગાત,
શ્રીવિઠ્ઠલ શ્રીપદરજપ્રતાપ ગર્વગી લલિત૦ ૪

રાગ કાફી

વૃંદાવન વાસળી વાગી રે, મા મુને કાંઈ કાંઈ થાય છે,
વાસળી સુણીને મારી પાસળી ઘુમાય છે,
ચિત્તડામા ચટપટી લાગી રે મા મુને૦ ૧
હું સૂતી'તી ભર નિદ્રામા, તે ઓચિતી ઝબકીને જાગી,
મન મારૂં ગયું મોહન પાસે, દેહતણી ગતિ ભાગી રે „ ૨
કામ કાજ મુને કાંઈ નવ સૂઝે, શુદ્ધ પ્રેમ મતિ પાગી,
જાગ્રત સ્વપ્ન સુષુપ્તિ થઈ, આનંદરસ અનુરાગી રે „ ૩
નાદતણી ધુની શ્રવણે સુણતા, વિશ્વની વાસના ત્યાગી,
ગિરિધરપ્રભુ ઉત્કંઠા પ્રગટી, મળવાને શ્યામ સોહાગી રે „ ૪

---

૩ પાગી—ભાગપડી કે આશ્રય નર્યો જાગ્રત ઈ૦—આગી જાગ્રત આદિ ત્રણે અવસ્થાઓ આનંદરસની અનુરાગી થઈ છે ધુની-ધ્વનિ-અવાજ

રાગ કાફી.

મત હોવે બૈરાગી રે, બૈરાગ કઠન હે;
ભેખ લિયે કછુ અરથ ન સરે, બિન હરિપદ અનુરાગી રે. બૈરાગ૦ ૧
સંગ્રહ કરત અશાશ્વત સુખકો, મુખમે કહત હમ ત્યાગી;
જ્ઞાન પ્રબોધ કરત ઓરનકું, અંતર વિષે ધુની લાગી. બૈરાગ૦ ૨
કાછ કછો નહિ નાચ નચ્યો તબ, કેસે હોવે હર રાજી;
જ્ઞાન વૈરાગ વિવેક ભક્તિ બિનુ, જેસી નટકી બાજી રે. બૈરાગ૦ ૩
કરત દીનતા ભોગ લિયે જડ, નહિ શુદ્ધ પ્રેમ મતિ પાગી;
ગિરિધરસો શીતળ કેસે હોવે, ચિત્ત લગી ચાહના આગી રે. બૈરાગ૦ ૪

કુંડળિયો.

સત સંગત સબસે બડી, પાવન પતિત હી જાન;
સાધન સબ ફીકો લગે, ઉન આગે તપ દાન;
ઉન આગે તપદાન, તેજ ઋષિરાજ કહાયો;
સહસાનન સબન ગયે, ભેદ સબહી ઉન પાયો;
કહે ગિરિધર ગુનવંત, ભઈ સબ તુરકો ભગત;
પાવન પતિત હી જાન, બડી સબતેં સતસગત. ૧
એસી સગત છાંડકે, મત કર જાન અજાન;
ખલ સો સાધુ હોયગો, મૂરખ ભયો શિયાન;
મૂરખ ભયો શિયાન, રાજકો ભ્રમ કહાયો;
જાને જાન સુજાન, ભેદ ઉનકો જીન પાયો;
કહે ગિરિધર ગુનવંત, ભવાબ્ધિ નૌકા જેસી;
મત કર જાન અજાન, છાંડ દે સંગત એસી. ૨

---

૨ અશાશ્વત–અનિત્ય–નાશવંત. ધુની–નેહ. ૩ બિનુ–વિના.
૧ પતિત–ભ્રષ્ટ. ૨ શિયાન–શાણો ભવાબ્ધિ નૌકા–સંસાર સાગર તરવાની હોડી.

મતઆરો મદમે ફીરે, ડરે નહિ દિલ માંહિ;
કામ ક્રોધકે બસ ભયો, સો કરત અશુભ શુભ નાહિ;
સો કરત અશુભ શુભ નાહિ, અધમ નર પરત્રિય ગામી;
પરમારથકી બાત, કરત નહિ દામ હરામી;
કહે ગિરિધર ગુણવંત, દેહ વંશકો જારો;
ડરે નહિ મનમેય, ફીરે મદમે મતઆરો. ૩

ભૂલ્યા ભૂલ્યા કયું ફિરે, ચેત ચેત મન માંહિ;
ફીરે ચક્ર શિર કાલકા, કેસો ઉગરવેકો તાંહિ;
કેસો ઉગરવેકો તાંહિ, અધમ નર નહિ બિચારે;
ભજ ભજ ભજ ભગવાન, હરિ બિન કોન ઉગારે;
કહે ગિરિધર ગુણવંત, ડહાપણ સબ તેરા ડૂલ્યા;
ચેત ચેત મન માંય, કયુ ફિરે ભૂલ્યા ભૂલ્યા. ૪

ચતુરાઈ ચિત્તમે બડી, રૂપ રંગ ગુન જાન;
સકલ શિરોમણ સુખનિધિ, બોલત બચન પ્રમાન;
બોલત બચન પ્રમાન, નહિ ભગવત પર પ્રીતિ;
ધિક ડહાપણ ધિક રૂપ, જરો સબ ઉનકી રીતિ;
કહે ગિરિધર ગુનવંત, ભજન બિન ફીકો ભાઈ;
રૂપ રગ ગુન જાન, બડી ચિત્તમે ચતુરાઈ. ૫

ચટકાવે કયોં મોજડી, મટકાવે કયોં અંગ;
દો દિનમે ઉડ જાય ગો, જેસો રંગ પતંગ;
જેસો રગ પતંગ, દેહકો ગરવ ન કીજે;
અંતે હોવે ખાખ, દેખ કયોં મૂરખ રીઝે;
કહે ગિરિધર ગુણવંત, રતન શીલા પટકાવે;
અધા દેખ બિચાર, મોજડી કયોં ચટકાવે. ૬

સજ્જન એસા કીજીએ, દેખતહી દુઃખ જાય;

મન ફૂલે નેનાં હસે, હિરદ રહે સમાય;
હિરદ રહે સમાય, જીયાકુ મોદ બઢાવે;
જાને તનકી પીર, શિખર સુખ શીખ ચઢાવે;
કહે ગિરિધર ગુણવંત, મીન જલ બિન જ્યોં પ્યાસા;
જૈસે ચંદ્ર ચકોર, કીજીએ સજ્જન એસા. ૭

એસા સજ્જન જગતમેં, બોલત મીઠે બેન;
હૃદે કપટ નેનાં હસે, લંપટ મનકે ચેન;
લંપટ મનકે ચેન, જનાવે પ્રીત પ્રબોથી;
મુખસે મિસરી પાય, હલાહલ સ્વારથ લોભી;
કહે ગિરિધર ગુણવંત, ધ્યાન બગ સાધુ જેસા;
અંતે નિજ અભ્યાસ, જગતમેં સજ્જન એસા. ૮

રીતિ સજ્જનકી સહી, કબુ ન હોત બીછોહ;
ઇશક બિના બૂઝે નહિ, દેખત પાવે મોહ;
દેખત પાવે મોહ, નેહ ઘન ચાતક જેસા;
સ્વાતિ બુંદકુ છીપ, ઓર અસવત નહિ એસા;
કહે ગિરિધર ગુણવંત, કાઢ હરિયલકી પ્રીતિ;
જીવ એક તન ઓર, સહી સજ્જનકી રીતિ. ૯

સાધુ સો કહિયે ખરા, ભગવત ભજન પ્રબીન;
સમદ્રષ્ટિ સબ બિસ્વમેં, સેવે બ્રહ્મ નહિ ભિન્ન;
સેવે બ્રહ્મ નહિ ભિન્ન, માનપ્રદ આપ અમાની;
સુખ દુઃખ લાભ અલાભ, કરે સરભર મન જાની;

૭ જીયાકુ-જીવને. બઢાવે-વધારે. શિખર પર ૪૦—જેની શીખામણ સુખના શિખર પર ચઢાવે. ૮ મિસરી-ખાંડ. ૯ અસવત-એના જેવો. કાઢ-લાકડી.

કહે ગિરિધર ગુણવંત, લોક સબ એહી અગાધું;
ભગવત ભજન પ્રવીન, ખરા સો કહિયે સાધુ. ૧૦
શૂર સો કહિયે ખરા, ધરે જ્ઞાન હથિયાર;
કામ ક્રોધ મદ લોભકે, દ મગજે સિર માર;
દ મગજે સિર માર, હરિચરણે ચિત્ત લાવે;
એકાદશ બસ કરે, ડરે નહિ આપ ડગાવે;
કહે ગિરિધર ગુનવંત, સોહી સંગ્રામી પૂરા;
ધરે જ્ઞાન હથિયાર, ખરા સો કહીએ શૂરા. ૧૧
પંડિત સો કહિએ ખરા, જાને તત્ત્વવિચાર;
બેદ શાસ્ત્ર સિદ્ધાંતમે, ગ્રહે સરતકા સાર;
ગ્રહે સરતકા સાર, કહે હરિકથા નિરંતર;
કહે જ્યારથ રૂપ, જીવ બ્રહ્મ રૂ ઇશ્વર;
કહે ગિરિધર ગુનવંત, સદા રહે જ્ઞાન અખંડિત;
જાને તત્ત્વ વિચાર, ખરા સો કહિયે પંડિત. ૧૨
જળચર જ્યું જલ ભીરમે, પરસત નહિ તન પીર,
બિછુરી પરે જળ તીરમે, (તબ) જાને સાચો નીર;
(તબ) જાને સાચો નીર, બિજોગે જી રહે ન જાવે,
બિન બિછુરે રૂચિ નાહિ, પ્રીતકો પોત ન આવે,
કહે ગિરિધર યહ સદા, સંગ નહિ સજ્જન ફલ કર;
પરસત નહિ તન પીર, ભીરમે જેસો જલચર. ૧૩
સસારીકો સુખ જેસો, ચિત્ત ચિંતા રહી લાગ,

---

૧૦ માનપ્રદ—બીજાને માન આપનાર. ૧૧ એમદગ—દશ ઇન્દ્રિયો અને અગિયારમું મન

૧૩ જન ભીરમે—જળની ભીડમાં બિછુરી-છૂટું પડીને જી—જીવ ફલકર—ફળદાતા

જ્યું લુહારકી સાનસી, છિન પાની છિન આગ;
છિન પાની છિન આગ, અભાગી નહિ સુખ પાવે;
બોહોત મનોરથ કરે, અંત સબ નિષ્ફલ જાવે;
કહે ગિરિધર દુઃખરૂપ, ગુલામ ભયો નારીકો;
ચિત્ત ચિંતા રહી લાગ, જરો સુખ સંસારીકો. ૧૪
ચિંતા ચિત્ત હરી લેત હે, કરિયે કાહા ઉપાય;
બુદ્ધિકો નિશ્ચે ડગે, મન ચચળ વ્હે જાય;
મન ચંચલ વ્હે જાય, ગ્યાન કી સ્મૃતિ જ્યું ભૂલે;
અનુભવ ગત વિજ્ઞાન, ધ્યાન વિક્ષેપ હી દૂલે;
કહે ગિરિધર કો બચે, જોગી પંડિત બુધવંતા;
કરિયે કાહા ઉપાય, ચિત્ત હરી લેત હે ચંતા. ૧૫
ચંતા અગ્નિ ચમકતી, જા દિલ ભીતર માંહિ;
સુખી કહે વા જીવકુ, સો હી વિવેકી નાહિં;
સો હી વિવેકી નાહિ, કહો સુખ કેસે હી પાવે;
કાષ્ઠ મનોરથ જરે, નિરંતર નહિ બુઝાવે;
કહે ગિરિધર વા ઠોર, બસે નહિ સો ગુણ મીંતા;
જા દિલ ભીતર માંહી, ચમકતી અગ્નિ ચિંતા. ૧૬
ચિંતા જેસી ચકમકી, રૂંધ રહી સકુમાર;
શ્વાસોશ્વાસ ઝપટ લગે, સો જરી હોત હે છાર;
સો જરી હોત હે છાર, ચીર મન જાત હી ફૂટી;
પ્રગટ ધુમ નહિ દેખ, જરે જ્યોં કાચકી ભટ્ટી;

૧૪ જરો-બળો. ૧૫ વ્હે જાય-થઇ જાય. અનુભવ ઇ૦—અનુભવમાં આવેલુ વિજ્ઞાન અને ધ્યાન વિક્ષેપ (અંતરાય)થી ડુબે.
૧૬ વા-તે. કહે ઇ૦-ગિરિધર કહે છે કે એ ઠેકાણે (એવા સંસારમાં) જે વસે નહિ તે ગુણનો મિત્ર (ગુણવાન) જાણવો.

કહે ગિરિધર હો જાત, ક્ષીણ તન પામર જીતા;
રૂધ રહે સકુમાર, ચકમકી જેસી ચિતા. ૧૭
માયા એસી મોહની, મોહ્યા સબ સંસાર;
ગ્યાની ધ્યાની પચ રહે, તપસી કરે પુકાર;
તપસી કરે પુકાર, જોગિયા દાદશ ધાવે;
સુર કિયે ચકચૂર, દેખ જુ મદિરા પાવે;
કહે ગિરિધર ગુનવંત, બચે કોઉ રાનીજાયા;
મોહ્યા સબ સંસાર, મોહની એસી માયા. ૧૮.

કવિત.

ચેત રે ચેત મન મુઢ મતિ ચેત તું,
વિષય રત હો રહો કામે અંધા;
પુત્ર પરિવાર વૈભોગ ધન ધામસેં,
નાર સસારકે પાશ બંધા;
ખાવત પીવત જન્મ તેરા ગયા,
અંગ અરચાત સુગંધ ગંધા;
તન તેરો ત્રિય તાપસે જલ રહ્યા,
અગનસેં અગન ક્યું હોત ઠંડા;
રામકા નામ નહિ લેત બુધ બહાવરા,
રેન નિદ્રા દિન કરત ધંધા;
દાસ ગિરિધર કહે મનુષ્ય દે' નહિ લહે,
રવિ ઉદ ઉલૂક જ્યોં હોત અંધા. ૧
પંચ મહાભૂતકા સકલ પિંજર બના,
જ્ઞાન ઓર કર્મ દશ ઇંદ્રિ લાગી;

---

૧૭ ચીર મન-મનરૂપી ચીર. જીતા-જીવતા
૧ કવિત-છંદ ઝૂલણાની ચાલ. ત્રિય-ત્રણ. રેન—રાત. ઉલૂક-ઘુડ.

રૂપ રસ ગંધ જો પરસ ઓર શબ્દસેં,
પંચ તનમાતરા એહી જાગી;
મન બુદ્ધ ચિત્ત અહંકાર ઉન્મત્ત અતિ,
સો હી અંતઃકરણ ચતુર રાગી;
ચોવિસ તત્વમેં જીવ પચ્ચવીસમો,
પીસખટમો હરિ વિકાર ત્યાગી;
સ્થૂલ સૂક્ષમ વિષે પિંડ બ્રહ્માંડમેં,
સકલ ભરપૂર તું જો રે જાગી;
દાસ ગિરિધર કહે રામ સબ ઘટ રહે,
અણછતો જીવ હું ઇક અભાગી. ૨

રામકા નામ સો પરમપદ ધામ હે,
સકળ સિદ્ધાંતકો સાર ટીકો;
નિગમ નેતિ કહે, ઉપમા નહિ લહે,
મુનિ મન ધ્યાનકો આદ લીકો;
એક હરિ નામ બિન સાધના જો કરે,
ધરમ ઓર કરમ તપ દાન ફીકો;
નામસુ રામ તત્કાળ તો પાસ હે,
ઓર ઉપાય નહિ એહ નીકો;
રામકા રૂપ સો પરમ અદ્ભુત હે,
ઇંદ્રિયાતીત અનુસાર ધીકો;
દાસ ગિરિધર કહે એહ અનુભવ લહે,

---

૨ જ્ઞાન ઓર કર્મ—જ્ઞાનેંદ્રિય અને કર્મેંદ્રિય. પરસ—સ્પર્શ. તનમાતરા—તન્માત્રા. રાત્રી-રાત(પ્રીતિ)વાળાં. પીશખટમો—છવીશમો. સ્થૂલ-પંચ ભૂતથી બનેલો દેહ. સૂક્ષમ—મન આદિકનો બનેલો દેહ. અણછતો ઈ૦—હું જીવ ન છતાં જીવરૂપે પોતાને માની બેઠેલો.

વાણી કેસે કહે સ્વાદ ધીકો 3
એક હરિનામ સંસારમેં સાર હે,
સકલ સિદ્ધાંત મત સાર ખોજા,
જપ તપ નીમ વ્રત દાન તીરથ ત્રિપે,
નામ બિન સકલ શિર બહુત બોજા,
નીચ ઓર ઉચ બડ છોટ નર નારકુ,
અજ અણુ આદ અધિકાર પૂજા,
પતિત પાવન સદા વેદવાણી કહે,
ઓર કોઈ જાને ન બિન ભેદ બૂઝા,
મનુષ્ય દેહ પાયકે રામ જાન્યો નહિ,
ઓર ઉપાય શઠ કરત દૂજા,
દાસ ગિરિધર કહે છોડ ચિંતામણિ,
મૂઢ લલચાય કર લેત ગુંજા ૪
પતિતપાવન સદા નામ હે રામકો,
સુમરતા હોત હે સુખકારી,
નીચમેં નીચ અધમ અજામીલસે,
ગ્રાહસુ ગજ ગુનકા જો તારી,
કરત અતિ કષ્ટ જેહી કાજકુ મહામુનિ,
સુપચકુ સોહી પદ દેત ભારી,

---

3 ટીમ-ટીમ (રૂપે) ટીમ-રૂપે કહ્યો છે નીકો—સારો ધીકો અનુસાર-બુદ્ધિ પ્રમાણે વાણી ઇ૦—ધીનો સ્વાદ વાણી કેવી રીતે કહી શકે ?

૪ બડ છોટ—બા ઓર છોટા અજ ઇ૦—અજ (બ્રહ્મા) ને અણુ (પરમાણુ) એને આદિ લેઇને સર્વને તેની પૂજા કરવાનો અધિકાર છે-અર્થાત્ સર્વનો પૂજ્ય છે ગુંજા—ચનોઠી

નીચકું ઉંચ કરી દેત હે પલકમે,
દૂર અવગુન બડે ગુન બિચારી,
એક ચિત્ત લાયકે સુમરિયે શ્રીહરિ,
ભક્તવત્સલ સદા બિર્દ ધારી,
દાસ ગિરિધર કહે શરણુ જો ગ્રહી રહે,
કાલકે ગાલકુ જાય ફારી ૫
ભટકતે ભટકતે જન્મ તેરા ગયા,
લેત અવતાર બહુ કાલ બીતે,
જનમ ઓર મરનકો ભેદ ભાગ્યો નહિ,
સિંધુ બિન પાર ક્યું નાવ છીતે,
પુત્ર ધન ધામ સુખ કામકે બસ ભયો,
મંદ મતિ જાને અમ જગહી જીતે,
રામરસ ગુનસુધા રસકુ ચાખત નહિ,
તૃપત નહિ હોત મદપાન પીતે,
મનુષ્ય દેહ પાયકે લાભ તે કાહા લિયો,
સેવ્યે નહિ સચ્ચિદાનંદ પ્રીતે,
દાસ ગિરિધર કહે મૂલકુ ખોજકે,
અતસુ જાત હે હાથ રીતે. ૬
જ્યા લગી સંતકા સંગ કીના નહિ,
કામ ઓર ક્રોધ મદ લોભ લીના,
કરમ ઓર ધરમ સબ કરત આડાવકા,
કાહા હુઆ આકાશીમેં બાગ કીના,
જ્ઞાનકી બાત નહિ ધ્યાનમે આવતી,

૫ સુપચ (શ્વપચ)—ચાંડાળ મદપાન-મદરૂપી પાન અથવા મધુપાન ૬ અતસુ—ઉંચરે રીતે—ખાલી

લોક નિંદા બિખે બોત પ્રબીના;
શ્વાનકી નાઈ મન ભટકતો રહે સદા,
કા હુઆ બેઠકે માલ લીના;
જીવતે માત અરૂ તાતકું દુઃખ દિયા,
મરન પીછ કા હુઆ પિંડ દીના;
દાસ ગિરિધર કહે એક હરિ ભજન બિન,
ધરમ ઓર કરમ સબ હોત હીના. ૭
કરત હે કુટિલકો કરમ ખલકો સદા,
પર ત્રિયા પ્રીત જ્યો વાર મીના;
આપકું ખોજ ઓર મેલ ધોયા નહિ,
ક્યા હુઆ નાહ્યકે છાપ દીના,
ગ્યાન બિચારકે ગુરૂમુખ નહિ ભયા,
ચિત્ત નહિ આતમા તત્વ ચીના;
અંતકી શુદ્ધ નહિ આદકી બુદ્ધ નહિ,
ક્યા હુઆ બેઠ કીર્તન કીના;
આપકે કાજ ઓરનકું દુઃખ દેત હે,
ક્યા હુઆ ભક્તકા નામ લીના;
દાસ ગિરિધર કહે સકલ બોજા વહે,
જો નહિ રામકે રંગ ભીના. ૮
સુમર રે સુમર મન સુમર તું શ્રીહરિ,
જન્મ સંસારમેં બો'ત ભટકા;
કરત હે કોટિ ઉપાય નહિ ઉગરે,

૭ લીના-લીન થયો (કામાદિમાં). આકાસીમે-અગાશીમાં-પ્રમાદિમાં (?). માલ-માળા. ૮ કુટિલકો-વાંકા માણસનું (કર્મ) ગુરૂમુખ-ગુરૂની સન્મુખ.

કાલ સબ જગતકું કરત (હે કોટિ) કટકા;
એક ક્ષણ માત્ર સતસંગ કીનો નહિ,
નહિ ગુરૂ શબ્દ મન માંઝ ખટકા;
આપ મન મસ્ત હે ઓરકી નહિ સુને,
પર ત્રિયા સંગ શઠ કરત લટકા;
મનુષ્ય દેહ પાય (કે) સાધન કછુ નહિ કિયા,
નાવ નાવિક બિના સિંધુ અટકા;
દાસ ગિરિધર કહે અમૂલ્ય ચિંતામનિ,
સો બિસય કાગકી પીઠ પટકા.
તત્વકો તત્વ ગુરૂ પરમ દૈવત સદા,
કરત ઉદ્યોત ઉજીઆર ઘટકા;
કામ-ઔર ક્રોધ મદ લોભ માયા ઉલૂક,
હોત નિસ્તાર કામાદિ ભટકા;
એક હે રૂપ ગોવિંદ ગુરૂકો સદા,
કરત હે ચરિત જ્યું ભેખ નટકા;
અગમ અપાર કોઉ પાર પાવે નહિ,
હોત બિસ્તાર જ્યોં બીજ ખટકા;
એક ચિત્ત ગુરૂપદ કમલ સેવત સદા,
મિટત અગ્યાન મન પંથ હડકા;
દાસ ગિરિધર ગુરૂ આપરૂપે કરે,
કીટને ભમર જ્યુ હોત ચટકા. ૧૦

૯ માંઝ-માંહી. નાવિક—ખલાસી. અમૂલ્ય ઇ૦—જીવતરરૂપી અમૂલ્ય ચિંતામણિને વિષયરૂપી કાગડાની પાછળ ફેંક્યો-ગુમાવ્યો. ૧૦ ઘટકા-દેહનો. ઉલૂક- (સંતાઈ જાયછે). હોત નિસ્તાર-પાર આવેછે. ભટકા-યોદ્ધાનો) ખટકા—ખડનું (?) કીટને ઇ૦-જેમ કીડાને ભમરી ચટકો મારીને ભમરીરૂપ બનાવી દેછે તેમ ગુરૂ પણ શિષ્યને બોધ કરીને આપરૂપ બનાવી દેછે.

પ્રથમ સો કુલ ગુરૂ કહત મોહિત સદા,
કરત હે કરમ ઓર ધરમ કાની;
દૈત વિદ્યા ગુરૂ પઠત આદર કરી,
પ્રબીન વિદ્યા મન લેત માની,
તીનયે અધિક કહિએ ગુરૂ સમદા,
તિલક માલા હરિ નામ દાની,
સો હી સબ હે ભયા નિગમ નીતિ લિખે,
યા હીતે સદ્દગુરૂ અધિક જાની,
અજ્ઞાન તિમિર મિખે જ્ઞાન રવિ પ્રગટ કર,
કહત હે બાત જો પ્રેમ માની,
દાસ ગિરિધર કહે એહ અનુભવ લહે,
નામ ઓર રૂપ કી જાત છાંની

૧૧ છાની—ગાઈને સાની—જાહી

